SKRIFTER AV ALBERT ENGSTRÖM

MEDAN DET JÄSER

AV

ALBERT ENGSTRÖM

STOCKHOLM
ALBERT BONNIERS FÖRLAG

STOCKHOLM
ALB. BONNIERS BOKTRYCKERI 1939

Förord till den elektroniska utgåvan

Digitaliserad efter *Skrifter av Albert Engström. [Del 12]*. Originalupplagan utkom 1918.

EDENS BETYDELSE.

En mil söder om Stenskärs lots- och tullstation ligger Kullerön. Till den hör en hel arkipelag och den nöjer sig icke med de i skärgården vanliga 365 öarna, utan den är i själva verket några öar styvare. Kullerön — huvudön — är som genom ett bilhugg delad i två delar. Och bilhugget markeras genom ängsmarker, där bortåt sju kor — eller åtminstone 6 1/2 efter skärgårdsräkning — kunna få näring och trevnad. Sårkanterna på båda sidor om hugget äro granit med skog på. Där finns idegranar av vördnadsvärd och mystisk ålder. Enar ligga som mattor, där stormen fått gå fram, och högst uppe stå stormvridna tallar som hålla att ta i. Harar trycka i snåren. Orrar spela om vårarna. Och utanför — i havet — sjunger alfågeln, gudingarna ropa ut sitt vilda parningsläte och ådorna konstatera kärleksfullt och kokett faktum. Gäss häcka där. Pilgrimsfalkar stå som fastlåsta i rymden och studera terrängens matnyttiga vilda, burna av darrande vingar som hålla dem kvar just där de vilja stå. Tornfalkar slå efter småfågel. Där är liv och rörelse. Och när vårsolen kommer riktigt het, krypa huggormarna ut, yrvakna och lättjefulla. Jag skulle vilja vara en huggorm om våren. Jag skulle vilja ligga vackert hoprullad på en solbelyst sten och räcka ut en tudelad tunga åt en hel del folk och vara lugn i medvetandet om att äga två gifttänder — om de skulle behövas.

Ungefär sådan är Kullerön nordöver. Södra delen är mera steril, men icke mindre vacker för det och där ligger hamnen, Hemviken, med en brygga och några små stugor, av vilka ett par äro hus för människor och ett annat par är smedja och skötbod och kanske en femte något annat.

Där finnas båtar och andra skärgårdsgrejor och stranden är garnerad med underbara strandvrak — plankbitar, skötmärken, svablar, trallar, gammal rundhult, ektofter, årämnen, gamla friholter, korkflöten — allt med ett ord.

Där bodde gubben Österlund, benämnd Långkalle, i en av stugorna. Han ägde hälften av ön från början. Men den

som ägde andra hälften, gubben Karlsson, hade genom en serie ekonomiska tricks fått gubben Österlund i sina klor. När en rospigg fått en annan rospigg i sina klor, suger han ut honom som en spindel suger ut en fluga.

Dessa båda gubbar voro väl värda att man dem anammade.

Österlund — Långkalle — var 86 år, då jag lärde känna honom, tre alnar och en tvärhand hög, bockskägg, borstiga ögonbryn över örnögon, kloka och skarpa — en stormtall på yttersta skäret, alltid iklädd sälskinnssockor med det gula späcket kvar inåt närmast strumpan, hopdragna med en bit märling. Han förekom vinter och sommar med en flintskalligsälskinnsmössa neddragen över öronen. Själv var han icke flintskallig, utan hans hår verkade ståltråd — han reste borst och ingen makt i världen skulle ha kunnat tvinga håret att lyda en kam. Klädd i islandströja och blaggarnsbyxor av obestämbar ålder och färg gick han omkring och såg ut som en förhistorisk gud. Ögonen sutto som pilskott, ljusblå pilskott med okuvlighet därinne och rättvisa allra innerst. Om någon varit sjöögd, var det farbror

Österlund. Han tycktes famna och fatta havsvidderna i ett enda svep med en enda blick och samtidigt förstå, hur eländiga kryp människorna äro, då de icke begripa sin egen begränsning. Jag har sällan träffat en så hel människa som farbror Österlund. Han var njutningslysten — men nu på äldre dar bestodo hans njutningsmedel uteslutande — såvitt jag kunnat utröna — av kaffegök och tuggtobak i långa och saftiga flätor. Han var bland de ofegaste människor jag sett. Sade alltid sin mening rätt ut och rent ut och späckade sina omdömen med eder, vilkas must borde ha kommit en troende statskyrkopräst att slå en hel serie volter baklänges. Hans humor var äkta och hans skratt liknade en skrockande ejderhonas. I allmänhet satt han tyst och avvaktande fast han gärna talade själv. Och då han fick ordet — eller rättare tilltvang sig ordet efter några kaffegökar, knuffade och boxade han ideligen sin granne i soffan för att tilldraga sig åtminstone dennes uppmärksamhet.

När han hade något av vikt att föredraga, tog han av sig sälskinnsmössan, lade den bredvid sig, lämpade sedan ut en tobaksbuss av ett trutäggs storlek, lade den i mössan och spottade sedan fördomsfritt tobaksstrålar, som liknade lakritsstänger mera än något annat, vart som helst i alla riktningar. Han hade sin egen religion och sin egen rättsuppfattning. Ingen kunde ändra någon av dessa fasta ankarplatser.

Gubben Karlsson som ägt andra hälften av ön och genom konstiga och lömska tricks roffat åt sig det mesta, var en liten obehaglig, smutsig figur, en sork som fräcknade till, ju hyggligare gubben Österlund visade sig. Jag glömmer aldrig, då jag en gångseglade ned till vårskyttet på Kullerön. Vi voro två kamrater som efter många om och men fått en tullvaktmästare att befordra oss i en liten öppen båt till vår bestämmelseort. Nu veta alla att det lättaste är att runda ballongpricken utanför Stenskär och sedan styra rakt sydväst — då kommer man efter kompass rakt in i gattet mellan Kullerön och kobbarna utanför. Men man kan också gå inomskärs och ta Kullerön på västkanten. Tullvaktmästaren ville det och vi följde hans instinkter. Det var i början av april och kallt. Vi sutto i pälsar och hade en matlåda och en spritlåda ombord. Det hade emellertid blivit sent, innan vi kommo i väg — på grund av många och långa överläggningar om äventyret att ge sig ut i öppen båt.

Vi fingo storm på oss, akterlig och svår. Sjön växte och det mörknade. Så småningom blev det svart med vita självlysande brott på sjön som jagade oss. Det gick — utan att skräna om livsfara — så långt att min kamrat, som var segelvan, kommenderade: — Av med pälsarna! För snart behöva vi kanske simma!

Vi sågo ett högt land om babord — det måste vara Kullerön! Men hur hitta in i Hemviken? Den som satt till rors, bredde ut sin rock och tog emot brottsjön med ryggen. Det gick med rasande fart. Tullvaktmästaren grät. Plötsligt sågo vi ett hak i den svarta Kullerökonturen och styrde in där. Endast Guds välvillighet gjorde att vi hittade rätt. Vi kommo rakt på gubbarnas brygga, genomvåta och lyckliga. Stolta kanske också!

Nu gällde det att lämpa ur lasten, som bestod av mat- och spritlådor, kläder, gevär och ammunition.Kamraten och tullvaktmästaren hoppade upp på bryggan och gjorde fast. Jag lyftade på tämligen spänstiga armar upp spritlådan, lutade den mot mitt svenska bröst, högg tag med den lediga handen i bryggans översta planka och skrek, fåfängt försökande att överrösta stormen: — Hugg i här!

Men ingen hörde. Det tjöt och röt och kamraterna hade något att göra med förtöjningsändan. Då märkte jag att

båten gled undan.

Jag vrålade: — Hugg i här! Båten glider undan och jag måste hoppa i sjön!

Ingen hörde mig, allt var kolsvart, stormen ven, båten gled och jag klev långsamt i sjön med vänstra handen hållande lådan mot bröstet och med den andra fastnaglande mig vid bryggan, jag var i vattnet till halsen, då de andra upptäckte min belägenhet.

Det var den femte april och just ingen sommar. Det var ungefär tvärtom.

När jag hjälpts upp på bryggan och grejorna kommit på torra landet började jag skälva. Det gällde att komma under tak så fort som möjligt. I becksvarta natten kröpo vi över klipporna inåt land. Och tullvaktmästarens spanande öga upptäckte snart gubben Österlunds stuga. Vi knackade på och det dröjde inte länge förrän Långkalle öppnade.

Jag stötte emot honom i förstugan.

— Dä va mej en våt faen! Va ä du för en?

— Jag har varit i sjön.

— Då behöver du en kask å torra kläder — go-kväll föräxten — jasså ä dä du? — å du tullsnok ma — ja nu sir en att vår Herre ä di dårars förmyndare!Såg ni inte att han gick över på osten å att dä skulle bli väder, dårar?

Det dröjde inte länge förrän vi sutto i torra kläder framför en brasa med en kaffekokare på, jag i Långkalles sjöpäls och sälskinnspjäxor.

Livet började arta sig gott och ljuvligt.

Då öppnas dörren och en liten man kommer in — Karlsson!

— Ä dä folk i sjönöd, Österlund? frågade han. Eller ä dä dom som ska jaga fågel? Ja hörde just som ett buller utifrån å klädde på mej å kom ner te brygga! Men där va ingen, å då så gick ja hit!

Ljuset från brasan fladdrade över både onda och goda. Gubben Österlund satt vid spiseln jättelik och bra och spottade tobak i glöden. Men han svarade icke på Karlssons tilltal.

— Kalson vill ha en kaffegök, förstås! sade tullvaktmästaren vanvördigt. Dä ä nordlig, å han luktade spriten, förstås! D'ä märkvärdigt, va Kalson har för en lukt! För kokar di kaffe nånstans mellan Landsort å Arholma så har Kalson alltid god vind dit. Där dä finns nåt kvar på botten i en putelj. Men inte var dä väl för å rädda liv som Kalson steg opp och klädde på sej?

— Dä va inte för brännvinets skull, eller kunjakens, ja steg opp, men en ska väl vara människa! sade Karlsson icke utan en viss ilska i rösten.

— D'ä rätt, Karlsson, en ska vara människa och i åthävor funnen som en människa — å dä ä just va du ä, Karlsson! sade gubben Österlund och växte där han satt.— Vem ä dä som äger ön? Sej dä! Svara mej på dä! Ä dä du eller ja? Säj dä!

Karlsson fräste och såg lömsk ut.

— Seså, gräla inte, gubbar, utan ta er en gök! sade min kamrat, som kände till schäsen och fattade galoppen.

— När en bor två stycken karar på en sådan här ö, borde en väl hålla komsams å leka ihop, fortsatte tullvaktmästaren.

— Ska man komma hit mitt in i ett gräl, så är det bäst att kryssa tillbaka med detsamma, sade jag. Annars hade jag tänkt, att vi skulle ha livat och sitta i skåre ihop ömsom med Karlsson och ömsom med Österlund! Mat finns det och sprit finns det och fågel ska vi skjuta, så vi behöver varken svälta eller frysa.

Nu var kaffet färdigt och gökarna gjordes i ordning.

— Men den som har nånting, ska väl vara förmer än den som *inte* har nånting! illfänades Karlsson.

Då reste sig Österlund.

— En gök ska du få, men stuga ä min å kaffet ä mitt å käften ä min, så länge ja kan tugga palt, hör du dä, din dåre!

Och Österlund slog Karlssons kopp full till brädden och upprepade: — Kom ihåg att käften ä min! Å stuga ä min! Ä brännvinet ä mitt, så länge dä varar!

Karlsson teg. Österlund rörde sig jättelik runt omkring med flaskan i handen och skvättade i våra koppar med eller mot vår vilja. Och hans tobaksspottfräste i straridvraksbitarna som sände ilskna lågor högt upp i rökfånget.

Dagen därpå vilade vi länge och rodde ut med vättarna först på eftermiddagssträcket. Jag satt i Österlunds båt och jag fann mig sitta ansikte mot ansikte med en verklig filosof.

Där långt ute i havsbandet fanns på den tiden folk som bara vann på obekantskap med det vi kalla kultur. Jag vet knappast om gubben Österlund kunde läsa, åtminstone gick det icke med ledighet. Han frågade mig, vad jag egentligen var för en kurre, och vad jag livnärde mig av. Jag svarade att jag skrev böcker.

— Romaner? frågade Österlund.

— Nja — berättelser, paschaser och sådant.

— Fy fasen, gosse, ty han kallade alla med tilltalsordet du, låt bli sånt där! Ja läste en sån där roman en gång, men den var bara lögn! Dä var en jäkla massa hål di måste krypa igenom, innan di fick varandra! Tror du de går te så här i skärgården? Nehej, du gosse! Här slår en till me en levande gång å präster å leviter får komma efteråt å läsa ordet. Di pratar om förlovningar och tocke skräp å om folk som går förlovade, tess de växer mögel på dom. Men om en dåre går förlovad ett år å inte får barn, så blir de nog aldrig nåra barn heller!

Österlund hade aldrig läst en tidning och på de sista tjugu åren hade han endast en gång varit i Stockholm. Ett par unga läkare hade jagat sjöfågel på Kullerön, blivit förtjusta i gubben, bjudit honom med sig till stån och visat honom dess härligheter. Den tiden var det varieté i Berns och Österlundplacerades på diplomatläktaren med en kaffegök framför sig. På estraden skreko och sprattlade tyska pigor, jonglörer utförde märkliga konster, amerikanska excentris med självlysande näsor och lappade kläder buro sig åt som stoliar, akrobater och atleter arbetade som för livet och gubben Österlunds förvåning växte. Hans ögon blevo mer och mer vidöppna och käften stod på så vid gavel att han glömde spotta tobak. Men då en ormmänniska slutligen satte sig på sitt eget huvud, blev det för mycket för Österlund. Han steg upp, slog näven i bordet så att flaskor och glas ramlade om varandra och skrek:

— Nehej, detta ä djäven anamma lögn!

Efter den dagen vart Stockholm gubben Österlund en styggelse och en galenskap.

Alltnog, vi jagade några dagar med växlande lycka och Österlund växte mer och mer i vår aktning. Sjön och vad därtill hörer förstod han sig på som ingen annan och en båt kunde han sköta. De åttisex åren hade gjort honom vis och god och överseende — from skulle man kunna säga, och de förfärliga beckederna verkade i hans mun som hymner till skaparen, sånger av glädje att ha fått leva så länge och ha hälsan. Han närde intet hat till gubben Karlsson — han såg och hörde på honom med den vises godmodiga förstående och beklagande — på sin höjd. Och när han under hiskliga svordomar tillrättavisade honom eller gav honom råd låg tydligen ingen bitterhet under, fast han kunde haft anledningar nog.

Men hur ädel en människa än är, bär hon inom sig fröet till något som ej har med moral att skaffa. Gubben Österlund var vad man kallar full av hin!Han var inte rospigg för inte. Ty rospiggar ha denna egenskap i högre grad än annat folk. Hos de flesta är den medveten men hos Österlund var den naiv. Han ägde den på samma sätt som han ägde sitt hår och sitt skägg. Hår och skägg kan rakas av, men rötterna sitta kvar. Och drar man ut stråna med roten, finns alltid något kvar av det som gav stråna näring.

Till rospiggarnas största fröjder hör att lura tullen. Jag har sett roslagsfödda tullvaktmästare lura sig själva. Det är inte så noga med en och annan planka som flyter i land, eller många plankor från någon däckslast som sjön tagit bort, när vaktmästarn vill bygga ett svinhus eller bättra på en vedbod.

Jag minns en gång när jag kom ned till Marviken, för att se efter min båt. Jag visste att jag hade lämnat fem flaskor pilsner i ruffen, den jag låtit stå olåst. Ty stöld i grov mening är sällsynt hos oss.

Flaskorna voro emellertid borta vid inspektionen. Vid en sjöbod sysslade en tullvaktmästare och en fiskare med betning av nät. Jag anmärkte i förbigående: — Det är då märkvärdigt att man inte kan få ha sina grejor i fred. Nu är fem flaskor pilsner borta.

— Engström tror väl inte att vi har tagit dom? sade vaktmästaren.

— Nej, det vet jag, svarade jag, ty jag var övertygad om deras hederlighet.

— Lotsarna från Alskärsfyren var här i går, å di ä hälsinges begivna på dricka, sade fiskaren.

— Ja, för rexten, tillade vaktmästaren, deskulle allt villa te bra mycke pilsner, innan vi skulle röra't!

Detta är den äkta, oförfalskade roslagsmoralen.

Efter denna utvikning återvända vi till gubben Österlund.

En middag låg jag i min fållbänk och vilade efter morgonens jakt, då Österlund stegade in, spottade en ny tobaksrosett på golvet och satte sig på sängkanten.

— Hör du Engström, ä de farligt å begå eden?

— Hur menar farbror?

— Å begå eden — hör du inte, gosse? — å svära sej fri ve tinget, förstår du!

— Nej, inte är det något farligt, om farbror har rent samvete, förstås.

— Samvete — va menar du me samvete? — Samvete hör inte hit! De ä inge orätt, förstår du, annars hade ja inte frågat dej, gosse! Inte hade ja talt ve dej, om de vore någe jäkelskap.

— Nå, hur är det då, farbror?

— Joho, sir du! Österlund spottade en tumstjock tobaksstråle tvärs över rummet, sir du, de va härom året å de hade blåst en jäkla styv ostlig i många dar — storm, ska du veta, å Gud välsigna kusten å vi bärga bra me vrakgods — plank å bräder, förstår du. De va skönt trävirke te bygge, förstår du, å allt gick så bra i långliga tider, tess Krokviksskärarna, de packet, fick lukt om'et å avensjukan — si avensjukan, de ä en svår drift de, du gosse, när hon sätter te — å då varskodde di tullen, förstår du, å så blev de misstänklighet å undersökning, vart strandvirket hade tagit vägen. Å så kom tulljakten åsnokarna, den ena stramare å oppkäftigare än den andra å i ungeform, förstår du. Du skulle ha sitt dom, Engström — Herr Jösus, såna sillmjölkar — di trodde förstås di skulle få gamla Långkalle fast — jo de fick dom. De finns många sorts människer i världen, men va vår Herre menar mä den sorten, de förstår ja inte! Di frågte, var ja hadde trävirket som ja hadde bärgat. Ja ba dorn si ätter å frågte om dom va frusna eller törstiga, men de va di inte, förrän di fått tag i vrakgodse — di ville förstås inte supa me en oregelbunden förrän efteråt — di dårarna! Så snodde di i väg över hemlande å kobbarna å snoka sommullsorkar i vartenda tjyvhål, men, förstår du, gosse, där va inte trävirket inte. De var annorstädes, di kalladt.

Så kom di tebakars slokna som regnkråker å ja frågte var di hadde strandfynde nånstans — då såg di rumphuggna ut å sa att ja var en gammal skärgårdsräv, sa di, å rätt hadde di nog i de, för nog ä ja slugare än alla di där ungeformsdårarna ihop, å de vill inte säja mycke ändå.

Så frågte ja, om de passa bättre nu me trakteringen å så gick vi in i storstugan å söp gladeligen å ja tacka dom för besväret å uppmärksamheten å då såg di genanta ut. Å så drack vi kaffegökar tills vi blev rörda och goa vänner — de förstås — di, men inte ja, för ja kunde inte svälja deras avsikter, förstår du.

Å så hissa di på å gav sej i väg å lova å hålla ett gott öga på mej — gott öga, sa di — di kronhantlangare!

— Nå, men var i Herrans namn hade farbror strandvirket då?

— Förstår du inte de, gosse? Ä du lika obegåvader som Kongli Majestät å Kronans hejdukar! Di leta överallt, sir du, där de inte fanns, men sen gick di in å satte sej å söp i stugan som ja byggt åv strandvirket, förstår du!

Men nu har di nog fått väder åv, att ja har lurat dom ändå, di vrakena, för nu vill di ha mej te å begå eden, å de ä emot min natur, å ja vill ifrån'et, förstår du!

Säj mej nu, du gosse, som ä mera me i allt sattyg, hur en ska sköta om'et å klara åv'et på ett hedersamt sätt. Si, om di beslår en, så att inte edenstämmer överens, så lär de kunna gå rakt åt hälsike. Hur dä än bär te, så ä de i alla fulla fall ja, som har rättast, å inte tullen — för de va ja, som hitta't å bärga't å den som egentligen äger't, de ä den som har förlorafet från början. Men stugan flyttar di inte!

— Ja, sade jag, om di kommer, så är det nog bäst att farbror försöker dra ut på tiden och säger att farbror inte förstår edgången. Då blir det uppskov och farbror skall undervisas om edens betydelse.

— Va i Jösu namn säjer du, gosse? Ä du skör eller skojar du me mej? Ska di undervisa mej? Vem ska undervisa mej?--Ja blir så arg så ja blir oförmögen — neej, du gosse! Mej låter di bli å nån slags relion blir de inte åv!

Men dra ut på tiden ä ja me om, för nu ä ja 86 år å drar vi bara ut på tiden me ordning, så ä di välkomna på begravningskalaset — di jäklarna!

År 1908 kvitterade gubben Österlund det jordiska. Kort förut hade han fått reda på, att det icke längre var Karl XV som satt på Sveriges tron. Underrättelsen grep honom djupt, ty han var god rojalist. Kanske var det sorgen efter den avhållne landsfadern, som lade honom på sotsängen.

ORGIER.

Då jag i går med en kamrat efter en enkel middag delade den lika spartanska punschkvartingen, rann mig i minnet den första fest jag arrangerat.

Jag gick i femte klassen i skolan och hade stolt inhåvat honoraret för den gedigna undervisning jag som informator meddelade två mindervärdiga individer i andra. Det var 20 kronor, en svindlande summa, och jag överlade med mig själv om jag skulle draga mig tillbaka som rentier för att tillbringa mina återstående dagar i olympiskt lugn på någon vackert belägen herrgård eller genast förslösa pengarna på nöjen värdiga en man i min ställning. Det senare alternativet segrade. Jag skulle ställa till ett gästabud och inbjuda några likasinnade. Vi skulle äta och dricka det bästa som kunde uppbringas i staden, och den bästa drycken var naturligtvis punsch, men den bästa maten var hummer i burkar. Nur Scheren und Schwänze.

Hur ljuvligt syndiga kände vi oss icke, då vi i den mörka senhöstkvällen smögo till spritbolaget och förvärvade oss fyra halvor punsch à 50 öre stycket! Luften var full av faror och lärare med utpräglade

detektivegenskaper smögo förklädda i gathörnen och lurade på oss. Men med vårt överlägsna snille överlistade vi dessa våra naturliga fiender, dem vår fantasi gjorde allestädes närvarande. Men så hade vi också lärt elementartaktikens grunder av mästaren Cornelius Nepos trots dennes ytliga vidrörande av ämnet.

Med vilken stolt självkänsla tillhandlade vi oss icke hos hökaren fyra stora hummerburkar!

Att äta vanligt bröd till denna överlägsna delikatess skulle varit ett grovt brott mot gastronomiens enklaste lagar, varför vi köpte en påse gräddbakelser med vanilj, och fyra svarta cigarrer försedda med de då nyuppfunna maggördlarna blevo kulmen på det hela, pricken över it.

I min och min brors enkla studiekammare gick festen av stapeln. Min kamrat Birger var med och J.—A. Den förre ligger nu på Uppsala kyrkogård och den andre spolades för några år sedan överbord från en kustångare

utanför Kalifornien.

Alltnog — vi frossade. Med bakelsen i ena handen och gaffeln i den andra angrepo vi energiskt var sin hummerburk, då och då smuttande på den söta och starka punschen. Vi voro gurmeter som drogo kvadratroten ur jordelivets fröjder och njöto dess quinta essentia och föga olika gudar eller åtminstone halvgudar tände vi slutligen mätta och saligt omtöcknade våra sköngördlade oscuros.

Men då kom det! Vi hade glömt att vi egentligen voro små, små människobarn.

»Saligheter som förlängas, härda endast gudar ut!Mänskohjärtat skulle sprängas, toge ej dess tjusning slut!» Det glada skämtet tystnade och svettpärlorna trängde fram på våra rena ynglingapannor. Ryggarna började gå i vågor, det gick runt i våra hjärnor, det susade för öronen och jordens undergång tycktes oss nära förestående.

Vad vi ställde till! Jag drar hänsynsfullt en slöja över detaljerna.

Men — infandum! En olycka kommer aldrig ensam. Makterna hade sammansvurit sig mot oss för att övertyga oss om vår begränsning.

Min fruktade klassföreståndare, som hade en stövares väderkorn och hade för vana att göra oväntade besök hos sina disciplar, befann sig just denna kväll på en dylik inspektionsvandring.

Till mig kom han i rätta ögonblicket och det var just då vi matta och glåmiga efter eruptionen sutto i soffan och stirrade ut i universum, eländiga, tomma, sönderslitna i anseende till inälvorna och ännu icke riktigt klara i anseende till hjärnorna.

Han höll på att slå baklänges redan på tröskeln — av många orsaker. Men han återkom snabbt till sig själv och höll ett tal som i avseende på frånvaro av humor och vänligt förstående icke lämnade något övrigt att önska. Vårt förfall var helt enkelt förfärande. Våra instinkter voro brottsligare än de mest förhärdade bovars och intet straff vore för strängt för oss. Åtminstone skulle han bli mannen för att skollagen tillämpades så att vi skulle bli en varnagel för de hederliga och rättsinniga kamraterna som viannars naturligtvis skulle försöka dra ner till vår usla nivå.

— Och du, Engström, som sjunker allt djupare och djupare, utan hänsyn till föräldrar, lärare och sedelagens enklaste bud, läs nu upp den definition på begreppet orgie som jag förra veckan lärde er! Läs upp den och blygs!

Hickande och skallrande med tänderna knäppte jag av gammal vana ihop händerna och läste: Orgie är — ett — ett — alltför yppigt — gästabud, ett överdådigt och — och sedeslöst — nattligt dryckesgille — präglat av vild hänförelse.

RULLE.

En natt i The Bowery hade jag träffat en verklig buse som tiggde. Jag har sällan sett en så förfallen individ. Han var sotsvart som en neger och något berusad. Trasorna dinglade om honom. Jag gav honom några småslantar och han öppnade språklådan.

Efter ett par minuters samtal blev det klart, att han var svensk och bar ett klingande namn — nå, det gör detsamma! Han kan i alla händelser inte upprättas. Men jag kom överens med honom om ett sammanträffande, bestämd tid och plats. Sedan skulle han visa mig något av det underjordiska New York. Men jag fick inte vara klädd så där bloody snobbish — jag måste ta på mig något gammalt. Resten skulle han sköta.

Alltnog — jag tog på mig en något ruggig och opressad reskostym, beväpnade mig med mitt goda spanska rör och gav mig ut i världsvimlet. Det var lunchdags och Broadway en myrstack. Solen brände och människorna svettades.

Men vad nu då? Vem kommer därborta lotsande sig fram mellan automobiler och spårvagnar?

Är det inte min gamle vän Rulle, Uppsalakamrat och allting? Han ser något dekisartad ut och har oborstade skor.

Således har han inte klarat sig — men det var också ingen som trodde, när han gav sig i väg från det gamla landet.

— Hallå, Rulle!

Rulle vände sig blixtsnabbt om.

— Goddag på dej! Ska vi inte ha oss en bägare och skåla för gamla tider?

— Beg your pardon, but I dont know you — —

Han gjorde min av att fortsätta sin väg. Men det måste vara Rulle! Visst fan är det Rulle, fast om möjligt något pussigare. En sådan vårta på ögonlocket har ingen annan i universum.

— Sjåpa dig. inte, Rulle! Visst känner du igen mig! Seså, kom nu bara!

Jag högg honom resolut i armen.

— Är det — — är det Engström? Du har lagt dig till med glasögon sen sist — å så — å så får man vara försiktig i den här hålan. Jo, nu känner jag igen dig.

Han underkastade min person en hastig mönstring och tycktes gilla kostymen och gårdagskragen.

— Är du också ute och tittar efter jobb? Jag är själv hard up, som du kanske ser! Har inte en cent! Men det har väl du, efter du vill bjuda på ett glas. Kan du vigga mej några dollars, så säger jag inte nej! trevade han sig fram.

— Åja, ett par dollars kan jag möjligen avvara. Men först slinker vi in här.

Vi gingo in på närmaste saloon.

— Det gick åt hälsike med måleriet, kan jagförstå, började Rulle. Och i krigstider prenumererar väl ingen på några skämttidningar! jo jo, sådant är livet! Eller har du — — — ja, varför är du här egentligen? Blev det varmt under klövarna? Säj ut, gosse lilla, och genera dej inte.

— Ånej — jag ville bara se mej om, ut och titta ett slag, förstår du!

Han gav mig ett prövande ögonkast med en god portion slughet i.

— Ja, jag ville inte göra några närgångna frågor. Men jag ser dressen, förstår du — är van att titta på folk — man lär sig sådant här. Ah, det var skönt!

Han tömde sitt ölglas i ett hastigt, törstigt drag.

— Du bjuder väl på ett till? Men jag vill ha whisky i bärsan, annars stoppar det inte. Och så tar jag mig några smörgåsar. Har inte ätit ett dugg i dag.

— Ät du, Rulle, och var inte blyg!

— Blyg!! Jag?? Nej, så ta mej-----Men vad tänker du slå dig på? Samma jobb som hemma, va? Omöjligt, min far, här är tjockt med artister som arbetar på subway'n — det lönar sig bättre än att krottla grinollar på papperslappar. Hur mycket pengar har du?

— Å — inte så mycket — —

— Men hur mycket? Jag kan ge dej directions, min far! Visa mej hur mycket pengar du har!

— På mig har jag inte så mycket, för jag skall ned i Bowery — — —

— Men hemma har du! Var bor du?

— På Biltmore.

Rulles ögon öppnade sig på vid gavel.— Bi — — Biltmore!? Va faen — driver du med mej? Med den där dressen bor du inte på Biltmore.

— Ser du, jag tänker mig ner i Bowery, och där duger väl inte att vara uppriggad.

— Vad skall du göra där?

— Studera, naturligtvis!

— Ä, hörru, studera mej hit och studera mej dit! Nu när vi två gamla kamrater har träffats, kan vi väl vara tillsammans.

— Nyss ville du så lagom — — —

— Försiktigheten är en dygd, min far — men känner du till Bowery?

— Ånej, inte vidare, men jag skall träffa G*** där.

Rulles ölglas stannade på halva vägen till munnen.

— Nej, nu förbanne mej, känner du honom? Akta dig för den! Inte för att han själv är så farlig, men går du på samma ställen som han, kan du bli sandbaggad eller få dig en torvare så du aldrig vaknar. Fan vad ölet smakar bra i dag! Hör du, för att återgå till penningfrågan — kan du vigga mig 10 dollars? Jag har bra jobb i kikarn och behöver du själv ett handtag någon gång så är gamla Rulle inte den som glömmer en gammal vän. Eller kanske vill du öka din godhet med att låna mig 20? Va?

Plötsligt gjorde Rulle helt om, skuffade undan ett par individer och rusade ut i toaletten.

— Nej, men är du i stån? Nå då ska vi väl vara tillsammans. Hur länge stannar du? Blir du här för alltid?

Ännu en gammal vän från ungdomen stod framför mig. Världen verkar bra liten ibland.— Nu följer du med mig, förstår du! Jo, jag har det bra, mycket bättre än hemma, fast nog känns det litet konstigt ibland. Kan du inte följa med genast? Varför? Jaså Rulle! Nej du, var lugn, han smet när han fick se mig — han stod vänd mot ingången? All right — då dunstade han. Men du har honom som i en liten ask i morgon på ditt hotell, om han vet vilket.

Rulle kom naturligtvis inte. Och den sistkomne följde, mig till subwaystationen. I nästa minut var jag en i massan i det skakande, dånande underjordiska New York på väg till ett annat slags underjord.

EPILOG.

I gryningen gå vi ut för att ta upp kräftburar och mörtnät. Mörkret står ännu över Smålandshöjderna i väster, men åt öster ligga bergen som öar i ett grått dimhav, vilket snart skall torkas ut av solen och morgonbrisen. Lunden, där Kellgren enligt sägnen skrev sin dikt till Lydia, väter våra skor med sitt daggiga gräs. Men det bekymrar oss inte, lika litet som det något prosaiska faktum att Kellgrens Lydia är översättning efter dansken Baggesen. Och möjligt är ju att skalden gick här och knåpade med detta arbete.

»Skön, som Cyperns Herskarinna, Ljus och mild som Cynthia, Kysk, som Vishetens Gudinna Är min unga Lydia. — Lasten, vid dess fötter fången, Krossad af des ögonkast, Såg sig; och för första gången Blygdes vid at vara Last.

När jag trycks til hennes hjerta Trycks til hennes läppar — — — Gud! Sakna dödarne sin smärta, Åskan, stormarne sit ljud.

Töm då utan ali försköning, Öde, mot mit bröst din harm! Zembla, Zara, Djeflars boning, Blifva Himlar vid des barm.

Men et fel, et fel allena Hennes lof fördunkla vill: Denna sköna, Änglarena, Ömma Lydia — — — är ej til.»

Och så gott var det, ty både Baggesen och Kellgren hade säkerligen blivit uttråkade redan efter en mycket kort umgängelse med denna alldeles för exemplariska flicka.

När vi komma ned till sjön förnöjas våra ögon av en ståtlig syn. Tio storlommar simma majestätiskt ut ur

mynningen av ån, där de ätit sin frukost. En and lyfter ur vassen. Solen stiger, höjderna blåna. Höstens första hardrev går för fulla muggar inne på Smålandssidan.

Vi ösa båten och börja ta upp kräftburarna. Minst ett tjog kräftor i varje bur försäkra oss om fortsättning på våra orgier vid middagarnas smörgåsbord, och mörtnätet ger utom mört till bete även småabborrar till den delikata fisksoppan. Men långrevens tvåhundra krok ge bara ett par smååla r, tykräftorna passa på att äta upp daggmasken, innan fisken hinner besluta sig för att sluka.

Medan min värd i båthuset med mätsticka skiljer agnarna från betet i kräftkorgen, tar jag metspöt och ror upp i ån för att försäkra mig om några stuv-abborrar. Jag ror in stäven i vassen mitt emot den stora videbusken, maskar på, spottar och slänger ut.

Ån är kantad av vass, näckrosor och pilar, under vilkas dunkel näcken stundom dyker upp, slemmig och gyttjig och med underliga gröngula ögon, sorgsna och hatfulla på en gång. Så skall jag måla honom innan verkligheten lägger beslag på min själ — — — men det gör den nog inte. När den inte har gjort det ännu, så är min ålder en garanti att den aldrig gör det.

Och nu skall jag snart lämna de här trakterna, där jag tyckt mig leva igenom min ungdom i tankarna. Nu skall jag tillbaka till havet lagom tidigt att möta de första höststormarna.

Och det kan vara stil på dem också, fast idyllen här inte är mycket besläktad med dem.

*

En östgötapräst har låtit utgå ett påbud att genom bön och åkallan göra slut på kriget. Ty Gud är fridens och kärlekens Gud!

Jag undrar om han är bara det. Han tycks ha många strängar på sin luta. På sista tidén har han visat sig vara en riktig dundergud.

Men pastorn kan måhända lägga sina ord på något särskilt knepigt sätt. Lycka till!

STUDENTSTRECK.

Vi voro pampar. Jag hade tenterat i en del av latinet för gubben Hägg. Birger hade gjort detsamma och vi hade dessutom genomsträvat ett kollegium i sanskrit för Piehl, kollegialt undervisats i jämförande språkforskning av Kalle Ljungstedt och i Carolina under Sam Wide studerat Eoskulten. Vi hade till och med på statens bekostnad rest till Stockholm och med Montelius som lärare bekikat grekiska urnor och andra ålderdomligheter.

Vi voro alltså pampar. Våra själar längtade efter fördjupning i vetenskapen och vi levde i forntiden — vår framtid.

Men i samma drag fick Johan Agust ett arv på 500 kronor. Det borde han aldrig ha fått.

Han var skyldig dessa pengar många gånger om och hans ärliga avsikt var att en gång med den vansinnigt stora lön, som en lektor i grekiska åtnjuter, göra sig oskyldig. Men att få 500 kronor på en gång av en gammal moster, som till på köpet var död — det blev för mycket. Det hade ingenting att göra med hans skulder. Dessa 500 voro en gest av de odödliga gudarna och predestinerade att supas upp.

Aldrig skall jag glömma honom då han störtade in i Birgers och mitt rum och viftade med de fem hundralapparna och skrek: — Vi reser till Sigtuna!

Birger och jag lyftade våra av visdom och studier trötta kranier ur deras eftertänksamma ställning och stirrade på arvingen: — Äst du förbannad?

Nej, han var vid Zevs icke förbannad. Han var tvärtom en benådad yngling med nyvunnen och till övertygelse stegrad avsikt att blöta dessa 500 goda riksdaleros så intensivt att mostern i sin sandiga grav nere i Småland

skulle börja vända sig så ofta och hastigt att hon kunde ta anställning som smärgelskiva.

Vad var naturligare än vår omedelbart företagna resa till Sigtuna?

Det är bra tråkigt för historieskrivaren, att denna resas detaljer så fördunklats av omständigheterna och åren, att han knappt erinrar sig dem. Jag erinrar mig oredigt ett intensivt sammanträffande med två läkare, en apotekare och en bankkamrer, ett misslyckat försök att klättra upp på S:t Lars' kyrkoruin och ett ännu mera misslyckat att ringa i klockstapelns obefintliga klockor. Jag kommer dunkelt ihåg ett gruff med stadens enda poliskonstapel, vilket resulterade i allmän titelbortläggning. Den från stadskällaren medhavda punschen konsumerades emellertid bland ruinerna och en historisk känsla grep oss. Vi blevo lyriska och höllo serenader. Senare tillkommo revolutionära känslor. Vi byggde en barrikad av kärror, tunnor, stegar och av annat inne på gårdarna anträffat material. Vi skränade marseljäsen och lupo till storms mot vår egen barrikad. Vi höllo tal för ungdomen och idealet.Men morgonsolen steg allt högre. Människorna kommo fram ur sina lyor och tittade förvånat på oss, bildningens vitmössade representanter. Det var söndagsmorgon. Vi beslöto att gå in i kyrkan.

Vi ockuperade en bänk på orgelläktaren. Klockaren spelade och vi sjöngo fanatiskt — men vackert. En och annan av oss somnade under predikan, reagerande efter mer än ett dygns oavbrutet festande.

Efter predikan hände det som står klarast för mitt minne. Det kom en kyrkstöt med en håv för att ta upp kollekt. I samma ögonblick han sträckte fram håven, vaknade Ernst Konjak och kände sig må illa, rusade upp och förbi kyrkstöten. Det var då Johan Agust ropade de förlösande orden: — Ä du förbannad, Ernst Konjak, tänker du smita från betalningen?

Kanske vi blevo utvisade, eller gingo vi självmant — det kommer jag inte ihåg, men säkert är att vi gingo till gästgivargården och åto frukost. Där började den allvarliga överläggningen om vilka mått och steg vi närmast borde ta. Det blev en frukost!!! Och vi kommo överens om att gå till närmaste stad. Vi köpte upp så mycket punsch vi orkade bära. Det var andra tider då än nu — fast jag försvarar inte våra åtgöranden — jag bara relaterar dem. Om vi felade, så var felet statens, som icke givit oss bättre uppfostran i folk- och elementarskolorna.

Vi gingo till den stad vi ansågo närmast. Det blev en vandring! Vi sjöngo, vi ropade ut vår unga glädje mot solen och de vita vårmolnen. Vi drucko punsch i torparstugor och bjödo och voro ärade gäster. Vi badade i sjöarna, vi sprungo nakna ochjagade varandra som unga satyrer. Och lärkorna sjöngo högt, högt uppe och den gamla bygden var vår, vi voro arvtagare till dess mångtusenåriga kultur. Vänliga bönder som vi mötte på vägen vände sig om efter oss och skrattade. Och gamla gummor skakade på huvudena, ty det var deras uppgift.

Och så småningom mot kvällen kommo vi till staden. Jag säger icke dess namn. Ty kanske lever någon där som inte gillade vår framfart.

Vi voro vid humör!! Vi voro hungriga och gingo direkt in i stadens förnämligaste restaurang, sjungande och skrattande — det var fest, det var vår — livet var oss underdånigt och fogade sig mjukt efter vår vilja! Framtiden var vår — och så var det dessutom vår med vita moln och lärkor i luften.

Herregud — jag tror att jag glömt berätta att vi voro jämnt 10 stycken ungdomar. En av oss hade ärvt 500 kronor. Alltså 50 kronor per man. Har det någonsin funnits så verkligt förmögna millionärer? För visso icke!

Vi tågade sjungande in i matsalen och åto — sjöngo och åto med den aptit en tremils vandring kan skänka unga friska studenter. Folk vid de andra borden logo åt oss, skålade med oss, och vi hurrade för alla goda och glada människor.

Men plötsligt kommer källarmästaren in, vit i ansiktet av vrede. Han ville inte ha några skränfockar i sin matsal. Han ville ha tyst.

Vi tystnade.

Vi tittade på honom och kände igen honom. Han hade varit kypare i Uppsala och sedan hovmästare någon annanstans. Han hade alltid visatmotvilja mot studenter, ty han hade tjänstgjort på en restaurang, där mest

borgare gingo. Vi kände igen honom alla. Johan Agust och Ernst Konjak hade varit i gruff med honom.

Vi tystnade, det är klart! Men vi talade högt med varandra och skrattade. Vi nonchalerade källarmästarn, måhända ungdomligt avsiktligt.

Vi gingo ut i kaféet och drucko punsch. Under punschens inflytande kommo kanske skrattsalvorna något högljuddare än de bort. Vårt tal var unga glada studenters och jag försäkrar att vi icke störde någon annan än källarmästaren, vilken vi icke kunnat störa, om han haft någon humor.

Vårt bord stod mitt emot ingången till kaféet och ingången var en lång korridor med en matta som täckte gångens hela bredd och längd.

I denna korridor gick källarmästaren nervöst fram och tillbaka och fixerade oss närgånget var gång han promenerade emot oss. Han väntade tydligen att vi skulle förgå oss, att vi skulle dricka för mycket punsch och börja skräna. Han tycktes till och med längta efter detta för att kunna ingripa på allvar.

Men vi voro i alla fall föremål för de kringsittande borgarnas sympatier. Studenter spelade en större roll då än nu.

Och plötsligt skilde sig en herre från sitt sällskap och kom fram till vårt bord.

— Skulle inte herrarna vilja sjunga en glunt?

Om vi ville! Ernst Konjak och Nisse Prillén voro mästare på det området.

De började omedelbart:»Här är gudagott att vara!»

Källarmästaren kom som ett skott.

— Här får inte skrånas! Om herrarna tar en ton till, blir herrarna utkastade.

De tystnade naturligtvis. Men från de andra gästerna hördes ett ogillande mummel.

Vi mulnade till. Men vi fingo in mera punsch och glömde snart stämningens ogemytlighet. Källarmästaren gick fortfarande fram och tillbaka i korridoren och såg ut som en ilsken basilisk.

Men Johan Agust och Karl Fredrik lutade sina huvuden ihop och överlade sakta om något. Så sade Johan Agust: — Hör du, Albert, här har du pengar. Gå fram till flickan därborta och betala hela kalaset och köp några helor och gå och stoppa i våra överrocksfickor. För inom några minuter ska vi gå!

Jag handlade efter anvisning och gick och satte mig igen.

Johan Agust och Karl Fredrik reste sig och gingo fram till korridoröppningen mötande källarmästarens ilskna blickar med muntra löjen. Han gjorde helt om och fortsatte sin vandring. Men när han hunnit nära bortre ändan av korridoren, grepo de på en gång tag i mattan och ryckte till. Källarmästaren ramlade omkull. Blixtsnabbt rusade de fram och kastade sig över honom, fångade ändan av mattan och rullade trots hans högljudda protester in honom i mattan, i hela dess längd fram till kafétröskeln. Så ställde de rullen med källarmästaren i mot väggen och, ropade: — Nu går vi, pojkar!Den djupa tystnad, som härskade i kaféet, och det vansinniga skratt som följde på denna tystnad och som ljöd i våra öron då vi stegade ut på gatan skall jag aldrig glömma.

Vi gingo till nästa stad. Ty städerna ligga tätt i den ängden.

MANNEN FRÅN HAVET.

Jag har varit långt ute i havsbandet på sjöfågeljakt och sett alfåglarna förmörka luften. Jag har gått över farliga vårisar, där det gick öppet några timmar efteråt. Jag har varit med om fyra dagars nordlig snöstorm och frusit icke så litet.

Men därom i en senare artikel.

Emellertid — då jag kommer hem, utfrusen, nykter som en traktat och längtande efter värme i koncentrerad form, har man allmänt spritförbud i landet, ett förbud som till och med lär skola räcka över den 12 maj, min födelsedag. Har jag förtjänat ett sådant mottagande? Nej, för visso icke.

Men myndigheterna ha i alla händelser gjort klokt, i det de befrämja den allmänna husbehovsbränningen, denna ädla hemsysselsättning, som snart är det enda nöje som återstår en familjefar. Min panna står färdig och blänkande hemma i min ateljé i Grisslehamn, och jag äger potatis. Här i stån måste jag nöja mig med druvsocker, av vilken sympatiska vara jag i tid förskaffat mig 100 kilo, men min retort är liten — det börjar saknas apparater i handeln, ity att de äro uppköpta av omtänksamma husfäder —

och det tar tid. Men ändamålet är väl värt litet åsidosättande av det löpande arbetet. Dessutom kan man få brygden praktiskt taget så stark man vill, en fördel, som mellanhavandet med systemen hittills icke medfört.

Jag måste med anknytning till detta faktum berätta en historia, som jag hörde i Amerika, där livet som bekant är ett sammelsurium av restriktioner och den mest obegränsade frihet. Nu brygges det i Kentucky en dryck, som kallas Moonshine, emedan den måste tillverkas om nätterna för att man icke i onödan skall stöta sig med myndigheterna. Den är något av det starkaste som finns.

En man i New York var känd för att kunna dricka whisky i så stora kvantiteter, att alla som kommo i beröring med honom förvånade sig högeligen. Ingenting märktes på honom. Han steg upp från samkvämet lika oberörd som han slagit sig ned där. Jag träffade honom av en händelse en kväll på Astor. Jag baxnade verkligen och kunde till slut inte låta bli att säga, att jag, om icke precis beundrade hans kapacitet, dock måste betrakta den som fenomenalt enastående.

— Är ni immun? frågade jag. Har ni verkligen aldrig känt whiskyn inverka på er?

— Inte den här whiskyn, försäkrade han, tömde sitt dricksglas Old Methusalem (rye whisky) och fyllde det på nytt. Men en gång nere i Kentucky drack jag Moonshine — — — man måste vara Kentuckyman för att kunna tåla den whiskyn — — — men jag skall berätta! Jag kom dit till en liten stadshåla och tog in på det bästa hotellet, åt en bit ochgick ner i baren. Där satt en man, som såg sympatisk ut, och inom kort hade vi bänkat oss tillsammans. Jag beställde min vanliga whisky, men Kentuckymannen sa:

— Främling, drick inte sån där smörja! Ni måste dricka landets vin — ni måste dricka Moonshine! Och så beställde han drycken. Nåväl, vi började dricka. Han drack som en svamp och inte som en människa. Men redan vid andra glaset började jag märka något, som jag varken förr eller senare märkt: jag kände att jag snart skulle bli berusad, om jag fortsatte. Som jag måste resa följande morgon klockan sju, tog jag avsked av mannen och gick upp på mitt rum, sedan jag sagt till om väckning klockan sex.

Nåväl, jag vaknar, men klockan är redan åtta. Jag blev ursinnig, ty jag hade gått miste om en lukrativ affär. Jag ringde på uppassaren och förebrådde honom i mycket indignerade ordalag, att han inte väckt mig klockan sex. När jag själv kunde vakna klockan åtta, borde han väl för fan ha kunnat väcka mig på överenskommen tid, särskilt som jag inte alls är hårdsövd.

— Det var alldeles omöjligt att få liv i herrn. Vi försökte, alla i hotellet från direktören till minste springpojken, men det var lögn — det gick inte.

— Det är högst konstigt! Hon är åtta nu och jag är alldeles utvilad. Ni måste ljuga, era jäklar!

— Ja, men det var tre dar sen! — — —

Sådant är Moonshine.

Vänta nu, kära myndigheter, att svenska folket börjar brygga Moonshine. Då finns det åtminstone förhoppning att ibland för några dagars tid fåsomna ifrån restriktioner och eventuellt hungersnöd. Det skall bli en ljuvlig vila.

Hade jag anat, vad man skulle företaga sig under min frånvaro, hade jag stannat kvar ute på den vackra ön, där solen just började lysa och värma upp klipporna samma dag jag måste resa. Luften var full av musik och annat

liv. Där skreks och älskades på vattnet, må ni tro. Den som aldrig har känt den känsla, som genombrusar jägaren och betraktaren, då några tusen alfåglar under klingande spel slår ner bland ens vättar, så att sjön ligger som en bro, han är fattigare än vi, som upplevde den synen många gånger.

Två uttrar sköto vi, två praktexemplar, värdiga att så småningom pryda någon flickas hals.

En dag satt en örn på ett berg och betraktade båten med sublim överlägsenhet.

Ejdrarna börja bli hemtama därute efter några års förståndig skötsel, eller frånvaro av sådan, om ni förstår vad jag menar.

Och havet låg när vi reste så blått att — — — att fågeln som låg därute i massor, lyste som om man kastat ut stjärnor att simma.

För övrigt önskar jag er en vacker maj. Hur god den blir, är inte gott att säga, eller hur glad den skall arta sig. Viktigt är emellertid att man håller humöret uppe, klingar med sina vattenglas och säger hej!

KANINEN.

Jag var som ung student informator i en obygd — en vacker obygd, långt ner i landet och hade obeskrivligt tråkigt bland annat därför, att jag inte fick piska upp mina elever efter det mått de förtjänade. Deras far var häradshövding i domsagan och var en av de mest självgoda människor jag råkat. Kanske jag som 19-åring icke var honom vidare underlägsen i detta karaktärsdrag, men kanske också detta gav anledning till en serie konflikter, som nu stå för mitt förstånd som betydelselösa, men för mitt minne som allvarliga händelser i mitt liv. Jag var emellertid ganska raffinerad och avgick rätt ofta med segern, vilket gjorde min principal ursinnig, särskilt då jag i våra debatter använde mig av latin, som han icke förstod, fast han väl någon gång måste haft det som ämne. Jag vill minnas, att han var en av de få dåtida jurister som tagit studenten som realister och sedan fått komplettera. Han var alltså redan av det skälet och särskilt för mig en kuriositet. Otrevligheterna började redan min första dag på platsen, då jag efterskickades till middagen, först sedan häradshövdingen ätit sitt smörgåsbord med helan och

halvan. Jag såg framför mig en serie tråkiga middagar utan några agremanger.

Jag sade: — Jag ber om ursäkt, att jag kommit för sent, men det är väl någon av tjänarnas fel, som inte sagt till i god tid.

Smörgåsbordet stod för sig själv vid ett fönster och dignade av just det som jag beräknat skola förgylla upp en informators tämligen grå tillvaro, och häradshövdingen torkade sig just vid mitt inträde förnöjt om munnen efter sin privatnjutning.

Han blev verkligen svarslös att börja med. Men sedan han hämtat sig, replikerade han: — Är kandidaten van att äta smörgåsbord från föregående konditioner?

— Ja, jag har alltid deltagit i familjernas måltider! svarade jag försiktigt.

— Jaha, nu sätter vi oss till bords! — Det är så olika med det, tillade han.

Måltiden fortgick under en tämligen beklämmande tystnad och avslutades med bön av den yngste av mina disciplar. Kaffe serverades och tidningarna kommo in i stället för konjak, ty posten kom i samma veva. Häradshövdingen läste upp en politisk artikel för sin fru, men stötte på ett konstigt ord: deus ex machina, vilket han uttalade dävs ex machîna. Under tiden sysselsatte jag mig med mina blivande elever i ett annat hörn av rummet, vadan häradshövdingen förutsatte, att jag icke uppmärksammat, att frun frågat, vad det konstiga uttrycket betydde.

Han gick fram till en bokhylla och tog ned ett konversationslexikon, studerade en sida mycketuppmärksamt och vände sig sedan till mig: — Hör nu kandidaten, som ju enligt uppgift är klassiskt bildad, vad betyder döss ex

machina?

— Det betyder ingenting, för det finnes inget sådant uttryck. Men det finns ett som heter deus ex mâchina. Detta är ett till ordspråk övergånget, uttryck ur den antika tragedien, där det ofta hände, att man just mitt i katastrofen medelst teatermaskineriet firade ned någon Gud, som hjälpte upp saken och räddade situationen. Nu betyder deus ex machina i överflyttad bemärkelse en person som genom ett oväntat och plötsligt ingripande räddar en situation.

Häradshövdingen stirrade på mig. En tillfällighet hade gjort att jag kunde hela denna ramsa. Jag hade nämligen en gång i Norrköpings högre allmänna läroverk känt mig lika okunnig om dei ex machina betydelse inför lektor Hugo Bergstedt och slagit i mig saken. Häradshövdingen var bräckt, vilket gjorde att jag icke fick smörgåsbord på lång tid trots min tydligt markerade insinuation vid middagens början.

En tråkig tid började för mig. Jag pikades för min ungdomliga säkerhet och mitt intresse för andliga ting. Supen och smörgåsbordet hägrade oupphinnliga för min själ och min kropp. Jag blev en ensittare på mitt rum och fördjupade mig i Brandes' Hovedströmninger, tills jag säkert kunde ha tenterat för dem. Litet omväxling blev det då de båda notarierna anlände efter någon tids bortavaro. De fingo smörgåsbord, men om kvällarna firade jag orgier hos dem på deras rum. Jag började se mig om efter kvinnligt umgänge. Jag blev inbjuden till traktenspatroner som ägde dansanta döttrar. Jag jagade med sonen till en magnat, en brännvinsbrännare och stor hederspamp, och mitt liv började så småningom få något av rosenskimmer över sig, men hemma var jag av den lägsta kasten, en paria, utstött och mindrevärdig, men ilsken och en replikens man, när jag blev anfallen.

Häradshövdingen ansåg sig vara en stor jägare, fast han aldrig sköt något. Då jag vid en middag berättade att jag dittills skjutit två harar, gjorde han mig till föremål för en drift, som jag inte kunde bemöta utan måste smälta i närvaro av traktens honoratiores. Samtidigt pikade han mig, emedan jag umgicks med lantpatronerna och särskilt med brännvinsbrännarens son.

Men hämnden vakade. En dag kom häradshövdingen hem med en hare. Det blev stor uppståndelse, ty det måste ha varit en enastående händelse i hans liv. Han kom till och med in i vårt skolrum och uppvisade djuret för mig och sönerna. Jag sade, att jag aldrig sett en sådan hare. Han var något skäckig och hade icke den nordiska harens karaktär, vilket jag icke dröjde med att framhålla. Han skrattade överlägset och hoppades att jag, som undervisade hans barn i zoologi, en gång praktiskt skulle bli i tillfälle att skilja en hare från en älg eller ett lejon. Det blev som sagt ett stort och bullrande liv på gården. Haren hade ett så ovanligt vackert skinn, att det måste bevaras åt eftervärlden. Häradshövdingen flådde själv haren begapad av gårdsfolket och oss andra. Pojkarna fingo lov och följaktligen jag också. Jag begagnade mig av tillfället och tillbragteeftermiddagen hos brännvinsbrännarens son, vilken jag fann arg som ett bi vid min entré. Han var ursinnig och detta med skäl:

Han hade haft kaniner på en liten ö i den vackra insjö, av vilka hans far ägde en del. Men kaninerna fingo icke vara i fred för pojkar och andra lymlar utan hade så småningom decimerats så att endast en, den vackraste, återstod.

Men just i dag, då han gjort sin vanliga roddtur till ön, hade kaninen varit borta. Han hade sett blod och märken efter ett hagelskott i marken och undrade vem den faen var som inte lät hans sista kanin på hans egen egenhändiga ö vara i fred. Här skulle stämmas, här skulle bli rättegång, här skulle jäkeln etc. bli liv i luckan.

Jag fattade naturligtvis galoppen, men tyckte synd om häradshövdingen, varför jag teg och deltog endast genom skålande i hans smärta och indignation.

Dagen därpå skulle häradshövdingen bjuda på middag, harstek naturligtvis. Dit kommo löjtnanten och kaptenen och en adlig godsägare, en gammal jägare och hedersman, vilka tre utgjorde umgänget. Före middagen förevisades skinnet, som var uppspikat på ett bräde, jakten och dess underbara detaljer demonstrerades. Jag observerade den gamle godsägarens min, men han rörde inte en ansiktsmuskel. Ty han var gentleman i varje tum. Så kom middagen och häradshövdingen återupptog ämnet när haren serverades. Nya detaljer kommo fram, harens fart när han fick dödsskottet och stövarens utmärkta egenskaper.

Så ville värden ge ett nyp åt mig i det illustrasällskapets närvaro. Han sade: — Nå, kandidaten som har skjutit två harar — ty kandidaten har verkligen två på sin skottlista, mitt herrskap, enligt vad han försäkrat; berätta nu, kandidaten, hur det gick till, när kandidaten sköt sin första hare!

— Ja, den första sköt jag inte! Jag kastade en knölpåk på den, där den satt under en buske, dit den gjort avhopp, för jag var verkligen inte med i jakten utan passerade händelsevis på landsvägen och fick lika händelsevis syn på haren som såg alldeles slut ut efter en lång jakt. Det var ju ren tur, att jag träffade med kastet. Om en stund kommo jägarna, dar jag gick med haren, och jag som bara gick i sjätte övre måste lämna tillbaka honom. Men apropå harar, så träffade jag patron Anderssons son i går, och han berättade att han haft kaniner på en holme i Siksjön. Dom kaninerna ha försvunnit en efter en och i förrgår hade han bara en kvar. I går rodde han dit för att hämta kaninen och då var den bort. Han sade, att han skulle ställa till rättegång, för han misstänkte vem som skjutit dom.

Det blev tystnad vid bordet. En pinsam tystnad, som varade ett par pinsamt långa sekunder. Häradshövdingen var eldröd i ansiktet, men den gamle ädlingen sade: — Ja, det finns ju en massa pojkar som springer med bössa och di låter ju inte något liv vara i fredl. Får jag skåla med kandidaten? Mitt herrskap, det behövs verkligen en smula mod av en så — hm — så ung man — förlåt! — som kandidaten, att erkänna, att kandidaten slog ihjäl sin första hare! Därför skålar jag med kandidaten, skål kandidaten!Och det behövs — hm — behövs mod att berätta det också, inte bara att erkänna det! Skål kandidaten!

Alla utom häradshövdingen skålade med mig. Jag kände mig socialt upprättad och jag blev det.

Dagen därpå fick jag äta smörgåsbord med häradshövdingen och notarierna. Mitt återstående liv på gården blev en behaglig idyll, och jag minns särskilt att den sista middagen i familjen blev en festmiddag med flera vinsorter, som jag då icke kunde uppskatta, men självbelåtet gav mig sken att kunna uppskatta.

AVSKED TILL MIN BLINDTARM.

Majmorgon, majsol över Sabbatsberg! Det var som alla knoppar ville sprängas — Ren buro mark och träd den vårens färg, där solens alla höga färger mängas som till en mystisk, gyllengrön fanfar, ett skri, ett lockrop från de vilda krafter, som fylla allt i vårens tid med safter, — blott icke mig, ty du, min tarm, var kvar!

En sådan vårdag, tarm, du dömdes att med kniv bli karvad loss och så försvinna ur mitt liv. På skilda vägar långt i fjärran från varandra allt framgent måste vi mot skilda öden vandra. Ur vänstra ögonvrån jag klämmer fram en tår — — — vi ha dock hållit hop i fyrtiåtta år! Och var bekantskapen måhända något ytlig och utbytet ej stort, jag fann dig rätt gemytlig, så länge du var lugn och ej tillkännagav en existens som på mig ställde minsta krav. Ty även en appendix bör sin ställning fatta, men din till slut du tycktes böjd att överskatta.

Så länge som en tarm är blott rudimentär, gör han sig löjlig, om han bråkar sisådär! Men denna enkla sats gick tydligen ej i dig! Och följden ser du nu: att plötsligt jag är fri dig! Och det är jag, ej du som vunnit häruppå — hur skall det nu, min tarm, på egen hand dig gå?

Du var för ful, min vän, att gömmas efter döden — nu väntas på en sophög du av nya öden. Du visserligen var ordentligt vermiform, välskapad och med apex, men du var enorm, mesenteriolum — att tiga om mucosa — var ruttet och förstört. Desslikes din serosa. Men fastän blindtarm ock ett lumen ägde du, som blev din undergång, det kan du själv se nu: du borde passat på obliterera lumen, men detta gav du hin! Vides adesse numen! Farväl en sista gång! Ett smärtfyllt à Dieu! Till Livet vänder jag, men du skall Döden dö!

Det sjöng och sjöd och sken från varje minsta gren av björk och sälg och lönn och poppel och syren, och oxel, guldregn, hägg, som livar dessa lundar, förkunnade med makt den rosentid som stundar. Men mitt upp i det gröna står en blodlönn tyst och rodnar, som om dess dryad nyss blivit kysst av en okynnig faun, som viskat i dess öra

ett tokig-ljuvt förslag, förvirrande att höra! En sådan vårdag skrevs det här på sängen, som rullats ut bland Maji härligheter. Hur trögt du flyter, vers! Var är poängen? Var dväljs min Musa eller vad hon heter?

Men ljumt och ljuvt mig vindarna befläkta — dess dofter äro säkert mera äkta än versens framfart i min trötta hjärna. Godnatt! Nu slocknar jag en stund och vilar min själ och kropp i Vårens varma famn. Dess majsol varde nu min lyckostjärna och lugn jag blottar bröstet för dess pilar — O alme Sol — godnatt — jag är i hamn.

STOCKHOLMSSTÄMNING.

Jag vaknar klockan fem och befinner mig i Stockholm. Jag är icke så alldeles nöjd med faktum, ty jag känner innerst inne i själen, att jag borde befinna mig fjärran från alla en storstads frestelser, bo på landet och vara absolut oberoende av husväggar och telefon för att kunna arbeta med det som jag anser vara min och Vår Herres mening med min tillvaro. Men jag har blivit så pass senil, att jag böjer mig under faktum, kliver ur sängen och klär på mig för att stiga in i arbetets sele. När jag drar upp jalusin, möter mig något som knappast kan kallas vackert — en utsikt över några hustak med halvsmutsig snö på, och ljud möta mitt öra — den vaknande stadens morgonljud. Omornade människor som skaka omkring på kärror som äro belastade med det som staden vill sluka till frukost, sena nattvandrares steg med det dåliga samvetets speciella ljud. Och min väckarklockas lugnt förebrående takt hörs hela tiden som ackompanjemang till det växande bruset. Det är gråkallt ute och inne, möblerna i mina rum se snopna ut, och etsningarna på väggarna komma icke till sin rätt. Det hela verkar meningslöst eller som

en förebråelse för att jag kan sova, när det är krig i världen och när hela min tillvaro är fylld av plikter. Stämningen är alltså ogynnsam för det arbete man fordrar av mig: att skriva något lustigt som kommer min tidnings läsare att för några ögonblick glömma sina privathelveten och det stora gemensamma Gehennat med levande köttslamsor och varmt blod.

En man som sysslar med aktuella ting har det ganska lätt. Men jag har det inte. Jag skriver ju aldrig om politik — ty om jag någon gång behandlar en riksdagsman, är det nästan alltid med varm och förlåtande hand jag för pennan. leke heller yttrar jag mig om det den övriga pressen lever på och betraktar som härliga fynd. Jag menar lustmord och eldsvådor och rån och flottistslagsmål. Och ett och annat misstag av dem som leva av kriget, salvarsanynglingar och andra tullmotståndare.

Det är svårt att skriva om något som passar för var situation. Alltså måste jag bli egoist och bara tänka på det som passar mig själv.

Morgonen är gråkall. Jag vill icke väcka flickorna för att få eldat i mina kakelugnar med dyr björkved. Några glädjeämnen kan jag inte hitta på i kylan. Därför är det klokast att jag serverar en allvarlig berättelse om en människa som likt mig själv just nu vid ett tillfälle sökte uppfylla situationens krav och göra just det som krävdes av henne. Och den människan var till råga på allt en kvinna som var kär, uppfylld av längtan efter den man, med vilken hon ville dö av den passion som trots allt tills vidare tycks åstadkomma att nativiteten oberoende av kriget fortfar att vara nativitet. Några millioner människormer eller mindre spela ingen roll. Jag tycker till och med att jordens befolkning just nu håller på att visa den flotthet, som är människans styrka och företräde framför de andra djuren. Vilket kanske beror på att vi, skapelsens mästerverk, äro det djurslag, som fortplantar sig och förökas i högre grad än alla andra varelser just nu. Inberäknat baciller och fan och hans mor. Detta är åtminstone vetenskapens modernaste åsikt.

Det var en bal i Stockholm för många år sedan. Den ägde rum hos en grosshandlare, och ungdomen skulle få dansa efter behag. Det var unga löjtnanter och unga jurister som voro kära och dansade som ungt folk för resten skall göra. Det var vinter som nu och ovanligt kallt. Det var närmare 40 grader. Landåerna voro beställda till klockan två, men ungdomen var sig lik och tänkte icke på kuskarna som trots pälsar och vana frösö utanför

grosshandlarens palats tills klockan blev sex. De frösö ohyggligt. En tillfällighet — eller kanske Gud — gjorde att en av pigorna, som passade upp, älskade en av kuskarna i ovannämnda landåer. Hon skulle gärna ha velat meddela sig med sin käraste, men något allvarligt närmande under Eros' skygd var ju otänkbart, därför att hon måste servera. Men hennes kvinnliga uppfinningsrikedom och förstående av situationen segrade. Hon passade på i ett obevakat ögonblick och sprang ner på gatan och serverade sin älskade kusk en portion av det hon själv tyckte bäst om av all mat, nämligen en portion vaniljglass.

Själv har jag aldrig frysande i 40 graders kyla ätit glass. Men jag har längtat efter en sup med allden intensitet en människa kan prestera. Och jag är övertygad om att kusken trots den passion, med vilken hon serverade honom denna sin favoriträtt i 40 graders köld, skulle ha föredragit en sup renat.

Stundom kan kärleken, fast den är livets mening, ta sig former som icke passa in i alla situationer.

EN RESA TILL LONG BEACH.

En vacker och för varm dag kom en gammal skolkamrat och sökte upp mig på mitt hotell. Jag led förfärligt av hettan och jag dolde icke mitt lidande. Han sade: — Jag tar dig i min automobil och kör dig ut till Long Beach! Där har du i varje fall Atlanten och dess dyning och någon frisk fläkt österifrån!

Jag blev glad. Min vän bankdirektören och hans son blevo våra reskamrater. Vi startade från Hotel Biltmore och störtade ut i det helvete av hetta som New York just då representerade. Jag som tycker om läskedrycker sökte hejda min gamle skolkamrat ibland, då vi passerade krogar. Men han satt lugn vid ratten och ansåg, att även jag kunde lugna mig tills vi kommit fram till Long Beach.

Pang!!! Vi hade hunnit kanske 10 miles utanför begreppet Brooklyn, då en ring sprang. Lyckligtvis fanns en krog i närheten och jag störtade ditin för att släcka min egentligen osläckliga törst. Jag satte mig på en veranda och drack det goda ölet. Förbi mig och krogen passerade tusen biler — minst — under det min vän ingenjören satte in en ny och dyr gummiring i stället för den exploderade. Under det

han inmonterade gummit, försäkrade han, att något sådant aldrig hade hänt vare sig honom eller hans automobil. Jag beklagade honom och oss alla. Jag drack ett glas öl till.

Trakten var ointressant, men vägen var bra. Vi passerade vassjöar, där änder lyfte ibland. Vi passerade småstäder, byar, små dumma städer med någon liten krögare, som stod på trappan utanför sin krog med armarna i kors och talade irländska: Hello Mike! Hello old chap! Hello you bloody old damned son of a gun!

Jag stannade vanligtvis vid någon av dessa småstäder och drack öl.

Landet blev alltmera storstilat med något slags popplar, som stodo som vackra vakter i landskapet. Samtidigt kände vi, att vi nalkades havet. Långa och stora dyner passerade vi. Änder lyfte ur polarna på båda sidor. Ibland reste vi igenom lustiga byar, där verkliga knölar stodo i söndagsdress med händerna i fickorna och skrattade åt sina ungar som krälade omkring i något slags gräs. Lustiga negrer bodde där. Vi viftade åt dem och de viftade åt oss.

Pang!! Halt!!

En allvarligt sinnad polisman hejdar oss med en handrörelse. Vi stanna. Det utspinner sig ett samtal.

Mannen är i sin fulla rätt. För tillfället härjar en epidemi av poliomyelit i New York. Inga barn få lämna staden. Han vill se efter om vi smuggla något barn med i vår auto. Jag ber honom titta noga efter i bilen. Jag förklarade, att jag själv är ett av världens yngsta barn. Han tycker jag är en rolig och lustig figur och skrattar med hela käften vidöppen,så att jag måste be honom skratta en gång till för att se efter om han inte har några barnförlamningsbaciller gömda i sina trasiga visdomständer. Skratt och öl.

Allt det här, som vi nu resa igenom, har jag själv sett på en karta för 30 år sedan. Men då funnos här icke dessa små byarna och krogarna. Då markerades denna ängd som träskmarker.

Men nu!!

Livet tycks utveckla sig. Nu resa tusentals automobiler i samma riktning som vår. Vägen är nästan förstklassig. Nästan något av oförfalskad natur vill jag kalla trakten. Jag intresserar mig mest för fåglarna, som lyfta och fälla. Spovar känner jag igen, men änderna kan jag inte ge namn åt. Små jäklar med färg i luften då de flyga. Denna trakt ville jag äga och göra något av.

Inte fan är jag i Amerika just nu! Jag är nere hos en vän hemma i Sverige och på väg till hans jaktmarker! Gud vad världen är liten!

Men ju längre jag reser, ju mera amerikansk blir nejden. En underbar saltmättad luft fyller mina lungor. Vi passera byar och kåkstäder. Nakna ungar springa ur vägen för oss. Negrer visa tänder ur fönstren ur billiga hus — — — Pang!!!

— Hör du, säger min kamrat. Nu bråkar automobilen igen. Tänk dig, att han inte har bråkat på två år. Just nu, då jag ville göra dig en tjänst och samtidigt snobba litet med min maskin, bråkar han.

— Bara inte du bråkar — — —

Vi styrde åt sidan och läto de tusen automobilerna passera och monterade in en ny ring.Träden i landskapet blevo lägre, och vi nalkades tydligen havet. Värmen mildrades av något annat än vår fart. Vackert tecknade trädgrupper passerade vi. Vi reste över små bäckar med vass i, där jag skulle ha velat snärja gäddor. Broar passerade vi och andra, märkvärdiga ting, men det viktigaste för mig var närheten till havet, till Atlanten. Jag luktade havet innan jag såg det. Med litet starkare doft än var gång jag reser hem till Grisslehamn. Mina glasögon blevo dimmiga av vindens salt. Och jag tänkte fortfarande: Herregud, vad världen är liten! Nu är jag, en liten bondpojke från Småland, på väg till en av världen största badorter, och jag kan — nom de dieu — ändå inte bli imponerad. Samma slags änder lyfta ur samma slags vassar. Framför mig växer Long Beach ur sanden och verkar en misslyckad badort! Det enda, som imponerar på mig är det oomkullrunkliga faktum, att jag är på väg till Long Beach i sällskap med tusen biler, bemannade med ännu styvare milliardörer än jag.

Under tiden — medan Long Beach växer vid horisonten och varder en stad, blir min törst ännu fruktansvärdare än förut, och jag hejdar vår vilda framfart, stannar och går in i en stuga, som endast av en vacker majsplantering skiljes från vår väg. En neger möter mig i dörren. Han förstår min vilda längtan efter läskedrycker, men han begriper icke, att det är vatten jag vill åt, utan kommer med ett glas fruktansvärd whisky från Kentucky. Jag tömmer glaset och skrattar hemskt. Han skrattar ännu hemskare med sextiofyra tänder i en violett käft och säger något, som jag icke begriper. Jag ger honom 50 centsoch han skrattar ännu vanvettigare. Jag berättar, att jag är smålänning, fast jag låg som student i Östgöta nation i Uppsala.

Jag inbillar mig, att han ännu undrar på allt detta. Jag tror att han icke begrep ett dugg. Men min tacksamhet äger han fortfarande.

Vi åka in i automobilparken utanför Hôtel Nassau. Kanske tusen automobiler stå där, kanske flera, men hotellet verkar ogemytligt och upptaget. En negerpojke sticker mig i handen ett kort, där det står, att jag måste gå med på en välgörenhetssupé, som är arrangerad av bland andra Theodore Roosevelt, som bor på Hôtel Nassau.

Jag tror mig vara föremål för en mystifikation. Jag ber att få tala med hovmästaren. En elegant och förbindlig herre möter mig och jag ber såsom inbjuden att få tala med mr Roosevelt.

Hovmästarn svarar: — Vem är ni?

Jag: — Jag är den herrn som vill tala med mr Roosevelt.

Han: — Mr Roosevelt sover nu. Han tar för övrigt icke emot besök.

Jag: — Men varför skickar han negerpojkar att skaffa folk till hans välgörenhetssupé? Jag vill ha en förklaring. Jag anser mig förolämpad. Jag representerar neutraliteten i Europa! Väck ögonblickligen mr Theodore Roosevelt och hälsa från mr Engström, ett av de mest representativa ombuden från de neutrala staterna!

Vad var att göra? Hovmästarn som plötsligt befann sig i en dyster politisk situation gick upp ochväckte mr Roosevelt, vilken kom ner gäspande och yrvaken.

Det som hände oss emellan bör tills vidare vara en hemlighet. Det enda jag kan ha rättighet att berätta är att Roosevelt inte är den store jägare han ävlas att vara. Hans lille son Kermit är minst lika så bra. Kermit är för övrigt gift nu, så att han är just out of the play.

Min ställning förbjuder mig att fortsätta denna berättelse, såvida icke den politiska situationen förändrar sig. Till dess förbliver jag er vänlige

Albert Engström.

JÄRTECKEN.

Stora ting stunda. Jag vet ej om de bli omstörtande för hela världen, men säkert är, att något förestår härnere i Ydre.

Ett märkvärdigt djur har visat sig i våra skogar och bönderna ha ögon både fram och bak, då de om kvällarna återvända till den äktenskapliga sängvärmen från sina små baggbölerier. Vad vi närmast behöva är en behjärtad zoolog för att bestämma djurets latinska namn. Skulle inte Einar Lönnberg kunna lämna sina uppstoppade vertebrater för ett ögonblick och komma hit ned för att på jaktstigen hjälpa oss avslöja gåtan, innan vi knycklat till våra hjärnvindlingar för mycket genom gissningar åt olika håll?

Djuret har blivit sett av flera personer, vilkas trovärdighet är höjd över alla tvivel. Men deras beskrivningar på djurets utseende äro så motsägande och fantastiska, att jag hittills endast kunnat konstatera att det har fyra ben.

När jag i går var inne i handelsboden för att köpa mässingstråd till en gäddsnärja, sammanträffade jag med en bonde, som gav mig sin beskrivning och allvarligt ville inspirera min värd och mig att

ommedan det jäser

gjorda våra länder och ge oss ut med gevär och hundar. Ty ett sådant djur har aldrig tillförene blivit sett åtminstone i Ydre härad.

Det är svart och lågbent, har svans som en räv, obegripligt lång hals ungefär av samma skepnad som en hägers och i ena ändan försedd med ett litet katthuvud i vilket lysa ett par ögon stora som en oxes. Det skjuter rygg som en katt och tar an träden, då människor nalkas. »Det är så fult att man kan få näsblod, då man ser det.»

Jag sökte utforska flera detaljer, men med dåligt resultat. Huvudintrycket var och förblev det sagda om också färgen vid närmare eftertanke kanske inte var så svart och halsen kanske inte riktigt som en hägers.

Skulle möjligen ett lodjur ha förirrat sig hit ned? Det ser nästan så ut. Eller är det bara en vildkatt? Traktens terräng är lämplig och skogen är ännu inte slut. Tills vidare får djuret tjänstgöra som järtecken. Skola vi komma med i kriget? Eller skall det bli kort på snus? En med makterna mera förtrogen individ än jag borde här lämpligen inskrida och lyfta på slöjan som tills vidare är upphängd mellan oss och verkligheten.

*

Jag sitter just och väntar på en härlig soluppgång med dimma som skingras, en renässans med våldsamma fenomener. Sjöarna skola lysa under solen med vit eld och ett drömlandskap skall skälva av romantik.

Det är absolut stilla och de gamla träden ståmilshögt förstorade med förenklade konturer som mystiska kulisser i ett väldigt skådespel. Morgonfåglarnas enstaka rop ljuda som avlägsna jaktsignaler. Jag väntar Phæbi intåg på scenen med smattrande fanfarer, böljande fanor, solvagnen, dragen av vrenskande, blänkande fålar.

EN KÄRNKARL.

Vi lågo vid Ängskär med Hellas och fiskade sik och njöto av oktobers något kyliga skönhet. Vi voro jag och xylografen och Bernhard och Kalle, de båda sista ett par sjöögda vikingar som hittade lederna bland de tusen kobbarna och kände varenda kanna vatten i hela skärgården. 20 nät hade vi och levde av vår fångst plus en och annan val strömming förvärvad mot ersättning, ty gubben Blomquist låg i trakten med sina skötar.

Vad är strängt taget härligare än ett sådant liv? Gott om strandvrak till ved, halstrad och gravad sik, sikrom, abborre, sötare, nubben, bärsan och kaffe. Och var kväll stort fyrverkeri, ty sedan åratal var jag van att ha med en oklanderlig och rikhaltig samling pjäser från Törner, och de gjorde sig mot höstkvällarnas mörka bakgrund och alla lustiga historier vid

kvällsbrasan, som ständigt matades med knastrande ljung och doftande enris, som lät som avlägsna infanterisalvor, när den blev aska.

Om bara inte myggen hade varit, men himlen tillstädjer icke ett fullständigt paradis härnere på jorden.

En morgon, när vi vaknade, låg John förtöjd bredvid Hellas, och dess skeppare, gubben Johan Söderman, då 80 år gammal, dröjde icke att påminna om sin tillvaro. John och Johan Söderman äro årsbarn, lika gamla, grå och nötta, med lika lappad rigg och lika god sjövärdighet — nå, sanningen att säga, är skepparens sjövärdighet större än båtens. De leva för resten ännu och äro nu 84 år gamla. Men ännu går Söderman till väders, om göslinan har skäggat sig uppe i masttoppen och ännu styr han den gamla sumpen genom stormarnas och nätternas farligheter ensam och oberoende, fast han måst sätta upp en staketliknande barriär längs sidorna för att inte gå över bord, när båten lägger sig mer än vanligt på de vida fjärdarna utåt Svenska Högarna till, ty där har han sina fiskevatten.

Alltnog, gubben Söderman kom och mottogs med jubel. Kaffepannan fick eld under sig och strömmingarna började snart kröka sig på halstret. Södermans språklåda slogs upp och hans epikureiska levnadsfilosofi blev även vår. Vad säger ni om en gammal skärgårdsfiskare som reciterar Bellman och förstår honom? Bellman och Wadman äro världens största skalder, försäkrar Söderman. Och kommer han i farten med dem, kan ingen makt i världen avbryta honom. — Tyst du bara!För övrigt torde många av dem som läsa detta känna igen Johan Söderman. De som om somrarna frekventera Furusund och Rådmansö ha säkert mött den originelle mannen. Det finns icke många sådana på dussinet. Han och jag äro så goda vänner, att jag vet att han icke blir rasande, om jag nu berättar hur det gick till, då vi kapsejsade med min jolle.

*

Min jolle var ett oting, en likkista, ett monstrum av rankhet och jag förstår numera icke hur jag kunde ha tålamod med den så många år. Men slutligen blev man van att manövrera den och satte en ära i att klara sig trots dess farlighet. I alla händelser drog jag verkligen en lättnadens suck då jag slutligen förlorade den i en storm utanför Arholma. Den hade god plats för tre personer men man måste sitta mitt i båt och hålla tungan rätt i mun.

En kväll vid Ängskär skulle vi lägga några siknät. Det var vanligen Bernhard och jag som skötte det arbetet, men den kvällen ville Johan Söderman följa med och anvisa en ny plats. Vi hade fördröjt oss något och det var nästan nermörkt, då vi gåvo oss i väg medhavande fem nät, en flaska whisky att ta till, då det blev för kallt om fingrarna och en raket av det största slaget, ty xylografen och Kalle, som höllo till i land skulle få njuta anblicken av raketen uppsänd direkt ur havet.

Jag satt i aktern med raketen, gubben Johan midskepps och Bernhard som roddare i förn. För att sittande kunna tända raketen hade jag skurit av stångenså pass mycket att jag nätt och jämnt nådde upp till stubinen med min cigarr. När vi rott ett bra stycke ut ansåg jag ögonblicket inne.

— Håll er nu stilla, när raketen går! Och du, Johan, bliv inte rädd när det börjar fräsa om öronen på dig!

— Var lugn för mej, min käre hedersvän Albert! sade Johan. Jollen gick runt blixtsnabbt. Det var så mörkt att vi nätt och jämnt kunde urskilja landkonturen.

— Nu tänder jag! Sitt lugna!

Jag närmade cigarrglöden till fnösket och den obligatoriska fräsningen började. Så fräste det till våldsamt.

— Kors i Jösse namn! ropade gubben Söderman och vände sig om på toften. Men det skulle han aldrig ha gjort.

Jollen gick runt blixtsnabbt.

Fnysande och spottande kommo vi upp till ytan. Vi sågo icke ett dyft och visste icke åt vilket håll vi skulle börja simma. Oroligast var jag för 80-åringen.

— Lever du, Johan? Kan du hålla dig oppe?

— Var lugn för mej, min käre hedersvän Albert! Simma bara efter mej! Ja sir land! Men för faen, whiskyflaskan!!

— Bry dej inte om whiskyflaskan, utan tänk bara på dej själv.

— Nehej, min käre hedersvän Albert, inte låta någonting förfaras! Vänta lite, ska jag ta pejling!

Och gubben ställde sig att trampa vatten. Med sina falkögon, oförsvagade av åren, redde han ut strandkonturen och fick två punkter i land.

— Ål räjt, klart ä dä, nu simmar vi!

Vi simmade några minuter, under tystnad. Men plötsligt ropade gubben:

— Var lugna, pojkar, ja känner botten! Ingen av oss hade tänkt på botten på en lång stund. Stapplande bland tång och hala stenar larvade vi mödosamt i land. Kvällsbrisen kylde otäckt och nu gällde det att samla strandvrak till en jättebrasa i fiskarstugan för att torka våra kläder, de enda vi hade med oss.

Rysande av kyla hade vi slutligen glädjen att se hur brasan började ta sig. Bernhard och jag klädde av oss och hängde våra paltor väl urvridna på ett snöre framför spiseln.

Men att få av gubben Söderman kläderna var omöjligt.

— Dä torkar mycke bättre på kroppen! var hans recept. Jag föreställde honom alla eventualiteter medlunginflammation och dylikt som närmaste perspektiv.

— Lunginflammation! ja är väl ingen fröken heller!

En sådan brasa som denna hade antagligen aldrig brunnit i den hundraåriga spisen i Ängskärs fiskarstuga. Men vi hade lagt på för mycket. Spiskransen var av snustorrt furuvirke och plötsligt började det brinna i densamma.

Nu voro goda råd dyra. Det gällde att släcka ögonblickligen. I annat fall skulle hela stugan ha brunnit ned på några minuter. Bernhard fick tag i en gammal handkanna av bleck och rusade ut. Jag tömde ut min stora tobaksburk, som rymde några liter och följde honom för att hämta vatten vid stranden. Vi ramlade omkull i beckmörkret, svuro, kröpo, stapplade och bråkade, tills vi äntligen togo oss ned till stranden och fyllde våra käril, jag åtminstone, ty Bernhards handkanna befanns vid närmare tillsyn sakna botten.

Men när vi äntligen kommo in i stugan igen, stod gubben Söderman och släckte elden i spiselkransen med sina våta byxor, som han tagit av sig, sedan han rakat ut bränderna för att minska lågan på härden. Det gick utmärkt. Det fräste hemtrevligt om byxorna som då man steker strömming.

— En får aldrig tappa huvet, min kära hedersvän Albert! Hade ja nu tagit å mej byxorna å vridit ur dom å hängt opp dom som ni, era tokar, så hade stugan varit uppbrunnen vid de här laget. Så ni sir, att gammal ä äldst!

Naturligtvis hade Söderman rätt.

Men natten som följde, skall jag glömma sent. Vi voro ju nakna och elden måste underhållas tillsvåra kläder torkat. Nakna måste vi ut på jakt efter strandvrak, och oktobernätterna äro icke ljumma. Vi måste alltså dricka kaffekask för att hålla livsandarna vid makt.

Men myggen! Man var hjälplös fullkomligt och efter någon timme voro vi knöliga som potatissäckar och röda

som tomater. Det fräste hemtrevligt om byxorna. Under allt detta låg gubben Johan och sov på bara golvet med sin våta rock till huvudgärd. Han kunde ju ha rott ombord på sin John, men han ville inte bryta laget, den gamle hedersmannen med pojksjälen.

Varför dör hans släkte till synes ut? Är det verkligen dömt till undergång? Eller skall den unga

tiden med idrottens hjälp fostra lika hårdföra män än en gång? Låt oss hoppas det!

Hur många gånger har jag icke sett gubben Johan genom kikaren ta upp näten ensam i storm och sjö! Det är ett konststycke som måste ses för att förstås. Då tar han tänderna till hjälp, ror sakta men obevekligt säkert mot sjöarna och sköter sin sak. Han slarvar inte. Näten skola ligga ordentligt i båten också. Den sega kraften i de gamla armarna räcker gott till, ty den nyttjas klokt och ekonomiskt. Mager är han — inte ett uns fett för mycket. Och var skulle han för resten få sådant därute på de magra kobbarna.

Vi lågo med en ånglustjakt långt ute i Norrskärgården, då Johan Södermans John kom kryssande för bottenrev i en styv nordostlig kuling. Han sökte tydligen samma hamn som vi. Genom Zeisskikaren följde jag hans åtgöranden. Vid varje vändning måste han fram och hjälpa över focken. Vi sågo honom hoppa fram som en tätting så snart han gjort lä, ordna grejorna där framme och hoppa tillbaka till rodret med samma lätthet, i en situation, där de flesta andra skulle ha måst hålla sig fast mycket energiskt för att icke gå över bord. Som en gammal mager gud satt han och klarade sjöarna.

Så småningom tog han sig upp till oss och kom naturligtvis ombord, sen han kastat kroken. Det blev middag och gubben Johan var vår hedersgäst. Efter middagen blev det naturligtvis kaffe och punsch och historier på akterdäck. Men så började det regna och vi flyttade oss ned i salongen.

Efter en stund sade plötsligt någon: — Men var ä Söderman?

Vi tittade på varandra.

— Han blev väl kvar på däck.

Jag rusade upp. Mörkt var det visserligen men dock inte så svart att jag ej skulle ha kunnat urskilja Johan. Jag ropade. Då svarade något, men utom-bords ifrån. Jag sprang till relingen.

— Johan!! skrek jag.

— Goddag igen min kära hedersvän Albert! Tar ni inte opp m.ej snart, så simmar jag till John!

Kors i Herrans namn! Jag gjorde alarm. Alla kommo upp och nu gällde det att få ut livbåten. Det blev litet krångel med taljorna så det tog tid. Under tiden underhöll jag mig med Johan som simmade energiskt mot den krabba sjön.

— Fan, va ni dröjer! Får ni inte ut båt snart så simmar jag i land.

Emellertid fingo vi upp gubben. Han hade halkat på det av regnet hala däcket och ramlat över den låga relingen. Han hade skrikit i början — men en tröttar bara ut sej, när en skriker, så de ä bäst å hålla käften. Alltid är de väl någon som kommer ihåg mej! Så ja höll mej lugn.

Omöjligt att få honom att byta kläder.

— Nehej — de torkar bäst på kroppen.

Nu när jag skriver detta, längtar jag till sommaren och Johan Söderman, kärnkarlen, gubben med pojksjälen, svensken Johan Söderman. Han ämnar bli jämnt 100 år.

KALLE ANDERSSON.

Det är längesen jag meddelade svenska folket något om Kalle Andersson. Men jag kan berätta att han lever och är sig lik. Vi ha slutat att segla, ty livet kräver så mycket andra saker. Men om kvällarna, då Roslagens dysterhet

lägger sig över våra själar, gå vi till varandra för att tala om vettiga ting. Det är egentligen inte många som gå fria för kritik. Vi ha nått den ålder, då man lugnt kan bedöma människor. Rätt ofta skrika vi högt om kriget och tycka illa om att det gör veden och sockret och smöret dyrare. Men vi veta samtidigt att vi, om det gäller allvar, kunna reda oss utan både socker och smör

och ved. Vi ha något som kallas kroppsvärme, och den kunna vi behålla på tusen olika och utmärkta sätt.

Grisslehamn är en viktig militärpunkt. Utanför oss skjuta U-båtar våra hederliga kontrabandslastade bondskutor i sänk. Jag har själv en stor sympati för detta slags sjöröveri. Men jag tycker icke om lösa minor. Jag blir förbannad om jag plötsligen seglar på natten och sjön går hög och jag stöter på en flytmina och måste simma i land, vilket har hänt många gånger. Jag blir våt och blir ursinnig. När jag våt och ruggig kommer in i min hamn och går hem till mig själv och byter om kläder, svär jag hemska eder och förbannar kriget. Jag fick nyligen en förfrågan från Daily News. Den frågade mig, hur länge jag tror kriget skall räcka! Frågan är dum. Jag hoppas att kriget skall räcka i oändlighet. Ty ju längre kriget räcker, desto längre räcker den efter kriget följande freden. Alltså böra vi hoppas, att kriget varar i oändlighet.

Gud, vad människorna äro dumma just nu! Kriget kan slutas av bankdirektörerna. Men bankdirektörerna äro icke mogna än. De vilja förtjäna litet mera pengar. Och då de ha hunnit bliva litet mera osams än just nu och ha hunnit förtjäna ungefär lika mycket allesammans, just då slutar kriget.

Då vill jag leka med. Jag som under hela kriget har hållit mig lugn och sökt uppmana alla till lugn, jag, Marquis de Moi Même, begär en livränta, bara några tusen dollars om året, bara för att jag skall hålla käften. Men han får inte vara så säker. Jag vaknar kanhända och börjar skälla. Jag kanske skrikerhögt Och frammanar andar, svarta djävlar, ur vilkas käftar skallerormar sticka fram och ur vilkas stjärtar hemska piskormar komma med död och förintelse. Ty jag har dock menat väl med hela mänskligheten. Men mänskligheten har inte begripit min välvilja. Den är dum. Dum!

Där tror jag mänskligheten fick så att den teg!

Då jag tycker, att mänskligheten är för korkad, går jag hem till Kalle Andersson. Jag ser på hur han målar. Han trollar fram Muhammeds favorithustrur i deras sinnligaste och skönaste danser. Han lockar fram min och min samtids ljuvaste och hemskaste livskänsla. Salome och Johannes virvla om varandra i de skönaste färger. Nakenheten kommer till sin rätt. Tro icke, att vi här långt ute i skärgården äro utan känslor. Vi äro förfärligt passionerade. Våren lugna i det fallet!

Jag har ritat Kalle Andersson, målande en exotisk skönhet. Jag tror att den teckningen är bra. Jag har sedermera målat honom med svullna händer, sittande i gungstolen. De flesta skola icke begripa händerna. Meri det ligger flera timmars arbete bakom dem. Till slut fick jag fram den svullna karaktären. Han har förkylt kardorna. Jag garanterar att de äro just Kalle Anderssons kardor.

Jag bryr mig inte vidare om kriget. Men ofta går jag hem till Kalle Andersson och ritar av honom. Mina porträtt av honom bli allt bättre och bättre. Jag är glad över att verkligen kunna rita en människa. Jag kan hans exteriör. Nu håller jag på med det underbara arbetet att få fram hans interiör, en absolut ensam och av alla andra oberoende människas psyke. Men det där begripa ni inte, bondpojkar.

GÅRBOTTEN.

Sedan min tidigaste ungdom har jag intresserat mig för alla slags idrotter, fast jag gunås aldrig blivit överdängare i någon. Jag har nämligen icke kunnat specialisera mig. Det skulle då möjligen vara i bondtolva med åtföljande slagsmål, en sport, som flitigt odlades i den trakt av Småland, där jag tillbragte de två första oskyldiga tiotalen av mitt liv. I skolan skaffade jag mig befrielse från gymnastiken genom att hyckla en allmän svaghet, ty jag behövde gymnastiktimmarna för läxläsning. Jag försvarar icke detta mitt handlingssätt — tvärtom! Jag bara relaterar faktum och uppmanar lärarna att icke obetingat lita på en ynglings även med den mest trohjärtade min avlagda

försäkringar, men både läkaren och gymnastikläraren stodo på gravens brädd och hade för länge sedan glömt hur en pojksjäl är inrättad med möjligheter till ont och gott. Jag blev emellertid, trots antydda brister i moralen, frisk och stark, vilket var huvudsaken, och de ständiga striderna med folkskolepojkar och fabriksarbetare gjorde mig orädd och ersatte till fyllest alla systematiskt ordnade kroppsövningar.

Den, som känner Norrköping, de lustiga

näsornas stad, har säkert hört talas om stadsdelen Saltängen, vilken under min skoltid bestod av gamla, halvt fallfärdiga trähus och ödsliga magasinsområden. Hamnens närhet gjorde, att Saltängens rykte icke var det bästa. Mystiska figurer skymtade i de smutsiga gränderna och i de illaluktande små gårdarnas mörka prång krälade osnutna ungar och grälade megäror med varandra och sina män, som arbetade vid hamnen och i magasinen. Ofantliga skeppsråttor slogos om matresterna i sophögarna, ostörda av kattor och människor.

I en sådan gård bodde jag.

I samma gård bodde också hamnarbetare Gårbotten.

Jag överlämnar namnets härledning åt etymologerna. Antagligen var det ej ett familjenamn, och i den tidens almanacka förekommer det ej, vadan det torde ha varit ett öknamn. Emellertid var det känt av var Saltängsbo och det fanns med all säkerhet ingen poliskonstapel i staden, som icke någon gång haft anledning att ingripa på grund av Gårbottens i ett samhälle mindre lämpliga uppträdande,

Den som läst Huckleberry Finn, erinrar sig förmodligen denne sympatiske lösdrivarynglings fader. Sådan står Gårbotten för mitt minne. Höljd i trasor och alltid med ert butelj i fickan, vare sig han sjåade vid hamnen eller icke, var han en bild av den mest koncentrerade förnedring.

Men han var idrottsmannen par préférence. Försedd med en jättefysik, som inga utsvävningar kunnat bryta och med en galghumor, som de ständigt återkommande interneringarna ej kunde nedslå, var han ett slags ideal för oss pojkar, som tillbragte det mesta av vår ledighet vid hamnen och satte en ära i att kunna balansera på skutornas kaltoppar. Han skulle kunna ha varit en prydnad för vilken idrottsförening som helst, om man kunnat göra folk av honom, men denna möjlighet var utesluten. Han slog frivolter — jag tror bättre än någon cirkusartist, han lekte med mjölsäckar som andra med korkar, han slogs som en gud, han kunde slå blixtsnabba volter medena handen i backen, under det han tömde en helbutelj öl, som han höll med den andra.

Undra på att han var hamnens gunstling, om man undantar hamnpolisen!

*

Jag satt en kväll i min enkla kammare och läste för en gångs skull över mina läxor, då dörren rycktes upp och Gårbotten rusade in. Jag var en av hans favoriter och blev därför varken rädd eller förvånad över besöket.

— Du måste gömma mig, Albert, för grisarna ä efter mej!

Ordet byling var, som jag tror, ännu icke uppfunnet. Åtminstone hade det icke trängt till Norrköping.

Jag hade ingen garderob och fann i hastigheten intet lämpligt gömställe. Men Gårbotten var snarfyndig. Han ryckte det stora, vita överdraget från sängen, bredde det som duk över mitt läsbord och kröp under bordet. Knappt var detta gjort förrän det bullrade i förstugan. Jag satte mig och återtog läsningen. Två konstaplar kommo in utan hälsning, brutalt och brådskande.

— Nej, här finns han inte, sade den ene. Du har väl inte sett till en sjåare, som di kallar Gårbotten?

— Nej, det har jag inte! För resten heter jag herr Engström, tillade jag med gymnasistens självkänsla.

— Nosiga ä di valparna också! bekräftade konstapeln, gick ut, stängde och försvann med kamraten.

— Tack ska du ha, Albert, för handtaget! Härska du si har varit vischomhej å liv i luckan. Kastade ut 22 man ur Tullkrogen för en halvtimme sen! Kunde aldrig tro, att grisarna skulle söka mig här i gården. Klart, att ja åker in för de här, fast de passade mej inte precis i da. Å nu tar ja på skubben neråt Gröna stugan, för där har ja tumme

me käringen å chalanger har ja! »För resten heter jag herr Engström.» Och Gårbotten sträckte fram en smutsig näve och skakade min med en hjärtlighet, som kom mitt bröst att svälla av ungdomlig stolthet över att ha gjort mitt ideal av styrka och vighet en verklig, fast väl tillfällig tjänst.

— Behöver du ett handtag, om du kommer i

krakel me kalvar (folkskolepojkar) eller spolpinnar eller surbullar (fabrikspojkar) så skuffa på mej bara!

Och Gårbotten försvann.

Nästa dag stod en utförlig redogörelse i Norrköpings tidningar över Gårbottens bedrift. Den lät fast otrolig, men befanns vara sann. Han hade på grund av bristerna i sin klädedräkt vägrats servering på Tullkrogen och i ilskan lyftat ut alla de andra gästerna, varvid åtskilliga blodviten uppstått. Två konstaplar, som ville anhålla honom ombord på ångaren Stockholm av West Hartlepool, hade han kastat i sjön, varefter han springande avlägsnat sig.

Dagen därpå fick en avsevärd del av Norrköpingsborna bevittna en snabblöpning av Gårbotten. Fyra konstaplar hade beordrats att infånga honom, anträffade honom mycket riktigt vid hamnen lämpande kol och lade tunga händer på hans axlar.

— Ja följer me, bara ni inte tar i mej! förklarade brottslingen.

— Se så, bråka inte, utan följ med! och de fyra grabbade var sitt fasta tag i Gårbotten.

I nästa sekund var han fri och de fyra lågo svärjande och krälande i stoftet.

— Sa ja inte att ni skulle lätta va mej. Å vill ni mjuka opp lederna, så börjar vi löpningen.

Och Gårbotten började. De promenader, som nu omgiva staden voro redan då färdiga eller under anläggning. Följd av allt flera poliskonstaplar och en växande, skrikande folkmassa löpte Gårbotten två gånger runt staden och vann alltmera försprång, tills han försvann ur sikte. Då konstaplarna utmattade sökte honom i hans lya i vår gemensamma gård,fann han sig redan i polisen, där han frivilligt anmält sig. Han var i god form och andades lugnt som efter vanlig promenad i maklig takt.

*

En dag kom cirkus Schreiber till staden. Det blev högtidskvällar för oss pojkar. Med cirkusen följde den beryktade och berömde brottaren Johansson, kallad »Nordens Ek», obesegrad både i Sverige och Tyskland, en jätte med tjurnacke och armar och ben som trädstammar. Hundra riksdaler utlovades i belöning åt den som kunde lägga honom.

Vad var naturligare än att vi pojkar ögonblickligen erinrade oss Gårbotten? Jag fick i uppdrag att övertala honom att anmäla sig. Hundra kronor hade han användning för. Då skulle han inte behöva sjåa på åtminstone en vecka, utan få ägna sig åt sitt fria liv med dess olika agremanger.

— Men inte kan ja gå å slåss i dom här fraserna! invände Gårbotten. Å för rexten kan jag bryta sönder karlen! Å dä ä plikt på sånt! Men skaffar du mej en kavaj som sir någesånär hyggli ut, så må dä vara hänt!

Jag lyckades anskaffa en något luggsliten kavaj, som, om än bristfälligt, dolde skavankerna i blåskjortan och byxbaken. Byxor och skor stodo däremot icke att uppbringa.

Men Gårbotten skulle gå till vattenledningen och vaska av sig det mesta av kolstybben, lovade han.

Kvällen kom och med den cloun, framträdandet av »Nordens Ek». Vi pojkar bildade ring omkringGårbotten för att han icke i sista stund skulle få andra intressen, ty han var alltid den oberäknelige bohemienen.

Men då »Nordens Ek» vederbörligen presenterades för publiken, klev Gårbotten in på arenan. »Kom an bara.»
— Tjänis! sade han. Ä de verkligen sant me den där hundralappen?

— Naturligtvis, försäkrade direktören.

— Pengarna på bordet först! förklarade Gårbotten. Direktören langade fram en hundrakrona och viftade omkring

med den i luften.

— Nå då så! Kom an bara, Nordens Ek, eller va faen du heter, men inga tjyvtag, för då får du

skylla dej själv. Kom an! Ä du rädd, eller vill du att" ja ska börja, så bara säj ifrån. Will you box or rough and tumble, så bara säj ifrån! Tror du inte ja ha vari på sjön — — — jasså ä dä bara vanlit livtag. Här har du mej!

Och i nästa ögonblick låg »Nordens Ek», den väldige, på arenans ammoniakdoftande beläggning.

Publiken tjöt och stampade. Men när jublet lagt sig, befanns det att brottningen ej avlupit regelrätt, då »Nordens Eks» båda axlar icke samtidigt berört marken.

— Nå för faen, säj bara ifrån hur ni vill ha't! sade Gårbotten. Var inte orolia, pojkar! skrek han åt vårt håll. Kom igen, gubben lilla! Bara ja får veta hur de ska va så klarar de nog opp sej. Kom an!

Och efter ett par väldiga tag låg »Nordens Ek» ånyo, men denna gång regelrätt besegrad.

— Ligger du nu som du vill? Nå då så! De va då för väl!

Gårbotten sprang upp, och »Nordens Ek» ville skummande av raseri rusa på honom, men cirkuspersonalen kastade sig emellan.

— Ro nu hit me hundralappen, lilla gubben! Å ajöiss me dej, Nordens Ek! Så ja, så ja, stilla, stilla! ja vill dej inget ont, men ä du oppkäfti så gör ja om'et för en å femti!

Vi jublade. Det ville aldrig taga slut med applåderna, då Gårbotten lugn och med normal andhämtning håvade in sin hundralapp och återvände till sin ståplats.

Nu var han icke blott Saltängens, utan hela stadens förklarade gunstling. En mängd försök attupprätta honom gjordes, men utan resultat. Han kläddes upp gång på gång, fick pengar och löfte om fast anställning vid cirkusen om han ville hålla sig uppe. Men hans liv vid hamnen tilltalade honom allra mest och han förblev den gamle, oförbätterlige Gårbotten. Han tålde inte pälsvärmen. Tills hans öde en dag mötte honom i form av ett arv på 10,000 kronor.

Livet är stundom, kanske alltid, rätt underbart. Gamle Gårbotten, rikedomen passade dig ej!

En vacker dag överraskades hamnfolket av en sällsam syn. Gårbotten nykter, rakad, klippt, iförd

nya kläder, hela skor, päls och cylinder. Det hela såg något makabert ut, men Gårbotten uppbar stassen med en viss nedlåtande värdighet. Nu blev han icke mera utvisad från krogarna, där han uppträdde som gentleman, bjöd sina gamla kamrater och viggade ut pengar åt dem som behövde. Men han överdrev på intet vis. Det var bara som om hans nya egenskap av rentier tagit bort hans bohemlynne.

Efter någon tid spred sig ryktet att Gårbotten kommit på sjukhus och något senare konstaterades, att han stilla avlidit i lunginflammation.

— Han tålde inte pälsvärmen, sade sjåarna, när de diskuterade Gårbottens levnadssaga.

YDREFANTASIER.

Jag trivs här i Ydre härad. Jag går omkring i ett landskap som Carl XV älskade och Marcus Larsson förstod och gudarna äro mig gynnsamma. De hälla sol ur sina ymnighetshorn över skogklädda berg och över min egen själ. Jag blir sentimental och. stämd som en gammal fiol, kådig och mörkröd av känsla och hemsk till mods av gottbefinnande.

Detta är min gamla bygd, som jag älskar med det lilla jag har kvar av ursinne. Himlen välver sig över mig och det fagra landet med särskilt välbehag och jorden möter med vällustiga sköten gudarnas guldregn och välsignelser. Furor sträcka röda armar mot en girig himmel och blåa sjöar ligga vitt utslagna och vänta på under från ovan.

Just nu tittar jag i den vaknande morgonen ut över en välsignad sjö och mina blickar måste vika undan för vildvin och gamla träd för att kunna suga i sig ali den vitblå känsla som en källsjö kan bjuda under morgonsol.

Natten har varit lugn, fast det spökade nog litet i mitt rum. Jag befinner mig nämligen på Ydredrottens gubben Rääfs gamla stamgård och just i detta rum

plägade han vid festliga tillfällen placera sin järnlikkista som eljest i vardagslag stod i fest- och matsalen.

Jag låg och stirrade ut eller in i mörkret och besvor väggarna i det gamla huset att intala mig sömn. Men jag kunde inte glömma rummets historia och tänkte på likkistan med gubben i. Hur det är lever man i det som varit, och den gamle Rääf med sin utpräglade karaktär borde väl kunna ha något att säga åt den senfödde smålänningen, som låg och tänkte så intensivt på hans storvulna personlighet. Det blåste ute och vildvinet slog sakta och målmedvetet på rutorna. Jag försökte med självhypnotism och lyckades. — jag hörde snart min egen snarkning och började gå in i Nirvana.

I samma ögonblick jag somnade, inträdde gubben Rääfs gamle inspektor, Gyllenhammar, i rummet. Jag satte mig upp i sängen, yrvaken, och gnuggade mig i ögonen.

— Gomorron, Engström, vi skulle ju jaga i dag!

Jaga! Kanske det! Kanhända. I detsamma var Gyllenhammar försvunnen och jag låg i en engelsk järnsäng och stirrade på Tiréns tavla »En Jämtlandssägen», en elektrisk lampa i taket och gula tapeter med ankor och moln och landskap.

Var var Gyllenhammar?

Borta som alla drömgubbar! Jag är ju på Forsnäs och har just i går fått höra historien om Gyllenhammar, inspektören, gårdens faktotum.

Just hit i rummet, där jag ligger, flyttade den gamle Rääf in i sin mäktiga järnlikkista, då han hade främmande, och här stod den långa tider.Gyllenhammar, inspektören, var stark som fan och den ende på gården som kunde lyfta på likkistans lock. Han nubbade friskt, men kände sig och var bevakad, och fann slutligen, att husbondens likkista var den plats, där han lugnast kunde gömma sina brännvinsflaskor. Ty ingen annan kunde ju lyfta på locket. Men en dag, då han som vanligt lagt ett vedträd mellan locket och kistan och hämtat upp en flaska, överraskades han av husföreståndarinnan, som icke kunde låta bli att berätta om det hon sett för gubben Rääf.

Det var ju ett helgerån, att Gyllenhammar söp ur Rääfs likkista och inspektören fick respengar till Amerika. Där tillbragte han många år och kom tillbaka till Sverige som en bruten man. Rääf träffade honom en gång, varkunnade sig över hans elände och tog honom tillbaka till gården, där han slutade sitt liv långt efter husbondens död.

Jag vet knappt varför jag berättat historien om Gyllenhammar. Men det beror kanske på att han hade något slags sund vildhet över sin personlighet, något av kavaljer, och var stark, vilket alltid imponerar på mig. Han brukade besöka traktens marknader och ägnade sig särskilt åt västgötarna, skålknallarna, som gjorde trakten osäker med sin handel. Hans glädje bestod i att mucka gräl med någon dylik, fatta honom i bröstet, lyfta honom ur hans stånd och kasta in honom till någon annan skålknalle.

De voro sådana i Ydre på den tiden.

Morgonen har framskridit under mitt skriveri, solen står tämligen högt, och jag känner ett stort behag i att se ut över sjön, som morgonbrisen gör levande och mörkblått glad.

MIN FARLIGASTE SITUATION.

Jag var ung, jag var glad och hade en egen tidning. Jag borde ha känt mig som rentier och med en dyliks soliditet markerad i allvarliga drag och självmedvetna åthävor. Men jag hade tillräckligt länge varit bohemien och var på

långt när icke vuxen min nya och krävande ställning.

Det var 1897 och det var cirkus i stan. Cirkusmänniskor intresserade mig då mer än nu, ty jag kände en viss släktskap förena mig med dem. Dessa konstiga individer som ogenerat levde sitt fria liv och riskerade det var kväll på arenan med gudomligt (som jag tyckte) lättsinne, tilltalade mig, och jag blev habitué. Jag formligt hängde på cirkus vid matinéer och kvällsföreställningar, umgicks med atleter, skolryttarinnor, clowner m. m. och åt med dem. Tyska, franska, engelska och italienska sorlade i luften på lilla Hasselbacken. Man levde i en hög atmosfär av exotiska och delvis overkliga idéer, intriger, vild kärlek med åtföljande hat, och på allt detta satte var kvälls livsfara en för mig särskilt behaglig smak. Det vill säga jag själv var ju bara åskådare, men, men jag levde i fantasien med så intensivt att jag trodde mig höra till de uppträdande.

Jag gjorde bekantskap med en underskön kvinna, en tyska, som uppträdde som tandatlet. Hon

kunde hänga i en trapets i knävecken och hålla mellan sina oklanderliga tandrader en bit läder, modellerad efter gommens och tändernas form. Men i denna läderbit hängde ungefär 1,000 kilo järn i form av vikter och kulor. Så lät hon hissa sig upp ända till cirkustaket och utförde där en del sköna arm- och benrörelser. Hon sjöng inte, ty hon kunde inte skilja tänderna åt — det skulle blivit fiasko. Stundom följde i stället för järnbitarna med upp i taket en del av cirkusfolket och hon höll kvar det med samma orubbliga målmedvetenhet. Jag kan icke neka till, att jag högeligen beundrade denna kvinna. Svenska folkets tänder började redan då försämras. Här fanns inget fel. Jag bjöd henne på supé i sällskap med en rumänisk man som kunde sitta på sitt eget huvud. Vad det skall tjäna till att sitta på sitt eget huvud har jag verkligen aldrig begripit, men han var konstnär på sitt område. Han satt där som om han skulle ha varit född på sitt eget huvud. Vi superade på Lilla Hasselbacken efter föreställningens slut.

Jag hade sett flera tandatleter och misstänkte att en man med normala tänder skulle kunna utföra en stor del av de tricks hon visade. Hon medgav också, att det var lättare än publiken tror, men man måste också ha kraftiga halsmuskler — i annat fall kan man faktiskt bli hängd d. v. s. det kan klicka i halskotorna och märgen kan bli skadad.

— Jag vill göra det där, sade jag. Var skall jag få en läderbit som passar mina tänder?

— Vi följs åt i morgon, svarade hon älskvärt. Jag skall skaffa er en riktig apparat.

Under tiden satt rumäniern och fixerade mig meden blick av tjur på köttmånglare. Jag fäste mig icke vidare vid uttrycket i hans ögon, ty en man som var kväll sitter på sitt eget huvud, måste få något främmande i blicken och kanske därtill något icke vidare sympatiskt i den.

Jag avhämtade den sköna och sympatiska tandatleten påföljande morgon och vi följdes åt till en underbar affär på söder, där jag verkligen fick en tjock läderbit formad efter min tandgård. Hon kände på min nacke och mina halsmuskler och fann dem förstklassiga. Jag hade möjligheter att gå långt.

Vi åto en lätt frukost på Lilla Hasselbacken och gingo till cirkus. Ett par betjänter tillkallades och en tunn lina av wirerope åkte ner från mitten av taket. I en syskonhake hängde jag min läderbit och var beredd att pröva styrkan av halsmusklerna. Jag medger, att jag var något osäker, men min manlighet måste ju ta sig riktiga uttryck inför kvinnan. Hon visade mig hur jag skulle placera lädret i munnen, hur jag skulle hålla händerna på ryggen, hur jag skulle koncentrera min själ på att hålla mig kvar — och för resten, här gäller det ju bara att höja sig några tum från golvet — men vem hjälper till? Ingen fanns i lokalen. Betjänterna hade gått, sin väg, antagligen till frukost.

Divan ilsknade till som endast divor kunna och störtade fram till en ringledning. Rumäniern kom in.

Jag skall alltid — hela mitt liv minnas lukten i cirkus. Hästgödsel och vansinne. Flickan utvecklade för rumäniern att jag bara ville pröva min förmåga att hålla mig kvar med tänderna några sekunder.— Jo, han begrep! Joo då! Då man inte är expert — jo, han fattade hela galoppen.

Då hände det — divan slog sig för pannan och skrek något om en sömmerska — adje Heber Herr Engstrem, i hab wos vaagessen — amusieren sie sich — wir treffen uns wieder —

Och jag var plötsligt ensam med rumäniern.

Han utvecklade en myckenhet av älskvärdhet och sade sig kunna behärska linan till min belåtenhet. Jag medger, att jag var dum, men samtidigt ville jag visa att jag kunde genomföra det, jag givit mig in på.

Jag placerade läderbiten riktigt, tog ut den igen och sade: — Ni förstår, att jag kommer inte att ägna mitt liv åt detta! Alltså höjer ni mig några tum från golvet, så att jag kan få tillfälle att släppa med tänderna, om jag inte anser mig ha krafter nog!

—- Verstanden!

Mannen gick bort till en utgång, där hjulet fanns, med vilket han kunde dirigera linans höjning och sänkning. Jag placerade läderbiten all right och väste mellan tänderna: — Los!

Det gick sakta, oändligt sakta. Idiotiskt nog släppte jag icke mitt tag, då jag kunde inbilla mig vara en eller halvannan meter från golvet. Detta var ju min begränsning. Men samtidigt intresserade det mig, att jag hade tillräckligt bra halsmuskler.

Och plötsligt befann jag mig vara mitt i cirkus, halvvägs till taket. Något av fasa grep mig och jag kunde ju icke skrika. Det av morrning jag kunde prestera hördes väl knappast. Jag kunde icke heller se mig om. Jag var dömd att stirrande i ettcirkustak domna i käkarna tills jag måste släppa, ramla och bli en blodig massa i den övriga gödseln på golvet.

Så småningom var jag framme och tilläts att stanna ungefär en meter från taket.

Min själ rasade. Jag sökte få tag i linan, inen den var för tunn för mina fingrar. Det gjorde ont! Jag blev rädd. Jag började förstå, att rumäniern var svartsjuk, och detta begripande gjorde mig icke gladare.

Jag var en ensam smålandspojk, som hängde i en skinnlapp och en stållina uppe i ett cirkustak utan föräldravård och utan vänner.

Då ljöd rumäniems röst, ekande mot glastaket, fyllande cirkusen med ljud och min själ med fasa — på ett språk som var en blandning av alla språk och kraxande av hat:

— Du kan hänga där några minuter — jag går in och dricker en flaska pilsner!

Men det var som om min käft skulle fått förökade krafter. Jag hängde kvar med blodsprängda ögon och en spirande ilska i min hjärna. Det var, som om denna ilska skulle ha givit mig mod och hopp att särskilt få tag i rumäniern och förvandla honom till hästgödsel och sågspån och cirkusatmosfär.

Några betjänter kommo in och hörde min morrning. Jag firades ned försiktigt. Jag lade mig och försökte röra mina käkar. När jag efter några minuter kunde röra dem och fick reda på att rumäniern satt ute i gången och verkligen drack pilsner, började jag en maratonlöpning, där rumäniern var den snabbare. Han lämnade cirkusen.

YDRELIV.

Ett åskväder har rensat luften, jorden har druckit vatten och jag tog helan och halvan till kräftorna i går, följande Anakreons visa råd:

Η γη μελαινα πινει etc.

Ty i denna välsignade ängd behöver man icke försaka, om man använder de naturliga resurserna.

Vilken tankegång just nu praktiskt tillämpas av en pojke, som begagnar sig av den tidiga timmen och stjäl äpplen i trädgården. Jag ser honom genom fönstret och minns min egen ungdoms expeditioner i liknande syfte.

Men ärlighet varar längst och jag följer den av lagen utstakade vägen. Det är mycket lugnare att tillsammans med ägaren av alla dessa härligheter dra abborrar och kräftor ur sjön.

Ty nu är den behagliga tiden. På kvällen läggas kräftburarna ut och vittjas i den tidiga morgonstunden, varefter metningen börjar. Abborren är en intressant fisk, kannibal, gurmet och till synes nyckfull, men i verkligheten mycket nogräknad på arten av bete, vilket för var särskild gång måste undersökas. Ena

dagen går han oberörd förbi den mest lockande och livade daggmask, ty han föredrar mört- eller abborrgli. Andra dagen äro daggmaskar hans enda åtrå. Men det han framför allt tyckes sentera är kräftor, som nyss fällt skalet, fällkräftor. Och naturligtvis hugga endast stora exemplar på detta slags bete. Det målmedvetna nappet, icke en liten abborres nervösa och ryckiga hugg, tilltalar fiskaren. Det är icke en föraktlig tillvaro att sitta förankrad vid en väse, där glistimmet står tjockt som gröt, och dra abborrar, som närma sig kilot i vikt. Att äta dem stuvade är inte sämre.

Men två tjog kräftor per man till middagens smörgåsbord, njutna under idligt och vällustigt smuttande ur väldiga slipade glas, immiga av sädesbrännvinets kyla, med pilsners svalka i perspektiv och räckhåll, är dock denna välsignade ängds och månads största ljuvlighet och krona.

*

Tiderna äro onda och vi bönder klaga också mellan måltiderna, då vi ta vår siesta med cigarren eller snuset i mun. Är det icke en upp- och nedvänd värld, där smöret är den billigaste vagnssmörjan, vilket nu är fallet? Och de något ålderstigna tidningar, ur vilka vi i denna avlägsna bygd hämta vår visdom, göra oss icke mycket glada.

Nu kvider och suckar det liberala partiet, emedan Karl Starbäck tagit avstånd från detsamma och motiverat sitt handlingssätt. Jag kan ej förstå annat än att han handlat som en bra karl. Liberalernaslöjliga försök att ironisera och bedja honom ägna sig åt annat än politik förefalla ungefär som när en läsarförsamling i början våndas och pustar, då den förlorat en själ, för att sedan skälla ut själen.

Vi behöva många så hederliga politici som Karl Starbäck.

*

Vi behöva skottpengar på samvetslösa jobbare. Pil på gulaschen! Vi behöva flera maximipris på nödvändighetsartiklar. Och vi behöva raka ryggar och gott humör i allt eländet.

Skål på er för resten! Jag ser till min glädje att husbehovsbränningen börjat på allvar. Måtte den fortfara alla goda avnämare till fromma! Måtte varje hem lysa av välskurade kopparpannor! I värsta fall reder man sig med en kaffekokare och en bösspipa. Det drar jag mig fram med.

*

Nu strålar solen åter över det nytvättade landskapet och molnens skuggor fara mäktiga över de skogbeklädda bergen, mellan vilka sjöarna blänka och glittra och blåna. Nu är tid att ta upp mörtnäten för kräftburarnas skull och att pröva om abborrarna i dag vilja ha daggmask, gli eller fällkräftor. Eller om uttern är dagens redskap och gäddorna äro i taget.

Sedan läser man gäspande krigstelegrammen, medan bordet dukas med kräftfat, prydda med grönskande dillkronor, och flaskorna fyllas i den svala källaren.

ATT FLYGA.

För våra barn är flygning och trådlös telegrafi lika självfallna saker som automobiler och telefoner. När jag förra hösten kom hem från Amerika, där jag sett så mycket underbart i den vägen, och frågade min sjuårige son — med tanke på kriget och den livliga trafiken utanför Grisslehamn — om han sett något märkvärdigt, svarade han som det tycktes litet blaserat: — Neej — jo, det flög en Zeppelinare förbi för en tid sen — jo, å så har det varit en U-båt innanför Loskäret — jo, å så har farbror Krokstedt flugit hit från Furusund ett par gånger.

— Aja, det är ju märkvärdigt nog! sade jag.

— Äsch, dä var mycke skojigare i vintras när farbror Krokstedt kom och flög ner på isen och gjorde en så stilig vol plané!

Nej — på våra barn imponerar ingenting, men på oss som endast långsamt bli moderna, imponerar nästan allt. Jag minns när jag utanför Paris 1909 var med om La grande Quinzaine d'Aviation och fick tårarna i ögonen av helig rysning utefter ryggraden, då Paulhan lyckades höja sig en bra bit i luften och gick ned utan missöde, och det var inte utan att jag också kände en viss beundran

för Delagrange, vilkens maskin bara hoppade fältet runt som ett mellanting mellan velociped och känguru.

Men nu är det annat. Nu vänta vi att få tillägna oss de erfarenheter och uppfinningar som gjorts på flygteknikens område under kriget. Vi vänta alltså på freden för att få njuta av krigets välsignelser — många äro de kanske inte, men vem vet?

Nu har skolungdomen i Sverige samlat ihop pengar till ett splitter nytt och så modernt hydroplan som möjligt. Detta skulle demonstreras av kapten Krokstedt. I fredags åtta dar sen flög han med en dam som passagerare. Hela mitt inre uppreste sig mot detta feministiska övergrepp mot min suveräna maskulinitet, ty kapten Krokstedt har sedan länge sagt sig vilja flyga med mig, ehuru alltid en del hinder kommit emellan — fel på motorn,- dåligt väder, dåliga grejor. Och jag har alltid respekterat hans skäl mot en uppstigning med mig som uttryck av vänskap.

Men nu var hydroplanet förstklassigt etter våra förhållanden. Jag vände mig alltså till kapten Krokstedt och bad att få flyga så snart som möjligt. Jo, han skulle på högre ort söka utverka tillstånd. Det lyckades och på lördagskvällen fick jag veta att jag skulle få flyga på söndagen kl. 1/2 2 om vädret möjliggjorde en uppstigning. Jag började en fanatisk bön till vädrets makter — — —

— Så skojigt att pappa ska flyga! sade min son. Hans och mina önskningar gingo i samma riktning. Gudskelov!

Med automatisk punktlighet möttes kaptenKrokstedt och jag på överenskommen tid och plats. Vädret var bra och ganska lugnt. Solen sken igenom molnen litet varstans. Från Skeppsholmen roddes vi av några flottans matroser över till Galärvarvet, och där i en av verkstäderna förvandlades jag med kapten Krokstedts hjälp till flygare — åtminstone vad den yttre anständigheten beträffar. Jag fick yllehuva, flvghjälm av skinn, halsdukar och en flytrock, det sista för det fall att vi skulle komma i vattnet. Och sist av allt placerades ett par flygglasögon på min panna. Ett par flyghandskar fick jag också och var färdig. Vi tågade alltså till slipen där det nya hydroplanet stod glänsande vackert och ändamålsenligt att skåda. Där väntade några intresserade vänner, framför andra Carl Cederström naturligtvis som vår förste expert — d:r Nordenmark och några kvinnliga gynnare som med ängslan beredde sig att genomleva den oroligaste timmen i sina unga liv.

Med hjälp av en stege klättrar jag upp i mitt sittrum. Jag sitter som i den bekvämaste lyxautomobil. Mekanikern knäpper skyddsremmen över mina knän eller om livet, hur man vill kalla det, för att hindra att jag i vidrigt fall skall kunna slungas ur maskinen. Kapten Krokstedt placerade sig i förarrummet, ett tecken åt matroserna där nere, en viftning åt vännerna på stranden, vi glida utför slipen, tull fart på motorn, och om några sekunder rusa vi med 50 knops fart framåt på vattnet. Stränderna äro svarta av viftande människomassor. Jag ser på deras öppna gap att de hurra också, men surret av motorn omöjliggör varje uppfattning av denna sympatiska bifallsyttring. Jag lyfter min handskprydda näve och viftar tillbaka, menmed svårighet, ty den våldsamma farten driver handen bakåt. Jag drar glasögonen ned över korpgluggarna för att kunna studera naturen på båda sidor om vindskyddet.

Färden går förbi Beckholmen, Valdemarsudde — jag undrar för mig själv om inte prinsen lägger penslarna ifrån sig för en stund för att se på vår vilda fart, som han i varje fall måste höra, om han är hemma — Blockhusudden och ut på Lilla Värtan. Det tyckes mig som om farten blir alltmera rasande, fast fortfarande jämn och behaglig.

Men tänker då Krokstedt aldrig höja sig? Hur länge ska vi, luftens fria söner, släpa oss fram på vattenytan, om också med nog så trevlig hastighet Jag ser ut över kanten — å, vi äro ju redan uppe — väl 50 meter — och jag har ingenting märkt!! Och ändå föresatte jag mig att med raffinerad uppmärksamhet notera ögonblicket då vi lämna vattnet!

Å herregud! Nu förstår jag vad som menas med att flyga. Måtte detta sluta sent — ja, aldrig!

Mellan Djurgården och Lidingön bär färden. Allt högre stiga vi. Jag ser landet sänka sig på båda sidor om Karl Gustaf Krokstedts atletiskt förtroendeingivande och lugna rygg. Jag observerar stundom en rörelse av hans högra arm, då han sysslar med något av instrumenten framför sig, men för övrigt sitter han sfinxartat orörlig. Ingen vickning på hydroplan et! Vingarna tyckas mig absolut parallella med horisonten — en ståtlig syn med mycket av obeveklighet i sig. Nu äro vi så högt att jag knappast på annat än det väldiga luftmotståndet märker att vi röra ossframåt. Jorden tycks långsamt, ytterligt långsamt röra sig bakåt.

Men jag känner ju inte igen var vi äro! Här äro proportioner och perspektiv helt andra än där nere på jorden där människorna gå två och två och flera tillsammans och göra livet surt för varandra och bedra varandra i kärlek och på pengar. Här är det som bara en enda känsla av storhet skulle fylla en själ.

Vi svänga babord hän. Denna svängning sker så högt uppe att maskinen tyckes rotera ytterligt långsamt kring sin egen medelpunkt. Men när jag ser fram på sidan om glasskärmen, fyllas mina lungor våldsamt med en luft som icke är av världen där nere. Det är som om man skulle få en kraftig, men icke illvillig, en behagligt mäktig och stark stöt av atmosfären, då man vågar luta sig utom det lilla rum, i vilket makterna givit oss tillstånd att erövra rymden.

Men jag kan icke orientera mig. Och ändå är jag gammal seglare och är van att navigera. Jag ser på kompassen bredvid mig. Jo visst, där långt borta nalkas oss staden. Staden mellan broarna, Norrmalm och Östermalm och Kungsholmen. Men staden är alldeles för liten. Slottet ser ut som en liten, mycket liten ask, mindre än en tändstickslåda. Och hela stan ser ut som en bröllopstårta, ordentligt sockrad — det är av frosten i dag — och tillskuren i ganska rättvisa fyrkantiga bitar åt många, ovanligt många gäster. Färgerna äro orange och blek cinnober och kobolt och caput mortuum och vitt med svagt violett. Men sjön är grönblå med en mikroskopisk oändligt skön och regelbunden vattring. Ochskogarna verka som håriga skinn av förhistoriska djur

Och skärgården! Hur mäktigt vacker är den inte. Här ligger den verkligen som ett geologiskt och geografiskt faktum, översiktligt och klart som ett vetenskapligt föredrag av någon välvillig gud som vill avslöja och inte dölja. Flyg och se! Stig och beundra! Stig högre och bliv tacksam!

Åter vet jag inte var vi äro. jag ser på kompassen igen. Det där borta är väl åt Rådmansöhållet och det där som försvinner längst i NNO är väl Arholma och Grisslehamn. Det är något disigt däråt. Men det där måste vara åt Sandhamnshållet med Bullerön och alla härligheter.

Dock — jag får inte fördjupa mig i gissningar om något! Jag är kommen hit upp för att njuta och denna stund är bestämd just åt mig sedan världens skapelse. Det är alldeles nödvändigt och riktigt och oundvikligt att jag är här uppe just nu.

Vi gå norrut. Plötsligt höjer Krokstedt vänstra handen, troligen ett tecken att jag skall observera något framför mig. Det enda tecken vi kommit överens om är att jag skall dunka honom i ryggen, då jag vill gå ned.

Men det tecknet skall han vid Gud inte få uppleva.

I nästa ögonblick äro vi över ett molnlager. Jorden försvinner eller skymtar endast flyktigt som något mörkt genom revor i det vita vaddtäcket. Om några sekunder finnas inga revor mera. Allt under oss är vitt, mjukt, slätt, oändligt. Det påminner mig om något av Doré ur Dante, men är mycket större,viktigare för mig, vackrare. Och över oss är luften klar och blå mellan nästa molnlagers flockar. Nu tänka kvinnorna där nere på jorden: Nu kommer han aldrig ner igen! Nu har han gått direkt in i härligheten, dit han hör! Men Carl Cederström tror inte detsamma. Han vet säkert att Karl Gustaf Krokstedt skall vända och inom kort komma fram över molnet, medhavande mig fortfarande fastbunden. Ty mina egna vingar äro för små ännu.

Mycket riktigt! Vi vända och skåda åter staden som en liten by långt under oss och skärgården som om någon strött ut en näve sand över ett papper. Vi göra ett par svängar över staden och åt det håll jag bett om, ty jag vet att i ett fönster står min pojke och tittar nyfiket åt norr och vill ha skojigt åt pappa som flyger!

Krokstedt stannar av motorn några sekunder och tänder igen. Jag beundrar Södra bergen och skogarna i Södertörn. Den svaga höstsolen leker bedårande med allt där nere. Med skären och havet. Å, vad det är vackert! Vi styra ut över Lilla Värtan igen.

Jag förstår att det härliga snart är slut. Min förare slår av tändningen och vi gå ned.

Utan en känsla av hisning. Bara behagligt, förnämt, storartat.

Motorn stoppades på närmare 800 meters höjd och vi glida till synes sakta, mjukt och tryggt den blågröna sjön till mötes.

Vi ta sjön utan en skakning. Jag vrålar ett tack och Krokstedt svarar med ett leende. Vi ha varit uppe ungefär 3/4 timme.

I gång med motorn igen, och efter några minuteräro vi vid Galärvarvet, där filmare och andra fotografer veva och knäppa. Jag kliver ur och lyckas leta mig fram genom det besvärliga virrvarret av stag för att utan att ha klivit igenom duken hamna på den ena av is hala flottören. Krokstedt är redan nere på en flotte och räcker mig handen för att över de frosthalkiga bräderna hjälpa mig i en båt som väntar oss.

— Det var bra gropigt mellan bergknallarna innan vi kom upp tillräckligt högt! säger han.

Jag hade inte känt ett dyft! För mig hade resan från början till slut varit absolut lugn, absolut behaglig och absolut storartad.

Nästa gång får jag flyga längre och högre. Jag vilar min tanke vid det löftet.

Och nu ett tack till skolungdomen, som samlat ihop till det vackra hydroplanet! Det manar till efterföljd i rikt mått.

Karl Gustaf Krokstedt har jag tackat — fast kanske inte tillräckligt.

VATTENTANKAR PÅ ATLANTEN.

Jag medger att denna överskrift är idiotisk, men den kan vara förlåtlig ombord på ett fartyg med tusen ton färskvatten i tankarna och mot slutet av en lång resa. Jag är trött på att höra skeppsmusiken skrälla La Paloma och alla andra gamla slagdängor, att se den evinnerliga onestepen dansas från morgon till kväll, att höra kriget diskuteras, att höra prat i alla dess mest ihåliga former, att höra officerarna bestormas med de vanvettigaste frågor om vädret i morgon.

Och just nu, när jag satt mig i skrivrummet för att vara ensam med mig själv, börjar en grammofon i damsalongen och en engelska sjunger till melodin långt bak i gommen. Jag lider — men just nu slutade både hon och grammofonen, varför jag tackar makterna. Lyckligtvis börjar sjögången bli intensivare, vilket brukar betyda frid här uppe och ökat städningsarbete för betjäningen. Och just nu kom ett par in hit, tydligen för att flirta, men vid upptäckten av mig dök det ut slokörat. Stackars människor! Jag minns min egen ungdom! Men hade jag stigit upp och lovat att icke ägna dem ens ett

ögonblicks uppmärksamhet utan anse dem som luft, hade de säkert uppfattat min vänlighet som höjden av ogrannlagenhet.

Det är svårt att vara folk till lags.

Genom fönstret ser jag, hur man plötsligt rusar till relingen och studerar horisonten. Även jag får massans hjordegenskaper — sådan har jag hunnit bli om bord! — och går ut för att skåda. Det är bara en ångbåtsrök.

Jag går runt promenaddäcket ett par gånger och återvänder till skrivrummets ofrid. Den har ökat under ticfren.

En rysk unge skriker i rümmet bredvid, men det är just musiksalongen och jag kan icke säga till om tystnad. Och en rysk furste som ser ut som en chaufför — och för resten gör automobilaffärer — för också väsen på franska

med tatarisk accent med en dam av obestämbar ålder och nationalitet. Så att det är icke mycket bevänt med friden.

Men genom fönstren strålar solen in. Havet är blått och sjöarna långa och vackra. Mer är väl icke att säga om detta, som jag beskrivit så många gånger. Vi ha lämnat Newfoundlandsbankarna bakom oss och tjockans farligheter med dem. Höllo på att gå tvärs igenom en fiskebåt — det fattades bara några meter, då utkiken hann varsko. Inga isberg ha vi sett. Springare och valar ha varit sällsynta. Jag tycker mig ha bott om bord i några människoåldrar, och den långa sjöresan har fått vardaglighetens tråkiga karaktär.

Vi ha en man med ombord, som var med, när Lusitania gick till botten.Då fartyget började lägga sig på sidan och han lyckligen med ett 40-tal olycks- eller kanske rättare lyckskamrater (förlåt den olycksaliga och ofrivilliga vitsen!) kommit i livbåten och nian rodde för livet från det farliga grannskapet, kom plötsligt någonting uppifrån luften och lade sig tvärs över båten. Det var någon av luftanordningarna, tillhörande den trådlösa telegrafen. Man försökte fåfängt att befria sig från hindret, som hotade att sänka båten. Då sprang en lina, och man var räddad för att i nästa ögonblick komma i närheten av en av de väldiga skorstenarna, vars öppning just nått sjön och började ta in vatten. Det blev en väldig sugning, och det var på ett hår nära att livbåten följt med. Det hade blivit en resa, från vilken ingen av deltagarna skulle ha kunnat berätta något — att sugas in i en skorstenstunnel så stor, att ett järnvägståg skulle ha kunnat passera den, och hamna i maskinen — går det inte en ilning genom ryggraden på läsaren? Jag känner ilningen just nu då jag berättar.

Den som inte är hemfallen under spelraseriet eller alkoholdjävulen har ingenting annat att göra än att arbeta, och det är för övrigt inte den sämsta sysselsättningen. Men så snart jag sätter mig att teckna, komma finkänsliga kvinnor och titta över min axel. Stundom får jag en livlig åstundan att rita något fult för att få vara i fred — men jag är inte riktigt säker att effekten skulle bli den åsyftade. Ty mycket av den yttre anständigheten värker bort under en sådan här resa. Man blir som en enda stor familj eller rättare som ett samhälle med tendens att slänga ifrån sig alla lagar och låta det faunistiska ochnymfistiska, som ligger och ruvar på botten av själarna, slå ut i blomning — antingen som enkla bondrosor eller som underbara orkidéer.

Det är intressant att iakttaga detta. Själv är jag naturligtvis på grund av ålder och stadgad moral endast betraktaren. Jag hoppas att de angenäma läsarinnorna tro mig — eller hur?

Man får icke skriva vad man vill i dessa allvarliga tider. Först då jag kommer hem kan jag få följa mina intentioner och säga ut.

Adjö!

KRISTID.

Det festas vilt i Stockholm. Pengar finnas i hittills oanade kvantiteter, lättförtjänade, lättförlorade. Men nöden går i lyxens spår och den hemskaste nöden är den välklädda, ämbetsmännens med begränsade inkomster, de verkliga pauvres honteaux.

Om restriktionerna inte snart upphöra, super det burgna Stockholm ihjäl sig. Man dansar på en vulkan med gulaschen i spetsen. Jag har själv ehuru motvilligt förtjänat på kriget. Jag är rätt förmögen nu emedan man prackat på mig några hundra Stanniolaktier i utbyte mot ett par teckningar som man funnit i min papperskorg. Den som fick teckningarna köpte genast ett par hus vid Strandvägen och hyrde ut alla bekvämligheterna mot en svindlande summa, ty han är själv van att slippa bada och använda W. C. Han var nämligen förut springpojke hos en lump- och benhandlande på Söder och hans vanor visavi kroppshygien voro de tänkbarast enkla.

Men min nya ställning som rentier har icke stigit mig åt huvudet. Visserligen köpte jag hos Jean Jahnsson en klackring åt min portvakt, en ring med en halvstor sydafrikansk svart diamant i. Men detta kallar

jag välgörenhet. Jag tyckte att mannen saknade något. Naturligtvis borde han äga det saknade. En rent etisk känsla! I allmänhet sakna de nykläckta millionärerna känsla för det etiska. Jaj gjorde en gest — voilà tout!

*

Men jag har inte umgåtts med gulaschen förrän just nyligen. Jag är nämligen en gammal herre med vanor och trivs endast i sällskap med äldre, solida herrar med något så när liknande vanor — helst gamla studenter, ämbetsmän med behärskade låter och helst humoristisk syn på tillvaron. Vi sitta icke och åja oss över tidens ondska, utan avvakta bättre tider vid vår snålt tillmätta motbokspunsch och låta gammal vänskap regera i stället för missnöjet. Vi äro de kloka, de avvaktande, de som till sist få rätt. Därför att vi mena väl med vår tillvaro och tycka dessa vansinniga penningkrigande åsnor likna nyfödda, kesande kalvar från någon vanskött lagård.

Men jag kommer kanske på sidan av ämnet.

Jag märker att jag med åren blivit något omständligare i mitt sätt att berätta. Men jag vill vara klar och redig.

Alltnog — jag kom från min enkla frukost, som bestått av kokt saltströmming med mjölksås, potatis, krisöl och maskroskaffe, och stegade Sturegatan utför. Jag stannade först vid Nordquists och tittade på hans ungerska vinbuteljer och konservburkarna i fönstren. Så gick jag in hos en tobakshandlare, som är hovleverantör och köpte en äkta Gula Febern, tände den och gick vidare, stolt i medvetandet att vara ikläddpersianpäls och dito mössa, spanskt rör med guldbeslag, glasögon och en plånbok i fickan, däst av sedlar, förvärvade på ärligt sätt genom målmedvetet arbete. Man blir svag för den yttre anständigheten vid äldre år. Och man inbillar sig att kvinnorna se på en med åtrå i sina digitalisblickar. Man är en ung gud med många påsar guldregn i fickorna. Och man försöker se likgiltig ut, då de unga chinchillabrämade fruarna avsiktligt högt viska till mannen som är deras sällskap, legitimt eller ej: — Det var Albert Engström — Gud, vilken förtjusande karl!

Likgiltig för dylika utbrott av obehärskad, om ock begriplig passion vandrade jag vidare och kom så småningom till Kungsträdgården. I denna ödevidd kom törsten över mig på grund av den till frukosten tärda saltströmmingen. Den kom obeveklig och befallande. De inre kraven ger jag obetingat efter för. Jag vandrade alltså in på Operabaren och rekvirerade ett glas krisöl. Oskyldigt, eller hur?

Där sutto fyra unga män, mycket unga. Och en av dem kom fram till mitt ensliga bord och sade: — God dag, farbror!

Jag reste mig nästan genast och svarade : — God dag, min gosse, men vem är du egentligen och vilket vapen för du i skölden?

Han nämnde ett namn, ett vanligt, och jag började tänka efter. Det ljusnade. Ynglingen var sonson till en av mina gamla skolkamrater. Han hade excerserat och var nu rentier. Han inbjöd mig till en julfest på Cosmopolite, en förberedande dito.

— Det kommer några likasinnade. Det blirReymersholm och helstekt unggris och ali upptänklig julmat — inga restriktioner — festvåningen — skum —

— Kostym?

— Frack eller smoking — vilket farbror behagar!

— Jag väljer smoking!

Jag tänkte: Jäklar anagga! Jag skall gå med och se efter hur ungdomen lever nu för tiden, nu då fattigdom och rikedom gå hand i hand och rikedomen ger fan i fattigdomen.

Och jag sade: — Alltså kommer jag trots min egenskap av gammal herre. Jag trivs med ungdom. Nå — hur är det med din fru (ty ynglingen var naturligtvis gift, hade motorbåt, automobil och aeroplan — vilket senare dock på grund av bensinbrist vilade tills vidare i sin eleganta hangar på Lidingön. Han hade fått tvåhundra kronor av en välvillig och på grund av kaffedrickande halvgalen moster, därför att han klarat sig så fint vid sin konfirmation i Vasakyrkan. Dessa tvåhundra kronor hade han förvaltat så väl att han nu, sedan han slutat skolan, var ägare av ungefär tre millioner.)

Jag upprepade: — Jag skall sätta som min närmaste uppgift att närvara vid din julfest. Jag trivs med intelligent

ungdom. Jag kommer.

*

Jag kom på angiven tid — Punkt Uhr — klockan åtta. Jag är mycket noga med tider. Mina vänner och ovänner känna det.

Jag var den förste i festvåningen på Cosmopolite. Jag kände mig ensam. Jag gick ut i tamburen ochrökte en cigarrett och pratade med min gamle vän tamburvaktmästaren. Äntligen kom en gäst till. Det var en äldre, vithårig herre, som jag ögonblickligen döpte till operasångare.

Jag frågade tamburmajoren om jag inte hade rätt. Jo visst, det var en operasångare, som direktören hyrt för kvällen, en Bellmansexpert, en styv karl.

Jag frös och gick in i festvåningen och rökte cigarretter. Operasångaren kom också dit. Vi sågo på varandra. Men vi nordbor äro så kyliga i temperamentet att det dröjer länge innan vi presentera oss. Sen dricka vi brorskål vid första glaset. Något sådant hände emellertid icke.

Tiden gick. Jag såg på klockan. Ingen kom. Jag undrade, om jag varit föremål för någon mystifikation, något barnsligt skoj.

Men så småningom kom folk. Små förvuxna, undernärda jannar, bleka, avtärda, med spår av — — — ja, kalla det vad ni vill — — — i sina ansikten, men eleganta! I frack eller smoking.

Presentation! Det var unga reservlöjtnanter, unga direktörer, unga läsbarn — och så kom en kvinna!

Jag hade hunnit bli ganska ursinnig, därför att inte värden kom.

Jag hade väntat och varit hövlig och konverserat med dessa unga herrar tre kvarts timme och funderade på att gå hem. Ty man bjuder inte en äldre bättre herre på en tillställning klockan åtta utan att själv vara där.

Men så kom kvinnan! Jag frågade en ung direktör: — Vadan denna kvinna? Av vad slag är hon? Är det värdens fru?Han log ett överlägset leende. Jag kände mig som idiot. Han svarade: — Hon är vid hessiska legationen!

— Kommer det flera fruntimmer?

Han ryckte på sina smala axlar och log ett frågetecken.

Jag undrade för mig själv: Vem är jag, att jag stannar kvar? Visserligen är jag en stor och äldre Don Juan, men man bör dock underrätta mig om det kommer kvinnor till en fest, dit jag blivit inviterad som farbror eller som äldre bättre herre. Men, o Herre, låt mig hålla mig lugn och bara studera! Låt mig lära mig, huru dessa gossars njurtalg är beskaffad!

Vi väntade alltså på värden. Efter en timme kom han, nygift och ung, och åtföljd av sin älskarinna. Och han åtföljdes av en annan ung, nyss konfirmerad bolagsdirektör, som också medhade sin speciella Venus.

Dessa Veneres voro välklädda, ehuru dekolleterade. De talade utländska språk och uppförde sig städat. Men de tillhörde för mycket de unga direktörernas åldersklass för att kunna dölja sin egenskap av demimond.

Festen började. Där fanns en julgran med elektriska lampor i och ett julbord! Ett julbord med svinhuvud med äpple i munnen och syltor och korv och alla härligheter. Och mellan rätterna sjöng den gamle operasångaren, vilken jag av hjärtat beklagade, med falsk patos Bellman, min avgud, skaldernas skald. Och mellan smörgåsarna dansade den ungagulaschen onestep med de tre damerna i dunklet bakom julgranen. Champagnen flödade.

— Plocka hit några flera flaskor! ropade den unge värden, min skolkamrats sonson, så snart det saknades något på något hörn.

Jag tänkte på alla fattiga och på värdens unga hustru. Jag skulle ha velat rusa upp och slå hälften av alla dessa unga vettvillingar på nosen. Jag skulle ha besegrat dem ty de voro alla små löjliga klenvuxna magra dumbommar. Jag, som är van att umgås med vetenskapsmän och skalder, grät innerst i min själ, fast jag icke lät

tårarna komma i dagen.

Är detta vårt framtidsfolk, äro dessa fruktansvärda idioter svenskar? Är denna typ framalstrad av kriget eller äro våra barn så degenererade? Är felet mitt — vårt?

Jag blev hemsk till mods.

Flera av dem kände icke varandra från början utan presenterade sig:

— Gummi!

— Salvarsan! Tillåt mej skåla!

— Jodkväve!

— Gränges! Tar vi ett glas?

Jag satt hela tiden och beundrade. Och deras dyrt dekolleterade kvinnor studerade jag också.

Tiden gick. Så småningom växte jag in i stämningen och släppte ilskan som jag som äldre bättre herre hade rättighet att känna på grund av värdens nonchalans att icke infinna sig i rätt tid och på grund av hans oförskämdhet att ta med demimond utan att rådföra sig med mig förut.

Värden gick ut i tamburen åtföljd av sinhessiska legationsdam, som antagligen var född i något portvaktshem i Altona. Där ute stod en sparbössa med inskrift: Tänk på de gamla!

Han rörde omkring i sin havsutterpäls och fick tag i några hundralappar. De flesta tappade han på golvet. Han petade ner en sedel i sparbössan. Flickan från den hessiska legationen plockade upp resten från golvet och sade:
— Hörru, ru tappa en sedel — här har'un!

— De ger jag fan i — nu gå vi! sade den unge direktören.

— Sätt fram några flaskor till åt dom som ä kvar! Hönnu vackmästan, gör dä! Men va fan, här ha vi ju en sparbössa, här ska vi lägga ner nåt!

— Du hast ja schön zu viel gegeben, Schatz! Gehn wir mal!

— Dä ger ja fan, men vi ska tänka på dom fattiga! Hönnu pojkar, höjom ett fyrfaldigt leve för dom fattiga! Leve de! Hurra, hurra, hurra, hurra!

ETT NATTLIGT DÅD — ELLER TVÅ.

Det led mot slutet av min första termin i Uppsala och jag var ganska acklimatiserad. Jag hittade i staden. Jag hade för länge sedan fått mitt elddop i den ljuvliga skärseld av rök, musik, vrål och punsch som kallades Gästiskaféet. Jag hade deltagit i nattliga ringdansar kring ensamma poliskonstaplar, gått i obrottsligt tysta gåsmarscher runt torget, medverkat i gruff och lärt mig förakta brackorna enligt den gängse och djupsinniga definitionen: Bracka är en i ekonomiskt avseende betryggad lushund.

Jag var med ett ord en fri student.

Jag bodde i det hus vid Övre Slottsgatan, där den fruktade konstapeln Folkjern var vicevärd och jag var personligen bekant med den ännu fruktansvärdare n:r 9 Morin, vilket ingav mig en viss tryggshetskänsla.

Men ack! Förliten eder icke uppå konstaplar!

*

Det var en festkväll på Gästis, ty en av prissarna hade tenterat i ett ämne till teologikofilen. Vi hade ätit middag och samvetsgrant förtärt innehållet i de

båda karafferna Falu och Renat, vilket hörde till god ton. Det rikliga smörgåsbordet hade avätits under stigande

stämning, vilken ej stördes av ett par flaskor Beaune till köttet och en halv sherry till desserten och nådde sin kulmen efter intagandet av de två avgudahus som prydde bordet i kaféet. Som värdens kassa efter denna kraftyttring var lika med noll och våra egna ytterligt litet skilde sig från de negativa kvantiteternas sorgliga förmögenhetsvärde, funderade vi vid 12-tiden på att bryta upp och tåga var och en till sin ensliga lya, ehuru vi fullväl insågo att denna idé var emot naturen.

Ty just nu lockade livet eldigare än någonsin och våra tänder voro lagom blodade. Genom rökmolnen, skratten, hurraropen och glasens klang trängde enstaka toner från Ignaz Boerecz fiol fram till vårt hörn längst borta till vänster i den avlånga sälen. Och vid bordet bredvid oss satte man just nu fram tre nya avgudahus, och vid det; bordet sutto Mante och Calle Hej, som vi kände — — — men de sutto bland för oss obekanta och äldre — —. Om vi skulle försöka vigga av Mante?

Sagt och gjort! Ett kärleksbrev på vers författades på ett visitkort. I sorgliga rytmer beskrevo vi vår ställnings ohållbarhet med avseende på aftonens ekonomi och underläto icke att framhålla den medfödda men i anseende till detta specialfall ovanligt akuta törst, som åsynen av de tre nya avgudahusen på deras bord framkallat hos oss.

I nästa ögonblick voro de två borden sammanskjutna, behövliga brorskålar undanstökade och livet log åter sitt strålande löje mot oss, mot mig, tjuguåringen, mot oss alla!Och det blev en fest!! Förebrå oss icke, du gamle med magsyrans trista blekhet över dina förgrämda drag, ty du har själv varit ung!

Skaka gärna ditt åldriga huvud, du sedernas väktare, men gör det med en glimt i vänstra ögonvrån! Ty

narratur et prisci Catonis sæpe mero caluisse virtus.

*

Avsjungande en hymn uttågade vi med av vin dävna tinningar på Drottninggatan. Birger var med och Klarinaiken och Massa och Winter, den allvarlige teologen, som nu fått hälsans rosor på sina eljest gråa kinder, och medikofilaren Pelle och Ernst Konjak, som väl nu är kyrkoherde i någon fjärran obygd. Något måste företagas och gudarna voro oss gynnsamma, ty en ovanligt tät dimma låg utbredd över lärdomsstaden. Man kunde icke se tvärs över gatan. Nu var tillfället inne att förverkliga en av mina blygaste drömmar, den att sätta den stora plåthatten, hattmakareskylten vid Svartbäcksgatan, på Geijers Tankes huvud.

Jag var icke okunnig i detta slags arbete. Genom användande av mer än vanlig förslagenhet hade det redan lyckats mig att flera nätter å rad flytta en skylt med den till synes oskyldiga inskriptionen: Mjölk till Hämtning, från dess blygsamma plats över ett obetydligt mjölkmagasin till den mera framskjutna över ingången till »Magdeburg», högre flickskolan.

Detta i vår tanke dräpande skämt hade vunnit anklang i intresserade kretsar och, jag medger det, i min unga själ alstrat ett visst övermod, vilket nu tog sig uttryck i den av mig föreslagna och med sköna skrän av kamraterna gillade promenaden till Svartbäcksgatan. Under sånger av blandat innehåll avtågade vi till platsen för det blivande dådet och beredde oss till dess utförande genom utställande av vaksamma och behjärtade poster.

Jag hade just genom användande av Birger som stege lyckats få tag i den mäktiga järnstång, som uppbar den eftertrådda hatten och gick nu i målmedveten armgång ut mot densamma, då den överenskomna visslingen ljöd. Jag släppte mig ned på gatan, dök in i dunklet vid motsatta husväggen och avvaktade där vad som komma skulle. Steg närmade sig i språngmarsch. Jag hörde en del av mina kamrater avlägsna sig i samma takt. Två konstaplar stannade ungefär där jag dumpit i mark. De hade hört den kraftiga smällen av mina skosulor mot gatan.

— Dä va naturligtvis hatten som dom jäklarna ville åt som vanligt, sade den ene.

— Ja, d'ä märkvärdigt att han har fått hänga där så länge! Men te slut kniper vi er allt, era jäklar! ropade den andre ut i dimman.

*

Vi hade bestämt Dombron till mötesplats och inom kort träffades vi där. Inte skulle vi ge oss, inte! Men medan

luften så småningom åter vart ren i trakten omkring hatten, kunde vi ju företaga oss något annat.Nere på den då sparsammare än nu bebyggda Luthagen låg i en mot Fyris sluttande gränd ett parti plank, av vilket vi för några nätter sedan byggt ett hus, visserligen icke dragfritt men fullkomligt användbart till sommarbostad och förlustelselokal. Det hade ordentligt golv och tak och två ingångar, den ena reservdito vid eventuella överrumplingar av de illasinnade sbirrerna. O, du underbara Uppsalapolis anno dazumal! Fullkomligt ostörda hade vi hållit på mer än två timmar med anläggningen av detta primitiva tusculum och dessutom under ganska högljudda glädjeyttringar där inne förtärt medhavd punsch vid skenet av ett medhaft stearinljus, innan den pliktförgätne passbevakaren-konstapeln äntligen infann sig. På inrådan av den äldste i vårt lag, en gammal överliggare och sträng logiker, hade vi icke flytt vid polisens ankomst. Efter ett högstämt och allvarligt bestraffande tal med utgångspunkt från och citat ur Senecas Epistulæ morales hade vår talman lyckats övertyga konstapeln om det kloka i att låta oss gå oantastade var och en till sitt. Han fick till och med den sista bottenfocken ur vår sista punschhalva, fast vi egentligen bort överlämna honom i händerna på den rättvisa han så slappt och rättsvidrigt representerade. Vi erforo följande dag den stilla inre glädje ett väl utfört värv medför, då vi intresserat åskådade tre konstaplars arbete med nedrivandet av vår så kärleksfullt uppförda tillflyktsort.

Vi gingo alltså utåt Luthagen. Men taktfasta steg utanför vår gränd med plankupplaget bevisade att vi gått förgäves och att platsen bevakades.

Långsamt drogo vi oss uppför skolpromenaden.Vår verksamhetslust var oförminskad och det vore ju löjligt, ja brottsligt att icke använda natten och den välsignade dimman.

Vid passerandet av en sömnig lykta blev dådlösheten mig för äcklig. Vi kunde ju medan viktigare beslut mognade i våra hjärnor släcka den tills vidare — — —

Och jag började klättra upp för den av fukten hala järnstolpen. Kamraterna stannade och åskådade gillande mitt förehavande.

I samma ögonblick lyktan slocknade hördes den varnande visslingen. Jag överantvardade mig åt tynglagen, gled till marken och greps av två par händer. En grov röst sade: — Nå, nu är då en fast åtminstone! Herrn följer med till vaktkontoret!

Vid Orcus! Det var Folkjerns stämma.

Jag gjorde en vild ansträngning för att slita mig lös.

— Håll sej bara lugn, kandidaten, annars blir det motstånd mot polis också!! Följ med godvilligt bara, annars ha vi medel att — — — såja, såja —

Tjugu grova fingrar med påsittande naglar trängde in i mina armmuskler och jag kände att allt motstånd var fruktlöst.

Jag lät mig alltså ledas in på min första via dolorosa. Vid nästa lykta kastade jag en blick på mina båda plågoandar. Vid avgrunden! Det var Folkjern och till råga på allt den fruktansvärde och hatade Morin.

— Jaså, d'ä kandidat Engström, sade Folkjern. Va ska nu detta tjäna till? Och kandidaten som aldrig har varit ute i såna här ärenden förut utanhållit sig stilla och hygglig som annat folk! Han bor hos mig, tillade han, riktande sig åt n:r 9 Morin.

— Ja om han så bodde hos själva fan, så skall han med! väste Morin.

— Kan inte herrarna åtminstone släppa mig? Jag lovar följa med godvilligt.

Folkjern släppte genast, men Morin tog om möjligt hårdare tag.

— Hör du, Morin, sade Folkjern, d'ä första gången han ä ute på sånt här. Kan vi inte släppa honom — låta'n gå? Han gör nog inte om'et. Jag ansvarar för'en.

— Neej så faen ja släpper! Ja känner ullen. Ska alla som bo i ettan Övre Slottsgatan gå fria för att du ä värd?

Ånej! Si så bråka inte, utan följ med!

— Jag följer ju med, sade jag. Men konstapelns naglar skär in i köttet på mig och det gör ont. Håll lika gärna i rockkragen. Jag lovar att inte springa min väg.

— Ja håller hur å var ja vill, sade Morin. Följ med bara!!

Hastiga steg hördes bakom oss. Det var kamraterna, som enligt tidens sed skulle följa med för att »vittna» och nu började bestorma konstaplarna med böner och föreställningar om mitt frigivande. De åtogo sig att se till att jag kom hem ordentligt. Jag var ju inte berusad, inte glad en gång! Ä, konstapel Morin, som är så hygglig annars, ä, släpp honom!

— Bråka inte, för då kan dä gå illa för herrarna också!

— Ä, konstapeln!— Om inte herrarna går sin väg anhåller jag herrarna också!

— Ja vars, gör det! För vad?

— Dä får herrarna höra, när vi kommer in på kontoret!

— Ä vi alltså anhållna?

— Ja, bråka inte!

— Bravo, vi ä anhållna också! Nu tar vi »Över fjällarna grå»! Nu börjar vi! A — — — ett, två, tre — — —

Över fjällarna grå är det natt hallå! Sömnlöst blott Eko hörs tråna, silvernemåna oss lyser förut där i skogen vi gå!

— Om inte herrarna håller tyst, så blir ni anhållna! gnisslade Morin.

— Vi ä ju redan anhållna, va fan! Och vi ska väl göra något för att förtjäna denna n:r 9:s välvilja.

— Bråka inte!

— Det är ju n:r 9, som bråkar!

Den allvarlige teologen Winter upphov nu sin stämma: — Låt oss inte bråka! Jag för min del går hem. Nu har vi gjort allt vi har kunnat för Engström. Jag vill inte bli anhållen — för min del! God natt med er!

Och han försvann i dunklet.

— Låt honom gå, sade jag. Det här tar ju bara några minuter och sen träffas vi — för ni väntar väl på mig?

KARETEN.

Landet därnere är mycket kuperat och betäckt med skogar, dem staten, sådan den nu är beskaffad, decimerar. Just nu. I skogarna finnas hål djupt nere mellan åsarna, och dessa hål kallas gölar och äro täckta av näckrosor, och mellan näckrosorna stiger stundom en märkvärdig varelse upp och slickar den ensamme roddaren på kinden och dyker ner med ett allvarligt plumsande. Det är sjöråt. Över det hela hänga granar och tallar och göra skugga. Vattnet blir grönbrunt och grönbruna vattenlavar vinka nere på bottnen i strömmens riktning.

Alla gamla ekar därnere ha varit i sällskap med åskan och äro skamfilade och kluvna. Ty landet ligger högt och alla moln som gå däruppe, gå för lågt. Jag har sett åskväder där. Jag har varit mitt inne i många åskväder, där jag hemsk och hjälplös efter ett åskslag har väntat på nästa slag, och plötsligt befunnit mig inne i ett mörkgult moln med blå kanter och sett gyllene pisklängar riktas mot mig och sett alltet svartna och lösas upp i ljumt regn.

Allt det där genomlevde jag i somras. Jag kände mig ung och god och lekte med allt som mötte mig.

Några gånger gick jag upp högst, där man kunde se hur den småländska Ydreterrängen modellerade sig. Jag ville gråta av glädje över allt jag såg och jag föresatte mig att måla det jag observerade. Men det är svårt att måla. Jag

dök ned vid en å och målade en idyll med ett kvarnhjul i. Jag tror nämligen fortfarande på idyller. Och jag tror till och med, att den som icke begriper dem, gärna kan börja laga skor — n. b. om han har läder.

Därnere i Ydre härad leva mina vänner och göra så gott de kunna av tidens ondska och restriktioner. Fjärran från landets stora stråkvägar leva de. Visserligen arrangera de en och annan liten smalspårig järnväg för att dölja och pigga upp sitt baggböleri. Visserligen umgås de med varandra och traversen trakten med sina hundrahästade automobiler, så snart de få en kvarts liter bensin var att leka med. Men deras stort sedda själsdito är fortfarande styvare än något annat. Jag trivs med dem. Jag skall ännu en gång våldgästa dessa mitt hemlands vilda indianer och underbart inrättade kamrater.

Varför jag började kalla denna uppsats Kareten, vet jag knappt. Men jag vill minnas, att jag, då jag började skriva, kom ihåg en liten historia just från Ydre.

Jag har under min hittillsvarande produktion sökt framhålla, att det gamla vansinnet, som är den svenska överklassens speciella egendom, den gamla gästfriheten, den gamla klokheten och den gamla förnämheten som icke ger sig i diskussion med underhuggare, är det som gör landet till vad det är. Men kanske det gamla inodlade lättsinnet också spelar in.Jag kom som gäst — tillfällig — in i en gammal herrgård som ligger någonstans på gränsen mellan Småland och Östergötland. Där fanns en gammal trädgård och i dess avlägsnaste ända, där myren började på andra sidan om en stengärdsgård, låg ett skelett av något som möjligen en gång varit en vagn. Det hela var tillplattat, ungefär som om en tung gud skulle ha satt sig på godsherrens finaste vehikel och velat tillintetgöra den.

Godsherren själv visade mig och förklarade tillvaron av denna vagnruin.

— Man berättar, sade han, att den som ägde den här gården för 150 år sedan, var en ung, glad och galant herre, men en slät hushållare. Han hade någonstans i Östergötland upptäckt en karet och gripits av en vansinnig längtan att äga den, trots dess bredd och övriga stora egenskaper. Ägaren var en klok man och behövde därtill pengar. Genom en serie lyckade tricks förmådde han den unge herrn att utbyta ett halvt mantal av sin egendom mot kareten.

Men då den unge ägaren på de gamla Ydrevägarna skulle åka hem med sin nyförvärvade vagn, befanns den för bred. Den kunde icke ens köras in på gården. Betjänterna måste lyfta bort den ena grindstolpen för att få in den. Och var gång godsherrn skulle köra ut eller in, måste hela apparaten med flyttandet av den ena grindstolpen sättas i gång. Så småningom tröttnade den unge och lättsinnige godsherrn på kareten och allt som den tvingade med sig av arrangemang.

Han lät borra två hål i baksitsen på kareten och placerade den borta i trädgården som prevet.Detta är det småländska herrgårdsbordet för en plats, dit en sund människa vid behov drar sig tillbaka för att så gott hon kan visa tacksamhet för åtnjuten gästfrihet och uttrycka känslor, som annars icke skulle få ord.

Har ni sett en karet? Den jag talar om är icke längre en sådan. Mögel och mossa växa vackert i dess vida sköte och hjulen ha vikit sig under vagnens och årens tyngd.

Vanitas! Vanitatum Vanitas! Förgänglighet! Fåfänglighet! Sådana äro vi smålänningar.

NYÅRET 1880.

Jag var tio år gammal och hade fått ett par skridskor till julklapp. Jag trotsar den mest arriverade gulaschbaron i fråga om lyckokänslorna härvid. Och det var småländsk höglandsvinter, som smällt till på ett ögonblick med gnisslande snö och nattgammal, seg, lockande och förtjusande farlig is på ån därhemma. Visserligen var åisen förbjuden, innan den nästan bottenfrusit, men förbud äro till för att kringgås, och dessutom kan man icke klubba lake och gädda, om isen är för tjock. Och den njutning, som ligger i att åka fram över det tunna buktande istäcket, där vattnet då och då sprutar upp vid något för kraftigt skär med skridskon, är en sensation, som

uppväger en eventuell risbastu. Bror min hade icke fått skridskor, emedan han var två år yngre än jag, vadan vi turade om med noga och girigt tillmätta tider. Detta var på juldagen.

Pang! Där bar det igenom! Jag kom ned med halva benet. Jag kastade mig instinktivt på rygg med utbredda armar och drog foten ur hålet, hasade mig till säkrare plats och tog av skridskorna. Jag tänkte icke ett ögonblick på att gå hem, utan klädde av foten, vred ur strumpan, som ögonblickligen började knastra av is, och drog den med stort besvär på mig igen, medan bror min muntert ilade fram över den falska Ran. Han var lättare än jag, och isen buktade sig ej under honom så nervspännande och romantiskt som under mig. Då jag äntligen fått på mig skon, var turen min igen och jag kunde åter njuta en stunds oblandad glädje. Så höllo vi på, tills signalpipan kallade oss till middag och vi måste lämna paradiset.

Men det kändes så konstigt i foten på hemvägen — eller rättare, det kändes inte alls. Jag nöp i vristen, slog på kängan med skridskorna, men det var som att slå på trä.

Därhemma blev det liv och uppståndelse, ty jag hade förfrusit foten. Efter långvarig och plågsam frottering med snö återvände livet visserligen, men foten såg hemsk ut. Jag blev förklarad i invaliditet, fick omslag och gud vet vad och en galosch av min faders att hovera mig i. Jag var out of the play. Det enda, som tröstade mig, var att bror min inte heller trots ivrigt anropande av makterna fick gå på åisen.Där gick jag och haltade och såg vinterfröjderna i ett perspektiv så avlägset, att min tanke inte orkade fram till dem.

Utanför våra fönster var en stor vattenpuss, som naturligtvis också var isbelagd, och där höllo bror min och några likasinnade till med skridskorna och en s. k. slängkälke. Pussen var i sig själv ganska intressant, ty stället var vattensjukt, och i stränderna var isen osäker. Genom att bulta sönder isen där hade pojkarna lyckats lösgöra hela istäcket och lekte flotte, d. v. s. de kunde vrida hela isstycket runt. Det var bedårande roligt. Ty isen måste hållas i ständig rörelse för att ej frysa fast.

Så kom nyårsdagen, och föräldrarna skulle gå i kyrkan. Än minns jag, hur ivrigt jag längtade, att de skulle gë sig i väg. Och så snart de försvunnit bakom timmerhögarna vid järnvägsövergången, mobiliserade jag och haltade med min elefantiasisliknande lindning i fadersgaloschen ned till kamraterna, som redan voro i farten. Jag tog ett hopp från stranden och kom i vattnet med galoschfoten. Genomvåt naturligtvis! Men nästa steg förde mig upp på isen, och i nästa ögonblick var jag en arktisk upptäcktsresande, vars skepp förlist och som nu befann sig på ett isstycke mitt i oceanen med några få överlevande.

Ett par härliga timmar gingo.

Då — som ett åskslag från en klar himmel — ljöd min fars röst: — Albert!!!

Tonfallet sade volymer. Jag lommade i land. Men det var konstigt! Jag kände inte foten. Det var alldeles som då jag gick ner mig på ån.

Nu hade jag ställt till det fint. Först fick jag minvälförtjänta aga, och sedan kom frotteringen med snö på den ännu långt ifrån friska foten under kval, som överträffade mina indianböckers mest raffinerade tortyr.

Foten hade fått en allvarlig knäck, och när den efter flera veckors behandling ansågs mogen för vanlig strumpa och sko, hade pektån kroknat och kunde ej rätas ut.

I detta skick befinner den sig ännu. Den som tvivlar, kan mot en liten avgift, som är ämnad till grundplåt för ett ålderdomshem för kubister och futurister, få ta fenomenet i okularbesiktning. Och skulle någon vara specialist i den tämligen ovanliga sportgrenen tåkrok inbjudes han — eller hon — helst hon — till tävling.

TILL JUKKASJÄRVI.

Till Jukkasjärvi foro vi, sex man voro vi, av vilka tre voro kvinnor. Klädda i djurhudar lågo vi mellan fällar i behagligt ormande risslor. Ur aderton näsborrar och nio munnar — ty vi hade också tre kuskar, steg andedräkten som ångbåtsrök och lägrade sig som dimma över det vita landskapet bakom oss. Skidspår och spår efter renar

korsade snötäcket — och där — just nu — rörde sig något i skogen. I en

glänta stod en störd rentjur med högburet huvud och ångande mule, vit som träden såg han ut. Han verkade rengud och sagodjur, quinta essentia av myren och fjället.

Snart voro våra ögonbryn, skägg och pälskragar vita av frost. Himlen mörknade och man anade stjärnor i det blå valvet. Vi mötte en rad renar med akjor och lappar — »puorist, puorist», god dag, god dag — de hade nyss lämnat byn, och där lågo Jukkasjärvis grå huslängor och kyrkan och klockstapeln, ubi deest orbis — där jorden tar slut.

Vi togo in hos Pappilas, gästgivaren, och beställde ett renkok: renbuljong, som är Lapplands nektar, och renben, som är dess ambrosia, och renkött och rentunga, som är dess vad vet jag. Dock kan icke förnekas, att vi medförde litet annan nektar söderifrån i en brun plunta.

Ty skriften säger, att man icke skall vara en hund mot sin egen kropp.

Medan middagen tillreddes, begåvo vi oss till handlanden Stefanus Johansson. Men vi glömde icke att först se efter på termometern vid Pappilas' trappa hur kallt det var. Bara 28 grader! Rena bagatellen för arktiska forskare av vår kvalitet.

Hos Stefanus sutto lappar och finnar. Jag köpte knivar och vävnader till ömsesidig tillfredsställelse.

I mörkningen återvände vi till Pappilas, där bordet redan var dukat och brasor brunno. Där satt min gamla väninna, gumman Prosti. Jag försökte hälsa henne med den Læstadianska omfamningen som förr i världen. Men hon genomskådade min humbug ochvar nu så kultiverad att hon föredrog att jag tryckte hennes bruna uttrycksfulla hand. Av henne köpte jag skor och mössa åt min pojke.

Och så började middagen, en serie smak- och luktsensationer av hög valör. Den buljongen — jag bara säger den buljongen!! Disponenti, vår värd, påminte mig om en middag i en lappkåta för många år sedan, då vår vän Soldan drack 14 liter buljong. Min insinuation om överdrift tillbakavisades energiskt.

Min kvällslektyr i går var Trimalkios middag av Petronius. Jag hade inte velat byta ut vår middag mot hans.

När vi lade oss i risslorna för att resa tillbaka till Kiiruna, visade termometern 38 grader kallt. Så hastigt sjunker temperaturen här uppe. Och när vi kommo hem, visade den över 40. Stjärnorna brunno och luften stod stilla. Jag undrade hur skatorna och kråkorna som vi sågo på bortvägen hade det just nu. De tycktes frysa redan vid 28 grader. Och när de flögo, såg det formligen ut, som om de togo åkarbrasor.

När vi pälsat av oss i tamburen till Sveriges trevligaste blockhus, väntade oss där inne Johan Thuri, vargdödaren och författaren till Muittalus Samid Birra. Han dök genast in i ett lärt språkvetenskapligt samtal med den vittberömde professorn i lapska, som också delat dagens vedermödor. Jag förstod inte ett ord. Men jag fick veta att loppor och järn såsom samtida germanska kulturskänker åt lapparna i deras språk tillhöra de första germanska låneorden, hitkomna långt före vår tideräkningsbörjan. Loppor uthärda emellertid inte den låga temperaturen här. Det är av järnet lapparna haft största nyttan.

Nu lyser månen på detta härliga land och det är tid att sova. Godnatt!

EN DAG.

Denna förfärliga hetta kan göra en människa galen! Jag vet inte hur en ångmaskin känner det — kanske dess själsliv är för litet komplicerat för att känna — men kunde den känna, vore det säkert i samma stil som jag just nu. Kanske bilden haltar, men jag känner mig som ett lokomotiv i fullt arbete vid ekvatorn. Därtill sitter jag i en vagn som med rasande fart skakar under floden mellan Brooklyn och New York. Jag sitter inte — jag talar inte sanning — jag står, ty vagnen är överfull. De elektriska fläktarna snurra förtvivlat, men den svalka de skänka är åtskilligt över 40° Celsius. Människorna stirra slött på varandra, och svettpärlorna på deras pannor reflektera båglampornas ljus. Detta är ingen

boplats för människor. Detta är något slags institut för smältning. En kamrat står bredvid och jag säger något åt honom, men han ler bara slött — det är ju idiotiskt att tro, att man kan göra sig förstådd med språk i detta buller. Jag ler ett kriminaldåraktigt leende tillbaka. Jag tycker mig känna tyngden av de oräkneliga millioner tons vatten som passera över våra huvuden och bära på sin yta båtar fulla med människor och gods. New York håller på att bli för stort. Det fordras underbart klara hjärnor för att ordna alla slag av trafik, som blivit en följd av den alltför snabba tillväxten.

Nästan alla i vagnen äro kontorsarbetare, ty de ha fyllfjädrar — förlåt, jag menar fyllpennor fastsittande i rockfickorna. Det är för varmt för att bära väst. Och de flesta av kvinnorna ha maskinskriverskans typ. En och annan neger med överdriven elegans svettas med de andra, och judar från Ghettot — eller till Ghettot — läsa sina morgontidningar, som äro tryckta med hebreiska typer. Över axeln på en grek läser jag hans grekiska morgontidning och ser, att de ha ett litet helvete i Aten också just nu. Världen håller på att helvetiseras.

Och skulle det hända att tunneln genombrötes av vattnet just nu och vi alla dränktes som kattor, skulle det på sin höjd synas i tidningarna med litet större typer än vanligt och dödslistan skulle stå där: Tom Jones, 25 år, Majorie Smith, 19 år, Albert Engström, 47 år, Hannibal Cæsar Brown, 30 år etc. Och om mycket kort tid voro vi glömda — på sin höjd skulle någon flicka sucka en kort suck efter den vackrasteav oss — förstår ni vem jag syftar på? Det kan för resten göra detsamma.

Vagnen skakar och bullret står mina trumhinnor allt hårdare. Tunnelns väggar skymta genom fönstren. De tyckas drypa av svett. Varför är jag här? Frågan tränger sig på mig obevekligt. Vore det inte bättre att sitta hemma i Grisslehamn och se ut över havet och kika efter lösryckta minor. Det vore kanske lugnare. Plötsligt faller det mig in: Alla dessa individer som fylla dessa vagnar just nu — varför sitta de här just nu? Är det inte meningslöst? Skulle de inte kunna hålla sig i sina hem och sitta och vänta på döden i lugn och ro?

Jag går av tåget i Grand Central Stations ofantliga komplex. Min törst är — vilket för resten inte är så ovanligt — obeskrivlig. Jag störtar in i Hôtel Biltmores bar och dricker en flaska pilsner, en iskall Blue Ribbon, fast jag vet, att den i nästa ögonblick skall åka ut genom porerna och hamna på klädernas insida. Men låt gå ändå! Jag tar hissen och åker upp till mitt rum i nionde våningen, kastar av mig kläderna och lägger mig i badkaret, där vattnet för några minuter skänker mig åtminstone en illusion av svalka. Så klär jag mig noga och elegant, ty jag skall träffa en amerikan. Han skall köra mig i sin automobil några milHär, liksom överallt, menas engelska mil, av vilka ungefär sex gå på en svensk. utanför New York till Briarcliff, världens elegantaste sommarhotell. På. dess tak lär finnas svalka och isvatten med något gin i.

Denne amerikan förtjänar sitt eget kapitel som den intressantaste av alla mina nya bekantskaper.Han är initiativtagaren till världens största banktrust och en av dess chefer. Genom hans händer passerade förra året 9 milliarder dollars. Han börjar sitt arbete halv fyra var morgon utom söndagarna, röker sex cigarrer före frukosten, rider en timme och arbetar igen till sin sena middag. På 15 år har han aldrig tagit semester och försäkrar, att arbetet är en vila, då det lyckas. Han kanske har rätt.

Men han blev något betänksam, då jag gjorde ett porträtt av honom och verkligen lyckades få fram hans ansiktes geniala karaktär. — Ser jag verkligen så gammal ut? — Han såg sig i en. spegel och fann, att han var äldre än han trott. Han hade icke kommit att tänka på åldern förut, och ändå var han 55 år gammal.

Medan han med sublimt lugn styrde sin underbart förstklassiga automobil genom gatornas vimmel, berättade han om sitt liv, ett liv av arbete, cigarrer och ridning. Jag påpekade att det finns annat än cigarrer och hästar. Jo, han hade nog hört talas om det, men arbetet hade skymt bort alla andra agremanger. Jag tror till och med att han verkligen betraktade cigarrer och hästar som arbete och arbetet som förströelse.

Ljudlöst rusade auton norrut genom New Yorks förstäder. Det är en nästan fullkomlig njutning att åka så. De cementblanka vägarna äro utan vank och brist, och Hudson rivers vackra stränder lågo i blått och fuktigt soldis. Trakten liknar närmast ängderna omkring Firenze, ett verkligt klassiskt landskap.

Vi åto middag i Briarcliff House. Vi började naturligtvis med en drink, en Gin Rickie, som viintogo i baren. Var

det måhända ett utslag av det amerikanska hyckleriet, att baren verkade kök och var liten och halvsnuskig samt låg i skymundan, så att man kände som om man smet in där? Men allt det andra var storstilat, fulländat elegant. Man bör helst vara millionär eller millionärgäst, om man vill vistas där. Under 25 dollars om dagen är det otänkbart att ta in i Briarcliff House.

Det är lustigt nog att vara ute för någon gång, säger Nalle Frestadius. Han har rätt. Särskilt är det intressant att iakttaga hennes majestät, den amerikanska kvinnan och hennes toffelhjältar till män. Den kvinnan är inte god att knäcka nötter med.

Jag hade anfallit hennes majestät i två intervjuer, en i New York Herald och en i The World. Inte som om jag precis skakade henne i hennes grundvalar, men mina omdömen väckte uppseende och bepryddes med stora och feta rubriker.

Männen varnade mig. Egendomligt nog använde kvinnorna taktiken att flirta litet djärvare och mera handgripligt med mig. Och just i Briarcliff House flirtade de med mig — ja, detaljerna utesluter jag. Men den amerikanska kvinnan ur de högsta samhällsklasserna kan verkligen vara farlig genom det sublimt ogenerade sätt, varpå hon flirtar. Man står faktiskt och gapar av förvåning. Värmen generar henne inte, ty hon är ganska tunnklädd, och hennes klänningar äro mycket korta både upptill och nedtill. Jag brukar just inte vara generad i damsällskap, men jag blev det därute — och då kan ni förstå att det gick långt.

Allting har emellertid en ända. Det jag minnsvackrast var det underbart vackra landskapet med böljande blå kullar och den blåa floden och den rika grönskan, yppigheten i hög potens.

Då natten bröt in, döko vi in i New Yorks ljushav och hamnade som vanligt på Hotel Astors roofgarden, där isvatten och vänligt bemötande hugsvalade oss, medan världsstadens brus sakta och milt steg upp till oss ur gatornas djup.

Ebbarpsgölen

En fjärdingsväg från järnvägsstationen låg Ebbarpsgölen kantad av gungfly, mörk, trolsk och farlig. Jag säger låg, ty nu finns det inte mycket kvar av den efter den sista sjösänkningen. Den är ett litet dyhål, kantat av pors och vide och dess rudor ha blivit små som det sker då utrymmet minskas. Dess jättegäddor äro borta och dess vackra näckrosor äro döda. Inte susar storskogen längre på åsarna runt omkring, och inga tjädrar eller orrar spela där längre, ty tröstlösa fällor med stubbar och ormbunkar är det enda som återstår av all härligheten.

Men när jag var pojke, var gölen som den skulle vara, en sådan där sagogöl, dit det alltid var ett äventyr att gå.

Det märkvärdigaste med den var ön i dess mitt, Tjuvholmen, ty där spökade det och där hade tjuvarna

haft sitt tillhåll, några vilda, sagoomstrålade sällar, som i mormors mormors mormors tid stulo silvret ur de små kyrkorna runt omkring. Under årens lopp hade de starriga gungflytuvorna växt nästan ända fram till ön och mötte med bara ett par meters mellanrum dess eget fly. Och dit hade vi pojkar med oändligt besvär släpat en väldig planka, så att nu kunde vi gå torrskodda ut på Tjuvholmen. Men det var icke lönt att någon främling gjorde sig besvär, ty vägen från stranden slingrade sig förvillande mellan tuvorna på ett sätt som endast vi kände till och lärt oss efter otaliga misslyckade försök. Bara en fotsbredd åt sidan och man sjönk ned i svart, gurglande dy, och ur sådan är icke lätt att ta sig upp. Vägen var verkligen livsfarlig.

Men för oss voro alla faror lekverk, ty vi voro vana att dagligen se döden i vitögat. Vi voro ädla indianer som slagit upp vårt wigwam på Tjuvholmen, och ve det blekansikte som vågade nalkas vårt gömställe.

Det var en vacker sommarsöndag, och Gallé Trenck, handlandens son, och jag metade rudor mellan näckrosorna vid gölstranden. Därute låg Tjuvholmen lockande och grön i solskenet, men vi väntade på de andra pojkarna för att sedermera gräva upp stridsyxan och låta våra krigsrop skalla kring gölen.

Plötsligt hörde vi röster ur skogen bakom oss. De nalkades och snart trädde ett sällskap söndags-firande lustresande bodherrar från Eksjö ut ur snåren och närmade sig gungflykanten. De hade vitklädda skrattande bodmamseller med sig som viftade med parasoller och gjorde sig till på alla sätt. Vi kändeigen nästan alla i sällskapet från våra marknadsbesök i den lilla staden.

En uppnäst, rödhårig bodisco från Johansson & C:is hökeriaffär, iklädd grå byxor och bonjour, och som tydligen var sällskapets lustigkurre och kvickhuvud, anropade oss:

— Hör nu, kom hit, små bondbassar, så får vi titta på er!

— Kom hit själva, era lådhuggare, om ni törs! ropade jag.

— Ä du oförskämd, din puttefnasker, ska du få dalj!

— Puttefnasker för dej, din sirapsprins!

— Va metar ni för nånting, små bassar?

— Så länge vi inte metar härsken sill ur din tunna, så angår dä dej inte, ditt tegeltak!

— Stå inte å var oppkäftig, utan kom hit så får vi talas vid; sade en annan i sällskapet.

— Ånej, oss lurar ni inte, era strutsvarvare!

Samtalet eller vad man skall kalla det, avstannade en stund och sällskapet tycktes överlägga.

— Hör nu, säj, ropade en tredje, som tycktes vara ledare för bandet och såg vederhäftigast ut, nu ska vi inte bli osams, utan kom hit, så kan ni tjäna er en tolvskilling per man!

— Ånej, då klår ni oss!

— Nej, vi lovar — — —

— Svär, så sant mig Gud hjälpe till liv och sjal!

— Ja vars!

— Svär då!

Han svor verkligen.

— Å den eden gäller för dom andra också?— Ja, för ali del!

— Nu har ni svurit, sade jag högtidligt. Men varför ska vi ha var sin tolvskilling?

— Jo, ni ska visa oss vägen ut till Tjuvholmen! Kan ni den?

— Ja vars!

Tolv skilling! Det var en svindlande summa för oss som knappt vant oss vid femöringar. Det som då och då duggade var en och annan tvåöring eller ettöring, då vi öppnat grinden åt någon vägfarande.

Vi stoppade våra rudor i fickorna, grepo våra väldiga tallspön och hoppade i land på de gungande tuvorna, fast alltjämt beredda att återta vår säkra position, om sällskapet skulle synas vilja bryta eden.

— Va har ni metat för nånting, små bassar? frågade den rödhårige.

— Ruder, svarade Calle Trenck och drog upp ett slemmigt sprattlande exemplar ur sin blaggarnsrockficka.

— Hör du, lilla basse, sade den rödhårige, om du äter opp den där, så får du tolv skilling. Men du ska äta opp'en som han är!

Calle Trenck mörknade. Tolvskillingen lockade. Jag såg tårarna komma fram och rinna nedåt hans smutsiga kinder.

— Han vill väl inte, att ja sa äta opp'en levanes?

— Jo, just levande, din lilla fula basse!

Och han tog fram tolvskillingen och lät den glindra framför Calles ögon.

— Gör'et inte, Calle! ropade jag indignerad och med fasa och äckel i min unga själ.— Du får en tolv skilling

också om du äter opp'en! Men levande ska han vara!

— Nääj, inte för en hel krona!

— Gör du det för en krona, då?

Han tog upp den stora slanten. Jag kämpade en hård kamp, men segrade över vinstbegäret och tanken på allt det jag kunde ha förvärvat mig för en hel krona, ty i detsamma hörde jag Calle Trencks ruda knastra mellan hans tänder och en vidrig känsla av äckel kom mina inälvor att vrida sig i smärtsam kramp.

— Nääj, inte för tie kroner!

— Nej, du är för dyr, lilla basse! skrattade den rödhårige och stoppade ner kronan. Och gapskrattande åsåg sällskapet den stackars Calles efter långa och svåra ansträngningar slutligen lyckade försök att få ner rudan.

Tolvskillingen var hans.

Ett dunkelt och dovt hat växte i min själ och svällde tills det värkte. Detta krävde hämnd. Död åt dessa blekansikten, dessa usla krämare som trängt in på våra jaktstigar! Tankarna surrade i min hjärna och trängdes tills idén plötsligt sprang fram ur densamma fullrustad som Pallas Atene.

— Jaha, nu är du väl mätt och belåten, lilla basse, så du kan visa oss vägen till Tjuvholmen?

Men Calle kunde inte. Ty han kastade sig plötsligt framstupa bredvid en buske, likblek i ansiktet och avlevererade sin ruda.

— Egentligen skulle det där inte gillas, sade rödhåringen, men du skall väl få behålla din tolvskilling ändå, för här har du med fint å schineröst folk attgöra! Men du, lilla andra basse, kan väl följa med oss och visa vägen, mens kamraten rensar magen.

Jag lutade mig ned bredvid Calle och viskade något i hans öra. Det måtte ha varit något tillfredsställande, ty Calle kom på benen med ett språng och en vild beslutsamhet kom färgen att återvända på hans kinder.

— De ä väl redit sant, att vi får en tolvskelling var om vi visar vägen? sade han och torkade sig om munnen med sin trasiga rockärm.

— Jaa då, om ni bara lovar att ni inte super opp dom! Lovar ni det?

— Jaa då!

— Nå, här har ni guldet!

I spetsen för tåget gingo vi den kända stigen över bergudden, ner på stranden och ut på gungflyet, som sträckte sig väl ett par hundra meter ut i gölen. Lyckligt lotsade vi vårt sällskap till och över plankan som var det enda föreningsbandet mellan Tjuvholmen och fastlandet. Och snart spridde sig bodherrarna med damer över den lilla holmen.

Men Calle och jag gingo lugnt tillbaka över plankan, drogo den med oss några meter in på gungflyet, upphävde vårt gällaste och mest triumferande krigsrop och ilade snabbt på den slingrande stigen tillbaka in i skogen, där vi lade oss bland strandbuskarna och observerade sällskapet. Min idé var genomförd.

Vårt krigsrop hade väckt följet till eftertanke att något passerat. Snart sågo vi dem komma ned till stranden. Och snart hade de upptäckt att plankan var borta.De ropade hallå, men deras rop återskallade obesvarade av oss. Vi lågo tysta under hemsk tillfredsställelse.

— Hör du, Albert, tror du inte dom blir argare, om du ger opp ett sånt där djavelskt skratt, som de står om i Röda Handen? viskade Calle Trenck. *Blodiga Jacks djävulska hånskratt* Jag fann förslaget utmärkt och uppgav ett hånskratt så djävulskt jag kunde åstadkomma med mina unga lungor och rena barnasjäl i förening.

Men på Tjuvholmen var stor uppståndelse. Kvinnorna gräto och karlarna ömsom hotade och bönföllo. De lovade oss slutligen en hel tia, troligen densamma den rödhårige nyss funnit för stor som betalning för rudätningen.

Men Calle Trenck och jag svarade bara med djävulska skratt — — —

Slutligen hade vi inte tid att vänta längre utan gingo hem, överlämnande de lustresande åt sitt öde. Men så länge vår stig gick utmed gölkanten genljödo stränderna av våra djävulska skratt.

Så hämnas förolämpade indianer. Vi hade gjort en den Store Anden synnerligen behaglig gärning och våra fiender blekansiktena fingo skylla sig själva, ty själva hade de grävt upp stridsyxan. Och sent skulle fredspipan ryka vid vår lägereld, även om de skickade ut kunskapare till oss för att höra efter om vi ville inställa fientligheterna.

Hur de lustfarande Eksjöborna togo sig från Tjuvholmen är mig obekant. Tydligen hade någon eller några av dem fått kläda av sig och anbringa plankan i dess förra läge. Men det var sedan på gungflyt som farligheterna började, och när de på aftonen kommo till stationen för att resa tillbaka till Eksjö, såg man vad de genomgått. De voro samt och synnerligen våta och svarta av gyttja ända uppe i hårfästena. Damernas klänningar voro nu sorgliga, sura, dyiga lumpor och herrarna uppträdde icke alls med den säkerhet och överlägsenhet de använde borta vid gölen mot två fattiga smålandspojkar.

Calle Trenck och jag vågade naturligtvis inte visa oss på perrongen förrän tåget satt sig i rörelse. Men då rusade vi fram till det sorglustiga sällskapets kupé och höjde till de söndagspromenerande och tåg-begapande böndernas undran ännu en gång Blodige Jacks djävulska hånskratt.

NISSE ASPLUND.

Andra dagen på Atlanten. Långa sugande sjöar hade kommit flirten i första klassens salonger att mattas, och nu sutto bara några norrmän kvar i kaféet och talade om tonnage och pengar och vad som möjligen kunde komma att hända i Kirkwall.

Jag gick ned i min hytt och hämtade ulstern, ty diset bådade regn. Så gick jag längst akterut för att studera tredjeklasspassagerarna. En norsk sjöman spelade handklaver och några par hade fått en one-step i gång. Det var ryssar och rumänier och polska judar som observerades främst. Några svenskar funnos där också och sågo helt modstulna ut. De sutto hopträngda och stirrade melankoliskt ut över havet och mot ovissa öden. Jag stod lutad mot relingen och funderade över vad som egentligen tvingar människorna att resa. Varför reste jag själv? Jag längtade efter min gungstol och en bok i min stuga hemma i Grisslehamn.

Plötsligt märkte jag att en lång, svartmuskig karl stod och fixerade mig med närgånget nyfikna och spörjande ögon. Jag gjorde helt om och började studera skumfigurerna i det gröna vattnet utmed

fartygets sida. Men i nästa ögonblick kände jag en hand på min axel. Jag vände mig om. Karlen lutade sig fram emot mig och stirrade mig in i ögonen. Karlen lutade sig fram emot mig och stirrade mig in i ögonen. Han stank av whisky.

— Vad vill ni?

— Är det inte Engström? Albert Engström?

— Jo, vad vill ni?

— Vad jag vill? Hälsa på dej förstås! Känner du inte igen Nisse Asplund?

Nej, jag kände inte alls igen Nisse Asplund och försäkrade det tämligen bestämt.

— Men tänk att jag känner igen dej, fast du har skägg och glasögon! Kommer du inte ihåg, när du gick i fjärde klassen i storskolan och bodde hos kärngen Josefson vid Repslagaregatan i Norrköping? Kommer du inte ihåg Nisse Asplund, som strök terpentin under svansen på skräddarns katt, som du sköt med salongsgeväret när han åkte på gården? Kommer du inte ihåg hur vi slogs om söndagarna när jag var ledig från fabriken? Det var fan — är du stursk eller har du dåligt minne?

Nej, jag kom inte ihåg speciellt den katten och inte heller de speciella slagsmålen med Nisse Asplund. Men tydligen måste vi ha träffats som pojkar — Asplund kom med flera detaljer, av vilka jag verkligen kom ihåg en del, men av honom själv hade jag intet minne.

— Ja, det går opp och ner för oss i världen, sade Nisse Asplund. Vad har du jobbat med sen sist? Studerat, va? Har det klimpat sig, hä? Säg ut bara och var inte generad. Jojo, jag har varit med om litet av varje jag med, om jag skall säga som' sanningen är. Gått på sned, hä? Jaja, du behöver inte bekänna kort, om du inte vill. Men är du inte egentligen för gammal att resa till Amerika? Snart 50, hä! Och hur är det med språket — reder du dej med engelska?

— Åja — något så när!— Jag vill bara säga dig: Amerika är ett djävla land. Där blir du klådd, gosse, lurad och klådd inpå bara kroppen ända tills du blir så full i fan själv så du kan lura andra. Jag känner Amerika — lita på det! Vänd dig till mig, om du behöver ett råd! Vi har många dar kvar innan vi kommer fram. Har du pengar? Well, dom tar de ifrån dig, innan du hinner blinka — några droppar fanstyg i din whiskybuggla och så får du dig en jesusknäpp så du domnar och så hittar du dig själv naken på en bakgata. Jag känner Amerika.

— Nå, hur reder du dig själv? Vad jobbar du med? frågade jag.

— Jag! Jag är tjänsteman ombord. Jag är konduktör för musiken på den här båten. Jag har det jäkla bra, bra lön och med drickspengar till, så — Har du inte sett mig anföra? Har du inte ögon i skallen? Men det är sant — vi ha ju inte spelat för tredjeklassarna än — det är ju bara andra dagen av resan. Ska vi ta en buggla tillsammans? Visst fan ska vi! Men först skall jag spela för andra klassen. Skall gå in och ta på mig uniformen just nu. Vill du se hur de ha det i andra klassen, så kan du få det, om du följer mig åt, annars är det strängt förbjudet för tredjeklassarna att gå in på andra klassens däck. Mfcn om du håller dig i musiken strax bakom mig, när vi går in, så skall du slinka med in, tills vi skall upp och spela för förstaklassarna — dit kan jag inte ta dig med — där är för fint för såna där gökar som du, om du också har sett bättre dagar, som det heter, hä!

Jag hade redan hört musiken. Bandet bestodav fem man utom anföraren. Det var helt enkelt fruktansvärt.

— Håll dig alltså i ordning och smit in med oss, men sen smiter du också ut med oss, annars kan fan ta både dig och mig!

Äventyret tilltalade mig. Jag smet in i andra klassen med bandet.

Men jag smet ut innan Nisse Asplund hunnit gå igenom hela sitt program för andraklassarna. Han var en obehaglig figur och jag ansåg mig icke stå i någon obligation till honom på grund av skräddarens katt och slagsmålen.

Jag gick upp på mitt däck och placerade mig i min vilstol.

Om en halvtimme infann sig Nisse Asplund med sina konstnärer för att spela för förstaklassarna.

Just som han satte esskornetten till munnen och skulle börja fick han syn på mig. Han sänkte instrumentet och betraktade mig med en min av exempellös förvåning och beundran över min fräckhet att icke nöja mig med en blick in i andra klassens elegans utan ta steget fullt ut och spela förstaklassare och till och med vräka mig i en däcksstol.

Nisse Asplund kom av sig. Han bara gapade på mig, tills hans band började knuffa på honom och han äntligen kom sig för att börja.

Men när han morgonen därpå spelade för oss och fann mig i samma herrskapsstol, tyckte jag, att den blick han gav mig, var full av hat.

Tjuren

Det är gudnås inte mycket jag är rädd för numera, så vida inte försiktighet kan anses som ett slags rädsla. Ty om man lugnt går fram och undersöker det till synes skräckinjagande visar det sig oftast vara av högst ofarlig natur. Människor skrämma mig knappast längre och djur ännu mindre.

Men jag gör ett undantag för tjurar. Har läsaren varit ute för en folkilsken tjur? Inte? Men tänk er själv en naturkraft som får tillbringa största delen av sitt liv i ett bås och ha en stor järnring i näsan, fjättrad vid en vägg

och omgiven av tilldragande och ljuva väsen — ty kor äro ljuva i sitt slag. Man kallade i det gamla Hellas Pallas Atene koögd. Man får akta sig i våra tider att kalla en ung dam koögd, om hon inte är klassiskt bildad, ty då bör det vara en artighet och uppfattas också som en sådan, och hennes klassiskt bildade kavaljer kråmar sig som en påfågel och slår ut stjärten om hon kallar honom tjurig i utbyte.

Men tänk er själv i tjurens vanliga situation även på en stor herrgård. Tänk er stå bunden med ring i näsan och en vulkan i hjärtat, medan välklädda

och högklackade änglar i båsen på båda sidor mumsa praliner och tala om härligheterna ute i världen! Skulle inte en viss bitterhet smyga sig in i ert eljest stilla och angenäma sinne och komma er att hata, hata, hata?

Ungefär så tänker jag mig sinnesstämningen hos en tjur och beklagar djupt hans öde. Men jag beklagar honom helst på andra sidan om ett mycket säkert stängsel eller allra helst fyra branta trappor upp i en väl ombonad och stängd våning. Ty att möta honom i en hage, då han är som djupast medveten om sitt livs tragik, undviker jag helst. Det ser ut som om tjurar skulle kunna koncentrera sitt hat starkare än andra varelser och anse var människa, även den välkläddaste och oskyldigaste, vara orsaken till anbringandet av ringen i näsan, då det i stället alltid är hans ägare som i förening med en lagårdskarl satt slavmärke på honom av pur vinningslystnad och av praktiska skäl utan tanke på den avgrund av passioner han bär i sin själ.

Tjuren på Berga gård var en fullödig representant för de folkilskna tjurarnas klass. För en blick ur hans blodsprängda ögon skreko herrgårdsfröknarna, då de passerade betesplatserna, där han tjudrad vid ett träd hämtade krafter för fyllandet av sin livsuppgift. Och hans blickar voro alltid åtföljda av olycksbådande skrapningar med framklövarna och ett vrål, i vilket hela hans människohat låg lagrat. Han var, då följande tragiska händelse utspann sig, 5 år gammal och hade för länge sedan glömt den gyllene tid, då han som kalv kesade omkring på betet fri och okunnig om människornas ondska och egennytta.I likhet med sin ägare, kammarherren på Berga, var han premierad och dignade under utmärkelser, men han hade ingen aning om detta sakförhållande, som väl knappast skulle ha kommit honom att se livet i ljusare dager. Hans enda vän var lagårdskarlen Johan. Han var den ende som utan fara kunde nalkas den väldige och fruktansvärde i båset och kunde leda honom ensam ut på lagårdsplanen, då gynnsamma omständigheter fordrade det. Eljest behövdes 4 man att förflytta vidundret trots näsring och stång och lockande perspektiv.

Tjuren hade det betecknande namnet Tiberius.

Vi voro några studenter som tillbragte sommaren i närheten av Berga gård i ett pensionat med blygsamma villkor och dimensioner. Vi lustvandrade med pensionatets unga damer i ängden och flirtade och släpade på kappor och filtar och voro alldeles som studenter skola vara beskaffade innan de bli överliggare. Berga hage var vår finaste promenadplats. Den sluttade ned mot havet och var bevuxen med vitstammiga björkar.

Vid havet låg ångbåtsbryggan med handelsbod, ett par fiskarstugor och båtsman Fånglinas ställe. Båtsmannen var vår specielle vän, ty han var glad och hade fått sina kantigheter just lagom avslipade av livet. Han hade varit med när knivarna gick och kunde allt möjligt, hade en bra segelbåt, jordgubbsland, 5 bikupor, några nät och en käft som fungerade oklanderligt. Det mesta av hans löpande ärenden sköttes av hans käring; en rundgattad groda från Stora Hopargränd i Stockholm, vilken Fånglina förälskat sig i medan han ännu hade något att göraBåtsman Fånglina. på Skeppsholmen. Nu var hon också gammal och grå och hade acklimatiserat sig mer än gubben själv, ty så går det oftast.

Har någon varit ute på promenad med damer, då en folkilsken tjur plötsligt uppenbarar sig? Inte?

Jag tror, att människans genuinaste egenskaper komma fortast och mest osminkade fram vid ett sådant tillfälle. Alltnog! Tiberius uppenbarade sig helt och hållet materiellt för oss en dag, då vi tågade ut med matsäckskorgar för att tillbringa några timmar under de vitstammiga björkarna med flirt och ätande. Tänk er ett bölande behornat vilddjur med blodsprängda ögon och vilt svängd svans göra anlopp mot ettoskyldigt sällskap halvt förälskade studenter och föremålen för deras ömma lågor!

Jag minns knappast vad jag själv gjorde. Men jag vet åtminstone så mycket att jag slängde en korg innehållande

glas och tallrikar emot tjuren. Detta måtte ha uppehållit honom något, ty han sysselsatte sig med korgen en längre stund. I nästa ögonblick befann jag mig på väg mot toppen av en björk, just lagom högt för att undgå ett eljest oundvikligt öde. Jag stannade på närmaste för Tiberius oåtkomliga gren och överblickade situationen. Av damerna syntes icke ett spår, men i träden runt omkring, sutto 5 andra studenter som icke utan intresse betraktade det gräsuppsparkande och bölande vidundret, som stört oss i vår idyll.

Tiberius gick fram till min björk, skrapade, ruskade på huvudet och slipade hornen mot stammen, gick baklänges under ilsket mullrande, fixerade mig en stund och lade sig plötsligt lugnt ned att idissla. Han visste ju att han hade oss som i en liten ask Varför då visa sig angelägen?

Vad skulle våra älskade tänka om oss? Hade vi icke likt toreros bort möta tjuren och som matadorer stannat som segrare på valplatsen? I stället sutto vi som små ynkliga fattiga studenter i var sin björk i Berga hage, arga, rädda och nästan förbannande våra födelsestunder. Vi kände med ett ord vår begränsning.

Jag vet inte hur länge vi sutto där, men timmarna skredo. Tiberius steg upp ibland och stirrade med olycksbådande ögon på oss. Han kunde väntahur länge som helst. Han vandrade ju omkring i och låg i maten. Han hade god tid.

Det blev kväll, och skymningen kom med sin försonande blå slöja. Då hördes plötsliga steg borta i hagen. Det var Lagårds-Johan som nalkades.

— Tebirjus! Tebirjus! Ligger han här, gubben? Kom nu så går vi! Kom nu Tebirjus lelle! lockade Johan. Men så fick han ögonen på oss eländiga som dvaldes uppe i björkarnas doftande lövverk.

— Va i herrans namn? Ä de kandidaten som har träat! Jaja, Tebirjus, han ä just inte å leka me, sa ja säa, men si kammarherrn vell inte att I sa gå här i hajen å skräpe ner me papper å äggaskal. De har han sagt te på paschonatet te frua, men ho ger hälskota i hases befallning å föreskreft. Ä däfför så sae han te mek: Johan, sae han, släpp du' ut Tebirjus, sae han, så vure da välla faen, om en inte sulle få ha hajen i fre, sae han. Jae, ja släppte Tebirjus, så harra sir hur de går, när en inte lyr kammarherrn. Jaja, de förstås, atte frua borde väl ha varnat å föreskrevet harra, men de har ho gett faen i förstås. Men nu sa Tebirjus hem, för de ä som så, atte han får så te säjanes arbeta för fodret i möra, hi hi! Men ja har fått order å befallning å släppa hit'en så fort han har gjort ifrå sej sitt, så de ä nog bäst att harra håller $ej på andras äger me sia fruntimmer å papper å äggaskal!

Tiberius, den okuvlige, den hemske, hade rest sig och gnuggade sin mule mot Johans rockärm.

— Ja säjer de, harra, att akta sej för Tebirjus! För ja ä den ende han kan me å äss; de sulle bli så atte ja sulle dö, så ä de ingen som tar in ani lagårn, för då får di löven å skjut'an. Si sådan ä han! Men likare tjur, va tjuraffärder anbelanger, de finns inte i hela Småland å Sverget me. Så en få ha liksom aktning å avsky för bå honom å kammar-herrn. Kom nu Tebirjus, så går vi! Men gack inte ner förrän I inte hör mej, harra, ja säjer de för säkerhetas skull!

Och med armen om Tiberii väldiga nacke avlägsnade sig Lagårds-Johan.

Ynkliga och små och lagom pampiga, reducerade till verklig litenhet, hasade vi oss ned ur björkarna och lommade skamsna och försagda tillbaka till pensionatet. Där väntade oss flickorna. De hade varit så oroliga, så!!!

Men Berga hage var pensionatets enda promenadplats, om man inte tog den banala landsvägen eller ägnade sig åt havets fröjder, vilka senare som bekant grumlas något, om man har fruntimmer ombord.

Tjuren behärskade tydligen för hela sommaren Berga hage och våra möjligheter blevo därigenom betydligt decimerade. En kväll hälsade vi på gubben Fånglina som satt på bänken utanför stugan och lät gumman föreläsa dagshändelserna i Kalmartidningen Barometern. Vi hade med oss en flaska punsch och diskuterade traktens on dits med gubben, som mycket snart tinade upp. Tjuren kom också på tal. Fånglina, som sålde fisk till Berga gård, hade sista tiden för Tiberii skull måst ta en lång omväg, vilken inte passade honom. Och hans gumma hade måst lämna en mjölkflaska i sticket och räddade sig i sista stund över en gärdesgård som genom ett under.— Men jag har tagit hörna av värre Belsebubar än han Tiberius, ska jag säga, började Fånglina skryta, sedan vi gemensamt

ondgjort oss över tjuren och kammarherren. För den som har seglat under kapten Gyllenhöök å tagit hörna å den, han kan nog reda opp Tiberius. För si Gyllenhöök, han var den jävligaste skeppare som har härjat akter om någon mast, å svor gjorde han så svavlet rök ur gapet på'n. Å slogs gjorde han, för di fick slåss på den tidén. Men när vi låg nere i Sydhavet för stiltje å ingenting var att göra å gubben var förbannad å slogs å svor å satte oss te allt möjligt skräp mä arbete å ilsknade till så han blev blå i snoken, så var det jag som klev fram å begärde å besättningens vägnar att han skulle läsa ett Guds ord för oss, för vi behövde dä, sa ja, så måste han göra det, å läsa opp en predikan eller sånt, för dä stod i sjölagen att om ingenting är att göra ombord såsom vid lång stiltje eller så, så har besättningen rätt -att begära ett Guds ord då å då. Å så fort gubben blev jäklig, var det ja, som valsade fram å sa till om ett Guds ord, å han måste läsa. Te slut så upptäckte han å begrep, att så fort han svor som värst å slogs å bråkade, så måste han alltid läsa Guds ord. Han blev«den hyggligaste skeppare till slutet, som har hållit i en ropare. Å dä var min förtjänst. Så nog skulle vi kunna ta hörna å han Tiberius. Men då får ni svära, pojkar, att I aldrig i levande tid med ords ord eller miners min eller skrifters penna förråda vad jag nu tänker eder uppenbara— d'ä frimurareeden, dä, å den som bryter den, han varder utplånad ur de levandes och dödas församling och spridd såsom stoff och aska för ost ochnord och syd och väst — ja ä själv frimurare, så ja vet straffet. Svär på dä.

Gubben Fånglina tog en djup klunk ur sitt glas och vi sträckte fram tummarna till edgång.

— D'ä ålrejt! Plocka då ihop en omgång kläder ifrån topp till tå, röck å väst å byxor å skor å skjorta å krage å nattkappa å halsduk, så ska ja jädrar i mej göra en mackapär, så Tiberius ska ur Berga hage! Men kom ihåg, att om kammarherrn får veta ett knyst om'et, så får ja inte sälja nån fisk dit mer å då kommer ja på socknen! Ni vill väl inte försänka en gammal sjöfarande å djupvattensdelfin uti nöd och elände på det yttersta?

Vi tummade och svuro igen.

— Kom ner mä kostymen i morron bitti å vänta tills i övermorron, så ska ni få si på faen. Kom hit då allihop — eller d'ä bättre att bara en kommer — kom hit han, Engström, som ä smålänning å kalmarlänsbo född! Han ska få bli liksom vittne å åsyn till den största teater eller cirkus i Sverige! Klättra kan han, dä visade han ju häromdan.

— Ska jag klättra också?

— Klättra eller springa — d'ä valfritt — dä beror på omstänschonerna. Men gör nu som ja har sagt — å sen får allt kammarherrn va tjur själv, om han ska kunna hålla oss ur Berga hage!

Med dunkla aningar om gubben Fånglinas avsikter hopsamlade vi ur våra blygsamma garderober en kostym. En blå cheviotkavaj, ett par randiga byxor, en gammal frackväst, en sämre stärkskjorta, ett par utgångna lackskor, krage, röd halsduk och manschetter. Med detta tågade vi ned till vårsammansvurne, som högljutt gillade plaggen och deras snitt. Han sade sig icke ha något principiellt emot att efter det eventuellt lyckade attentatet mot Tiberius bli ägare till dyrgriparna.

Efter ett par med flirtande på havet väl använda dagar, begav jag mig till båtsmannen. På en stol i hans kammare satt en uppstoppad figur iklädd våra persedlar. Han såg helt makaber ut med sitt av Fånglina på näver målade uttryckslösa ansikte under en gammal skärmmössa, och med blänkande krage och skjortbröst, på vilket den röda halsduken lyste lockande nog för en tjur. Hans i byxorna fastsydda lackskor förde tankarna på långt gången invaliditet.

Fånglina hälsade mig stolt över sitt arbete.

— Nu tar Engström den här mackapären å går te Berga hage. Där smyger han sej fram till en björk å sätter upp mackapären emot stammen å binder ett snöre om livet på mackapären å om stammen, så han håller sej oppe, förstår han, å sir ut som en sommargäst som står å liksom vilar sej, sir han. Å sen så börjar Engström böla. å härma tjuren, för si konkurrens, dä tycker ingen om. Var lugn för att Tiberius kommer som ett skott — å onödigt ä väl å säja att Engström ska ge sej i väg å ta på skubben så fort han hinner. Sir han att han inte hinner gno unnan, så bara opp i en björk å sen blir dä liksom ett mellanhavande eller affärd mellan tjuren å mackapären. Ja ska följa honom på linker håll å ge honom lärdom, var han ska binda fast mackapären. Sen får han si själv hur dä går!

Nå, Fånglina och jag knogade ut i naturen med den makabra mannekängen, tills gubben sade sig ickevilja gå längre, ty om det gällde springa, ansvarade han inte för sina stela ben. Av tjuren sågo vi intet. Tydligen höll han till närmare Berga gård. Fånglina gav mig anvisning på ett lämpligt träd, vände och stultade på hemvägen.

Försiktigt spanande mig omkring stegade jag bort till deri angivna björken. Tjuren fanns icke inom synhåll och tämligen lugn började jag placera mackapären. Med ett stycke sockertoppsnöre band jag fast honom om livet och runt björkstammen. Jag hade svårt att få honom att hålla sig upprätt, ty han var illa stoppad, men genom att sticka en trädgren mellan kragen och hans av en gammal potatissäck förfärdigade stoft- eller halmhydda nedåt midjan lyckades jag slutligen få en viss hållning på kamraten. Jag satte hans mössa i ordning, sparkade lackskorna åtskils och beredde mig att upphäva det överenskomna bölandet — — —

då — — —

Herregud, när jag tänker på det! då — — —

då ett bölande av allvarligare art höjdes bakom mig, under det jorden skakades av en annalkande galopp. Jag hann inte springa undan. Jag tog ett skutt, klamrade mig fast om björkstammen och började klättra. Faran gjorde mig snabb, stark och vig och i sista ögonblicket kom jag så långt upp för den svårtillgängliga stammen att jag kunde andas ut och placera mig på en gren en meter över Tiberii hemska huvud. Stammen var emellan tjuren och mackapären.

Tiberius bölade vilt och sparkade i vanmäktigt raseri upp grästorvor och småsten. Stundom såg hanupp till min obetydlighet under ondskefulla fnysanden, ruskade på sitt väldiga huvud och slog med svansen som ett lejon. Så tog han några hopp i vansinnig ilska, grävde med hornen i marken och skrapade med klövarna. Tiberius bölade vilt och sparkade i vanmäktigt raseri upp grästorvor och småsten. Men vad var detta? Tiberius hade dittills ägnat uteslutande mig uppmärksamheten. Men här vid stammen, lugnt och oberört lutande sig mot densamma stod den fräckaste och dåraktigaste mänskliga varelse hans tjurhjärna kunde föreställa sig! Vem var denne oförvägne dödlige, som med så oerhörd likgiltighet i sitt ansikte tycktes absolut nonchalera Berga hages enväldige härskare.

Här måste statueras ett exempel!

Tiberius riktade de blodsprängda ögonen på den nye vettvillingen, skakade på huvudet, fnyste och gick några steg baklänges. Så vägde han fram och tillbaka ett par gånger och störtade med ett hemskt bol och farten av ett expresståg rakt på mackapären för att krossa honom med sin panna av järn.

Tjuren träffade sin fiende i maggropen, ett slag som skulle ha förpassat vilken annan som helst till sällare jaktmarker. För ett ögonblick blev mackapären midskepps tunn som ett karduspapper, men halmen var elastisk och putade fram maggropen igen. Resultatet blev bara att han lutade sig något framåt men med bibehållande av det mesta av sin värdighet. Ty han var ju fastbunden. Hans själlösa, av Fånglina med tjära målade ögon sågo med förkrossande likgiltighet på Tiberius, som på grund av stötens våldsamhet fick en allvarlig hjärnskakning och sjönk ned på knäna för ett ögonblick. I nästa var han på klövar igen, andades tungt och fixerade motståndaren, som tydligen var honom mer än värdig. Så drog han sig långsamt tillbaka, upphov ett ljud, som mera liknade ett tjut än ett bölande och jagade i karriär från platsen utan att se sig för. Det brakade i skogen, där han for fram. Men inom kort vilade fridens ande över Berga hage, jag vågade mig ned ur björken och gick hem till Fånglina med mackapären på ryggen.

Han stod i sin gistgård och hans ögon avspeglade tydligt ett mer än levande intresse under fortgången av min rapport.

— Engström, sade han, han kan ge sej nittinie lappsalvade stampdävertgajskänklingar på att dä går som ja spår — tjuren kommer ur Berga hage, sannamina ord! Å dom här klädtrasorna gör väl herrarna inte nåe mä, va dä anbelanger? Dä va rätt som en bondtur att inte Engström hade den här västen på sej när de smällde. Men ä inte mackapären bra gjord? Han ä mest lik en socialist mä den röe halsduken, fast han pratar inte så mycke latrin som en sån. Men nu får Engström bestämt ha en kaffekask för ja sir på skorstensröken att ho har kaffet på — — —

*

— Ja, nu kan harra gå så moe di vell me sia fruntimmer i Berga haje, sade Lagårds-Johan ett par dagar efteråt nere på ångbåtsbryggan. För nu är Tebirjus döer — — —

— Död! Är tjuren död? Hur gick det till? ropade vi om varandra.

— Ja si de var ett Guss under. Si Tebirjus va de snällaste å goaste djur som Gud har skapat, imot korna å mej, men annars va han ju folkilsken förstår sej, så han va rent fali. Men i förrgår så va de presis som om faen hade flöjet i an, för i stället för folkilsken så vart han folkrädd. Han gnodde så buska rök om en, så fort han feck si e mäenska, så kammerherrn måtte leja sej en jägare ifrå stån, som sköt'an. Han sprang för mek me!

Jag hade kommit något i lä om Lagårds-Johan under hans berättelse och fann att en lukt av medikamenter utgick ur hans snusiga gap.

— Vad är det med Johan? Är han sjuk? frågade jag. Han luktar aptek.

— Ne, d'e bara Höppmans droppar. När en gåri lagårn dygnet om så får en löven å ta nåt för å få dyngsmaken ur mun, å så livar de öpp för rexten. Men i da så to jag de dubbla imot vanlit, för Tebirjus går inte ur sinnet på mej. Bättre tjur få di inte i Kalmars län mer, så länge Sverget står, d'emettord!

Och Johan vände sig bort och strök något ur ögonen. Lagaras-Johan.

VÅGBERG.

Nu skulle jag ta avsked av min gamle vän rospiggen, sjökaptenen, examinerade styrmannen Johan Vågberg, född av misstag på en ö, som inte ligger så långt just från Svenska Högarna. Det hade varit en gång under sikfisket, då hans mamma, en ung och brun fiskarhustru, plötsligt började må illa i båten och måste sättas i land. Vågbergs far förstod ju vad det var frågan om, men gubben Karlsson, som lever än för resten, fast han är över 90 år, sade: — Håll käften, Vågberg, jag har dragit fram flera ungar än du har fått strömming i dina dar, jag reder opp kånkardången! För här har vi för långt te barnmorska. Kniv har jag skarp som en rakekniv, å tvättningen kan jag. Å tråd har jag. Flickan låg och våndades och ville bara i land, men Karlsson sade till henne på allvar att hon skulle lugna sig och vänta och hålla igen, tills de hade fått opp åtminstone nätena som låg under Örskäret. Hon höll sig tapper, och fisk fick di och i land kom di på Örskäret, där Karlssons fiskarstuga låg. Men just som hon hade kommit upp i strandstenarna, så kom barnet. Det var bara att dra ihop kjolarna, och Karlsson tog hela rasket som i en säck och bar opp alltihop in i stugan.

Farn fick förståss ge sej ut efter strandvrak och ljung. Eld fick di, och Karlsson klarade opp hela faderallan som den värsta barnmoderska. Det fick han göra på golvet, men så samlade di ormbunk och bredde focken över och lag Karlssons gamla sjöpäls ovanpå flickan i fållbänken. Det värsta var myggen, sa Karlsson.

På det viset kom Vågberg till.

Nu är han gammal och jag känner något till hans liv. Han hjälpte till med fisket i början. Så dog hans far. Gumman mor började bli för påstridig, och en vacker dag tog Vågberg hyra som kock på briggen Adolfina av Rådmansö. Han gick igenom graderna och var just bäste man ombord, då kapten Söderbom sade åt honom att han skulle läsa på styrman. För kvicktänkt var han och en jävel te å räkna med siffror. Farsan var död och morsan gav sig i väg i samma veva. Vågberg stod där plötsligt som en rik man med ett tusenkronorsarv och gården plus några a x i briggen. Vad var naturligare än att han började läsa! Efter fyra år var han kapten på skutan och nu för några år sedan, då vår bekantskap inleddes, hade han lämnat båten åt sin äldste son. Han hade då seglat Adolfina som kapten under trettiofem långa och arbetsamma år.

Nu seglade Adolfina, något ryggbruten, men för resten i gott skick en farlig trade mellan Frankrike och England. Och förtjänade pengar som gräs. Kriget var bara bra, så länge det inte kom hit och Adolfina kunde hålla sig på ytan. Men pojken var nästan lika full i fan som Vågberg själv hade varit, och hittills hade alltihop gått bra.Jag

seglade ned till gubben Vågberg för att säga honom ett vänskapens ord, innan jag gav mig in i Stockholms farligheter. Inte som om jag skulle ha tagit avsked för alltid, ty jag måste ju ibland hem till Grisslehamn för att måla och höra minor explodera — så vi skulle nog träffas — men ändå! Och för att tala sanning hade gubben en gammal oljig rom, som för en människoålder sedan tagits med på införsel från Jamaica. Den smakade inte illa till kaffe, och gubben funderade rent av på att gräva ner den i åkern, ifall restriktionerna skulle spetsa till sig till den grad att den högfärdsgalna doktorn i Stockholm skulle påbjuda husundersökning och kroppsvisitation. Visst är det bra med nykterhet, men den får inte bli någon vana, och äldre folk, som tar sin grogg, kan rent av bli liksom tokiga och galna, om de inte får det deras kropp behöver. För gränser ska det finnas, om inte faen rider märket, det säger sig självt, det!

Jag seglar alltså ner till Vågberg. Fick en nordostlig rivare som hjälp, och det stod inte länge på förrän jag valsade in bakom hans udde och kastade kroken utanför hans pampiga sjöbodar. Jag hojade, men ingen kom. Min blekingseka var för djupgående för att komma ända in i hans båthamn. Jag hojade igen, men med samma resultat. Slutligen hade jag intet annat att göra än att dra av mig byxorna och med plaggen vada i land.

Efter fullbordad toalett styrde jag in i gubben Vågbergs stuga. Jag knackade, och en matt röst svarade. Jag steg in, och i den gamla Karl Johanssängen låg min gamle vän.— Jag hörde dej nog, Engström, men jag ligger för ankar, förstår du! Käringen är oppe i byn å skvallrar å dricker kaffe, som fruntimmer för rexten ska göra, för dä d'ä enda di passar för. Di jäklarna! Inte för jag har nånting emot Agusta, men nog ä fruntimmer ett märkvärdigt djurslag. Jag har röjmatisten, förstår du — hon har också röjmatisten, men hennes röjmatist blir alltid liksom bättre, när jag får en släng utåv däsamma. Ta fram rommen! Nyckeln ligger i byxerna, som hänger där borta! Jag har hört, att du har varit i Amerika ett slag. Jag känner till dä landet. Det finns välan ingen hamn ifrån Portland på ostkanten å hela vägen runt Kap Horn ända opp till Seattle, som jag inte har varit inne och härjat i. Akta dej för dä landet! Vill du ha varmt vatten te rommen, så får du lägga på ved själv! Jäkla käring! Di säjer att du ska flytta te stån! Akta dej för den stan! Tro inte på vad någon stadsbo säger! Tro mina ord, för jag var med när knivarna gick. Jag är praktiserad på både dä ena å dä andra. Di ljuger å stjäl i stan. Å om nåra dar får du ingen nubbe i stan. Dä ska bli en trevlig jul! Dä blir som en begravning i tysthet. Vill du sätta på kaffe, så får du gå ut te brunnen ätter vatten! Men vatten ä då också ett jäkla blask, om en inte behandlar'et som vatten ska behandlas, å dä ska va mä stränga å starka saker!

— Farbror andas så tungt, sade jag. Ansträng sej inte!

— Dä här ä väl ingen ansträngning! Nä du, gosse, du skulle ha seglat mä Adolfina å rivi bort naglarna på lumpen, när vi låg utanför Norfolk en kväll å skulle ta in rev för många hundra riksdaler.Dä va ansträngning. Vete fan, om inte käringen skattar putelien mä!? Dä sir ut som om dä skulle ha sjunkit i'en! Men d'ä väl ja som har slöat te! En blir gammal mä årena, men dä ä väl för att en lever så länge på land! Ja vill bara säja dej att du ä dum som Gud ä vis, om du flyttar bort ifrån sjön. Du blir klen å sjuk å uschli som en blekfis, när du lämnar vattnet. Hur många barn har du? Tre! Dummer, du kunne hatt femton, så länge som du har vari gift. För dä ä ve vattnet en får barn. Titta bara hur dä går te oppe på Island eller oppe i Norge! Jojo du! Ja ä så märkvärdigt trött nu för tidén, va dä kan bero på. Förr va jag som en säl så livlig eller som en val. Har du sett en val? Ja, nå, du har sett en på avstånd å så där ifrån en Amerikabåt! Men du skulle ha sett på liv nere i Sydostpassaden en gång när ja låg där å slängde mä Adolfina. Valarna höll på mä sitt frieri, förstår du, gosse! Dä va minst tusen valar, å di slogs som fan. Di rusa imot varandra så vattenstrålarna stog akteröver utåv farten. Å så reste di sej mot varandra så vattnet yrde å skummet fräste. Dä var liv må du tro! Tror du di har sådant liv på land? Nää du! Ge dej opp i land, får du si, å ligg å ruttna där å skriv böcker! Mycke skriver du väl förstås, men dä mesta ä väl tryckt förut!

— Vad menar farbror med det?

— Va jag menar? Skål på dej, menar ja! Ja menar att du ä nära på som en idiot, när du flyttar te stån. Tror du att du får'et bättre där? Nää du, dyrare blir dä å ingen vila! D'ä inte dumt mä vila heller. Sir du, vila får en göra på sjön. Som för exempel nere i sydostpassaden! Där har ja settsköldpadder stora som stora matbord, som ligger å sover i dyningen. Dä ä vila dä! Men di har också gastar som purrar dom, om dä skulle behövas. Di har en liten

fisk som sir ut som en hajlots, som kommer å väcker dom, när dä behövs. Ja harpunera en sån där padda i bakfoten en gång, å vi hade ett besvär å få henne om bord i jöllen, å hon högg ändå igenom timmermans hand mä näbben. Vi kokte soppa på henne sen. Nej, hör du, Engström, lämna inte sjön! Gå inte ifrån havet! Du ångrar på det ätterpå! Dä kan väl hända att dä blir liksom lite arbete ombord

ibland, men dä finns ju vakter å byte, å bättre sover du inte än ombord — du sover ackurat som i en vagga — — —

— Ja — skål, farbror! Jag vill bara säga adjö. Jag kommer nog att jula i Stockholm i år. Tack för allt trevligt och gott!

— Jasså; du ska jula i Stockholm. Vet du, hur många liter du får i december? Två liter får du, å snålt påfyllda! Ä dä jul dä!

— Ja, adjö i alla fall. Nu hissar jag på och får mig en hygglig kryss hem.

— Va blåser han?

Gubben reste sig upp i sängen och tittade ut genom fönstret.

— Nordnordost! Du ska få se att han svänger östligare, så du får fin bidevind om en stund! Jasså, du ska bli stadsbo? Jaha, dä ska finnas såna djur också, men akta dej för polisen, ja säger bara dä! Dä finns ingen så ilsken å småakti polis nånstans i hela världen som i Stockholm. Dä behövs bara å ta å vända oppåner på en sån där gyckelbock ett slag, så blir di rent befängda! Nää, då skulle du ha varit mä i East London en gång! Ja va pojke då å vi var i land nåra stycken å ja to å drämde till en negerpolis i skallen mä blydaggen, för att han såg så ful ut. Han bara grinade mä hela käften å sa: — Have a drink, sir? Han märkte inte en gång att ja drämde till en. Ja ajöss mä dej, Engström, må så gott! Jäkla käring, som inte kan passa på, när en får främmat! Go jul! Di säjer att undervattensbåtarna skrämmer bort fisken! Å di där zeppelinarna skrämmer bort fågeln! Men mej finns ingen som kan skrämmabort! För ja ä åv dä gamla slaget som kan stämma blod mä bara oppsynen. Så dä ä bäst di håller sej inom tremilsgränsen! Ajöss!

Luften hade blivit ren och vinden höll efter Vågbergs recept på att svänga. Efter två slag var jag ute och kunde sträcka rakt på mina hemkobbar. En hel hop stora båtar med vattenlinjen högt över horisonten stävade norröver i trygg närhet till Väddölandet. Men långt ute syntes röken av båtar, som egentligen icke hade något med vår kust att göra. Snart fick jag släppa ut skotet, och när jag närmade mig Grisslehamn efter några timmars ensam eftertanke och fridfull segling, hade jag den allt labrare brisen låringsvis från styrbord. I morgon är jag på väg till Stockholm för att börja ett nytt liv!

Men hur många gånger har jag icke börjat det nya livet! Med nya föresatser och gammaldags julmat, glögg och målmedveten riktning. Hur skall det bli i år? Detta vansinne, som tycks ha ätit sig in i mänskligheten — hur länge skall det inkräkta på klokheten? Jag börjar tröttna på att betrakta kriget biologiskt. Vore jag mycket rik, skulle jag — — — kanske låta människorna hålla på att föröda varandra. Men allting blir ju så dyrt! Och jag är icke rik.

KÄLLAREN.

Från balkongen på den herrgårdsbyggnad som jag för närvarande gör osäker genom att tillbringa en konvalescensperiod där, ser jag ut över en del av det vackra Ydre med sjöar och skogbeklädda berg, över vilka den obarmhärtiga julisolen öser så mycket glöd hon är mäktig på denna breddgrad. Längst borta vid horisonten blånar mitt eget Småland, men som andlig östgöte känner jag mig lika hemmastadd här.

Nere i sjöarna gå siklöjor och vänta på nästa tillvarelseform som delikata sötare på ett smörgåsbord, där det mörkt bärnstensfärgade brännvinet icke är endast ett vackert minne, som i de flesta gårdarna i trakten. Laxöringen och kiloabborren samt den glupska gäddan kräva icke mindre högljutt än löjan den härliga drycken

till begravningshjälp, vadan den gamla, slipade flaskan stundom behöver påfyllning ur ett

ärevördigt f. d. madeirafat, som förvaras i den kyklopiskt murade källaren. Redan första dagen av min härvaro följde jag min värd på hans expedition till denna angenäma och behagligt kyliga Orcus för att förnöja mina öron med det sympatiskt kluckande ljudet vid tappningen som icke smekt mina trumhinnor på många och långsamma veckor.

Efter att ha passerat tre långa och vederhäftigt välvda gångar stannade vi framför en vördnadsbjudande järndörr, vars dimensioner föreföllo onödigt stort tilltagna även för att skydda gårdens vinförråd. Men dörren med sitt gedigna lås tycktes ické ha ansetts tillräckligt massiv att motstå forna tiders inbrottstjuvar, utan märken i muren på båda sidor skvallrade om att en mäktig järnslå en gång kompletterat försvarsanordningarna.

— Här innanför var det fan tog gubben Löwenflycht, sade min värd.

Jag ansåg att mot ett anlopp av denna numera avsatta teologiska figur även den här dörren varit otillräcklig och frågade vad för en framstående man Löwenflycht varit, då fan själv behagat avhämta honom. Och jag fick historien i den form den går bland traktens bönder. Löwenflycht, som spelat något slags politisk roll under Gustav den tredje och sedermera innan han som överstelöjtnant och titulärlandshövding kvitterade det jordiska i början av 1800-talet, hade varit god vän med general Pechlin, den gamle skojaren, men dragit sig ifrån umgänget för att ägna sig åt skötseln av gården och plåga sina bönder. Enligt sägnen skall han ha varit en djävul mot folket och fört ett fruktansvärt regemente. Hans röst varså stark, att han om morgnarna väckte de torpare som bodde på andra sidan sjön, om de försovit sig. Och karbasen var i jämn och upplivande gång under arbetstiden. Av någon anledning och i en viktig politisk situation hade general »Pekelin», rädd att Löwenflycht skulle förråda något, kommit hit en kväll och stängt in Löwenflycht i källaren. I Pekelins sällskap hade befunnit sig en svartklädd herre med hemskt utseende. Dagen därpå var Löwenflycht försvunnen. Man bröt upp källardörren och fann intet annat än halsjärnen och fotbojorna, som voro kvar sedan rummet använts till gårdshäkte. Det enda spåret efter Löwenflycht var hans vänstra stövel som hängde i toppen av en apel i trädgården.

Vad var att göra? Släkten måste för sitt anseendes skull simulera en begravning och under pomp och ståt fördes landshövdingens kista i jorden. Men vid en undersökning många år efteråt befanns den vara full av sand och sten.

Fan hade alltså tagit Löwenflycht liksom han troligen något senare gjorde med den gamle »Pekelin», om vilken också många historier äro i omlopp sedan den tid han bodde här i trakten.

Naturligtvis spökar titulärlandshövdingen i huset. Man har flera gånger sett honom sittande i en gungstol just i det rum jag använder till sovrum, och där jag just nu skriver detta. Och just nu slog klockan ljudligt elva. Väl att det inte var tolv! Gungstolen har man flyttat ut, troligen av omtanke och av fruktan att mina nerver ännu icke äro starka nog för ett sammanträffande med husets forne härskare. Källaren murades igen genast efter begravningen och varje ny ägare fick förbinda sig att icke blotta den gamla järndörren. Men en hypoteksförening, som en gång under tidernas lopp blev ägare av gården, slog bort murbruket och öppnade brutalt dörren. En hypoteksförening behöver nämligen icke ha fantasi och lämnar icke heller spelrum åt någon sådan.

Nu behövs bara en vridning på en elektrisk makapär och de långa gångarna och källaren ligga i hänsynslöst ljus.

*

Men på salongsbordet ligger Löwenflychts Levernes Beskrivning, författad av honom själv. Den har varit föremål för mina studier de sista dagarna,Löwenflycht tyckes ha varit en olycklig människa, eller åtminstone högljutt obalanserad. Äv sin mor hade han fått ärva en mjältsjuka och en oro som blevo hans följeslagare genom livet. Hans ammor voro sjukliga och bidrogo väl i sin mån till den ohälsa som också följde honom till döden.

Redan i vaggan köpte fadern, som var ryttmästare vid husarerna, honom underofficers indelning vid regementet, som det var vanligt i adliga familjer. Sjuårig fick han sin första informator, en »tyrann och galning», som slutade i ett landsvägsdike. Under växlande informatorers ledning fortsattes hans uppfostran, avbruten av sjukdomar och intermittent mjältsjuka, som varade ett 10-tal år, tills den slutligen genom Guds nåd och brunnsdrickning

övervanns. År 1771 fick han på egen hand resa till Uppsala för första gången. Redan 1767 hade han som underofficer gjort sin första vakt för kung Adolf Fredrik på Malmen, där Östgöta kavalleri kamperade. Samma år utnämndes han till kunglig livdrabant. Han fortsatte emellertid studierna i Uppsala. Genom en informator fick han smak för skaldekonsten och det första poem han fick tryckt var ett ode över Adolf Fredriks död.

»Konung Gustaf III utmärkte Sjelf på öppen Cour 2:ne strophers préférence i denna Poëme.»

1772 bevistade han kröningen och blev under sin stockholmsvistelse ledamot i Witterhets Sällskapet Utile Dulci. 1774 låg han en termin i Uppsala och blev medlem av Witterhets Sällskapet Apollini Sacra. Av en informator fick han smak för Botaniquen och blev bekant med Linné, som hanbesökte på Hammarby. »Han gaf mig den éloge at mitt herbarium var det vackraste han sett.» Han var »mycket älskad af stallmästare Leven och Fägtmästare Porath; bägge store mästare hvar i sin genre. Min tid delades mellan dem. Ritmästare och Språkmästare; Dessimillan afhörde jag Professoremes föreläsningar på Academierne.»

Samma år blev han löjtnant.

1775 och 1776 var han en termin varje år i Uppsala och gjorde sina vakter i Stockholm, där han året därpå »drack brunn i KungsTrädgården med ett angenämt sällskap». Gjorde vakt på Drottningholm, där han blev illa sjuk, återfördes till Stockholm och var länge utan allt hopp om bättring. 1778 blev han vice Corporal vid Livdrabanterna. Samma år rymde hans syster, som var förlovad med en officer, utrikes, något som tydligen grep familjen i högsta grad. Hans far började få en farlig tillböjelse för starka drycker.

Han var på vakt hos kungen samma morgon kronprinsen föddes: »Kungens glädje var obeskriflig. Jag följde honom kl. 8 om morgonen till Storkyrkan, der tacksägelse och bön gjordes. Jag kysste Kungens händer många gånger den dagen, och de versar jag skref öfver Prinsens födelse, hvaraf jag lät trycka 50 exemplar, enchanterade Kungen till den grad, att han complimenterade mig på ett sätt, som min blygsamhet förbjuder nämna. Han declamerade själf i min närvaro dessa versar för flera af sina HofHerrar och på hans befallning infördes de i Stockh.-Posten med mitt hela namn utsatt och många éloger. Detta skedde den 2 och 3 nov:br. På Kronprinsens födelsedag d. 1 bevittnade jag en märkvärdigscène. —- Kungen hade en tid förut hört omtalas, at Enkedrottningen lacherat vid sitt bord på Fredrikshof några oförsiktiga utlåtelser om Hans Gemål och Dess grossess, hvartill hon och många andra af flera anledningar supponerade Hofstallmäst. Munch vara auctor. Enkedrottningen som om förmid. ämnade sig lyckönska Kungen till en KronPrins, blef omvänd på vägen genom sin öfverste marskalk R.R. Grefv Schwerin, som dertill hade Kungens befallning. — Kungen hade genast om morgonen till sin mor genom en billét notificerat sin Gemåls nedkomst men svaret på denna billét antogs så illa af Kungen, att han blef sjuk. Han lämnade ut till oss Enkedrottningens svar att läsas af hvem det ville. Prins Fredric och Prinsessan anlände; jag såg knäfall, tårar och extaser; dörrarne låtos igen, explicationer börjades. Kungen intog kylande pulver och somnade. Han svarade åter sin Mor med ett långt bref, och jag har afskrift af denna märkvärdiga correspondance bland mina manuskripter. Kl. 6 om aftonen vaknade han, klädde sig och reste på assembléen, dit jag följde honom såsom vagthafvande.»

Den äldre Löwenflycht drack på friskt under de följande åren. Konflikter med syskonen förbittrade den yngres liv. Han delade sin tid mellan tjänstgöringen vid hovet och omsorgen om egendomen, som han efter många om och men övertagit ensam. »Ack, jag önskade, at jag kunde hölja ett täcke över denna orättvisa, denna hårdhet, som kostade mitt bröst så många suckar!»

Hans underhavande voro icke Guds bästa barn och deras excesser tvungo honom att ta i medhårdhandskarna. Han blev en hård husbonde av gamla stilen, men förefaller ha varit mera rättvis än motsatsen. Hans sjukdomar, framför allt »blinda gyllenådern» ansatte honom och förbittrade hans dagar. Politiken tar också hans tid och intresse. Han är såsom Caput närvarande vid riksdagarna. Tiderna äro onda och upprörda. Han faller i onåd hos kungen. Allt detta politiska bråk är ganska utförligt beskrivet, och man märker nogsamt, att han kommit in på osäker grund. — Då han reser hem blir han ej gladare av att se sin far sjuk och döende av för mycket alkohol. Själv plågas han av »stickningar i underlifvet»; »oerhörda obstructioner», »feber och torsken»,. allt följd av blinda gyllenådern. Gårdens folk hade på grund av faderns sjukdom »fallit i sjelfsvåld och orklöshet», och han

tar i med ali makt för att hålla det hela uppe.

Han får åter nåd hos kungen. Händelserna vid och omkring mordet 1792 äro detaljerat beskrivna. Han vistas mycket i Stockholm och deltar i de viktigare händelserna. Han beslutar gifta sig och taga avsked. På grund av hans vänskap med Reuterholm beviljas avskedsansökan.

Han gifter sig, men blir naturligtvis sjuk till bröllopet. »Mitt illamående hindrade mig att med den känsla af vällust fira den dagen, som jag önskade.»

Arbete med gårdens skötsel. Hustrun föder ett barn som amman ligger ihjäl. Bråk med underlydande. Han får efter något år en son och något år senare en dito, som han i dopet kallar Adam Bonaparte. — Han samlar sina underlydande, stipulerar villkor, håller ett storvulet herremanstal, avskedar dem som ej fogasig godvilligt. Varje års räkenskaper ingå i anteckningarna. För alla förändringar och förbättringar på gården redogöres noga. Mellan dessa torra beskrivningar skjuter han då och då in utläggningar över de politiska händelserna här hemma och i det övriga Europa. År 1807 skriver han om politiken mot England: »Hela fasta landet gjorde cause commune mot denna Hafstyrann, undantagandes Kungen i Sverige, som oaktadt bedröfliga exempel af de största makters öde i Europa, mottog vådliga subsidier såsom dödande giftämnen för Svenska statskroppen. Framtiden skall visa följderna. — — — Kloke mäns råd höras ej; de imponeras och aflägsnas.---— Himlen vare vår hjelp!» (Obs.!)

År 1808 kommer som en befriande suck en kort anteckning, som visar, vartåt den s. k. bondplågarens sympatier egentligen gingo:

»Denna sommaren hade jag ett rart och fägnesamt besök, neml:n CommersRådet Lenngren och hans vittra Fru, Sveriges Uranie, som reste från Stockh. exprès hälsa på mig. De passerade här 8 dagar, och jag anser detta vänskapsprof så dyrbart, att jag tecknar det till minnes i denna Bok. De reste d. 23 Jul. härifrån. — Fru Lenngren gjorde Epôque i denna orten, der vitterheten är en så undersam föda. — Likaså gjorde min vän Kjellgren, när han år 1792 äfven i Jul. månad var 14 dagar hos mig.»

Han deltar fortfarande i de årslånga riksmötena. Hans politiska reflexioner äro fortfarande omständliga men intressanta. Han träffar kronprinsen Carl August och senare kronprinsen Carl Johan, hos vilken hanäter »fransk middag» i Jönköping. Ekonomiska redogörelser t. o. m. 1811.

*

Under läsningen av dessa anteckningar vann han nästan mitt hjärta och jag misstänker starkt att bönderna oriktigt kalla honom bondeplågare. De ha helt enkelt inte förstått hans omsorg både om gården, sig själv och dem. Han var en gammaldags feodalherre, kanske för rättvis, något som bönder sällan vilja erkänna sig gilla, men som i längden gör djupaste och bästa intryck på dem. Hans humör kan icke ha varit det bästa under tyngden av alla sjukdomar och alla privata tråkigheter. Säkerligen var han i likhet med sin far koleriker, fast innerst välmenande.

Därför tror jag inte att fan tagit honom! Vilket inte hindrar, att den gamla källardörren och det som finnes innanför fortfarande intresserar mig.

ÅRSSKIFTE

31. 12. 1916.

I morgon går det nya året in ödesdigert som intet annat år förut — kanhända i mänsklighetens hela långa historia. Efter många år är jag åter i Kiruna och skådar i den blå gryningen ut över en fantastisk silverskog av frostiga björkar, snöhöljda tak och elektriska ljus som tändas allt eftersom stjärnorna slockna. Hur stilla, dödstyst och liksom avvaktande är icke morgonen! Det är som skulle den vänta på avkunnandet av någon dom av hemskt allvarlig innebörd.

Luossavaaras vulkansilhuett vitnar allt mer, och över Luossajärvis snöslätt ligger vit vinterrök. Från mina fönster kan jag icke se Kiirunavaara, och jag är nyfiken på hur mycket som är borta av den ursprungliga profilen. När jag

sist var här, var det midsommar, och jag satt högst på bergets ås i ett moln av mygg och målade landskapet bortåt

Kebnekaise till. Jag slogs med myggen i början men insåg snart min underlägsenhet och nöjde mig med den raffinerade hämnden att måla fast på tavlan så många av mina plågoandar som behagade studera min skiss på nära håll. Den antog slutligen karaktären av relief.

Nu måste jag se samma landskap i midvinterstämning.

*

1. 1. 1917.

De tre stjärnorna betyda en paus, vilken i sin ordning betyder behaglig sammanvaro i ett behagligt hus vid en brasa som flammar i Sveriges vackraste spis Den betyder blystöpning och uttydning av järtecken, spådomar och annan vidskepelse, som frodas rikligt här uppe inom polcirkeln även i de mest kultiverade hem. Den betyder lutfisk och gröt också, nödvändiga och rituella ting vid årsskiftets annalkande.

Detta begicks i kyrkan, som jag nu såg färdig för första gången. Prins Eugens vackra altartavla är verkligen en sak på sin rätta plats. Det är som om man genom väggen skulle se ut över en helig ängd med heliga träd och välsignade fält belysta av Nådens, Fridens, Godhetens och Skönhetens milda sol.

Och när prästen talade kloka ord och önskade frid över landet och välsignelse under det nya året, försvunno skyttegravarna och taggtråden och granattrattarna, med vilka min av människornas ondska anstuckna fantasi redan börjat förstöra landskapets lugna harmoni.

Men det som gjorde största och djupaste intrycket på mig — och man torde förlåta mig det — var då vi reste till kyrkan och jag hörde den klocka jag kallar min, den på vilken jag gjort inskriptionen, ringa till samling från klockstapeln, som växte vackert upp mot himlen ur silverskogen. Ni kan kalla det författarfåfänga, om ni vill. Men det är så sällan man får tillfälle att tala med tunga av malm.

Stig, min klang, mot sol och mot norrskens bågar vida, väck sovande fjäll, slumrande myr och mo! Vig åt arbete in fält som fruktsamma bida, vig dem till sist en gång åt den eviga tystnadens ro!

*